

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

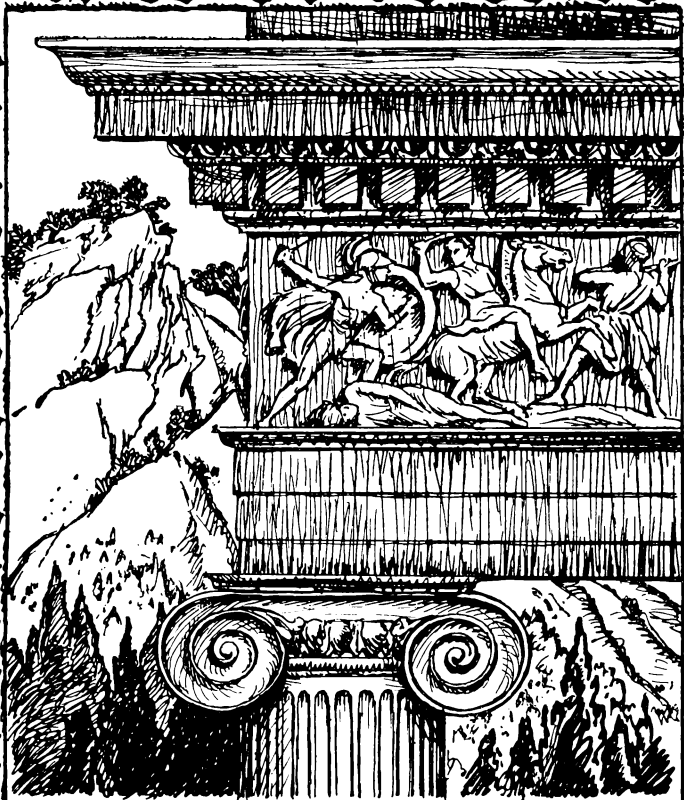
MEMOIRER OG BREVE

UDGIVNE AF
JULIUS CLAUSEN og P. FR. RIST.

XLVII

BREVE FRA
P. O. BRØNDSTED
(1801—33)

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG
KJØBENHAVN
1926

BREVE FRA
P.O. BRØNDSTED
(1801-33)

††

**COPYRIGHT BY GYLDENDALSKE
BOGHANDEL, NORDISK FORLAG 1926**

TRYKT I 900 EKSEMPLARER

**LANGKJÆRS BOGTRYKKERI
KØBENHAVN**

De her meddelte Breve fra Arkæologen *Peter Oluf Brøndsted* til hans Ungdomsven, Historikeren Prof. theol. *Jens Møller*, har ikke tidligere været kendte. De daterer sig dels fra *Brøndsteds* Ungdomsaar — 1801—6 — dels fra hans Manddomstid — 1818—33.

Første Gang vi i Litteraturen møder *Brøndsteds* Navn er i Portrætmaleren *Hans Hansens* Dagbøger („Memoirer og Breve“ Bd. VI). *Hansen* træffer ham, da han er Gæst i *Brøndsteds* Faders Præstegaard i Horsens i Foraaret 1794. Den 10. Maj indfører han i sin Dagbog disse Linier om den fjortenaarige Dreng: „Denne lille Fætter har et stort Talent og er i sig selv for voxen efter sin Alder; han opløfter de skønne Konster til Skyerne, og vever og gesvatsig er han. Men stolt er han, og dette vakre Barn, som Naturen har givet saa mange Fortrinligheder, risquerer meget, naar han voxer til, ifald han ei vogter sig for den farlige Egenkierlighed. Han er kun 12 Aar, — (her har *Hans Hansen* altsaa taget Fejl) — og spiller de sværeste Concerter paa Claveer“.

Allerede her er fremhævet de to Egenskaber, som blev bestemmende for *Brøndsteds* Personlighed som Mand og som Yngling: hans Kærlighed til Kunsten under begge dens Former, den videnskabelig erkendende og den umiddelbar musiske.

Fra et solidt, velstillet Kulturhjem udgik han¹⁾, og i

---

¹⁾ Peter Oluf Brøndsted (1789—1842) var Søn af Sognepræst i Horsens Christian Brøndsted og Mette Augusta Petersen.

sin Skoletid havde han en udmærket Vejleder i den ansete Horsens-Rektor, *Oluf Worm*, der aabnede den unge *Brøndsteds* Øje og Øre for Klassicismens Skønhed. Alt synes at være gaaet som en Leg for den højt-begavede Yngling. Samtidig med at han i Skoletiden tilegnede sig den ene Oldtids Forfatter efter den anden, dyrkede han med Passion Musiken og optraadte som Solist ved Smaakoncerter hos det paa Byens Søndergade installerede russiske Duodez-Hof¹). Ikke sexten Aar gammel indstillede han sig til Examen artium, som han bestod med Glans. Han opgav bl. a. hele Odysseen og Iliaden og imponerede de lærde Herrer ved sine fænomenale Kundskaber i det græske Sprog. Græsk Aand blev da ogsaa Ledemotivet i denne indtagende Lærdes Liv.

Det er klart, at da den unge *Brøndsted* kom til Hovedstaden var der meget, som kaldte paa hans letbevægelige Sind og hans mange Interesser. Student i Ordets dybeste Forstand var det han vilde være. Og han havde foreløbig Raad hertil: Midlerne hjemmefra var større end de der faldt i de fleste Studenters Lod. Lærd og aarvaagen elskede han sit Studerekammer, smuk og elegant deltog han i Hovedstadens Adspredelser. Men de frie Studier fandt kun trangt Afløb ved Universitetet; for dem, der ikke aspirerede til at blive Læge eller Jurist var den theologiske Embedsexamen sædvanlig den normale Studieafslutning. Som man ser det af hans Breve, interesserede imidlertid ikke Theologien den unge Mand. Først efter 6 Aars Studentertid bestaar han Prøven, men for strax efter at lade sig optage paa det

¹) See H. P. Friis. Det russiske Fyrstehof i Horsens. K. 1895.

ny oprettede filologiske Seminar, der var bestemt til at skulle være en Anstalt for Uddannelse af den højere Skoles Lærere, og hvor særlig de moderne Sprog — et dengang ganske nyt Undervisningsfag — doceredes. Men *Brøndsted* stræbte snart efter at blive mere end Lærer. Samtidig med at han ikke forsømte sit kære Klaverspil drev han — særlig paavirket af sin senere Svoger, den begavede unge Filolog *Georg Koës*, videnskabelige Studier for egen Regning og besvarede Prisopgaven i klassisk Filologi 1804. Samme Aar gjorde han sin første Udenlandsrejse.

Den gik kun til Nordtyskland, men af Brevene herfra kan det ses hvor han brugte baade Øjne og Øren. Særlig *Besøget* i Universitetsstaden Göttingen blev ham værdifuldt; her gjorde han Bekendtskab med den lærde Polyhistor *Eichhorn*, der overdrog den unge Dansker for sin Litteraturhistorie at skrive en Udsigt over Danmarks æstetiske Litteratur. *Brøndsted*, hvis æstetiske Sympatier netop paa denne Tid droges over til Romantiken — fra en Saulus var han bleven en Paulus — og som hæftig begeistredes for den unge *Oehlenschläger*, gik med Glæde til Opgaven. Hans „Schöne Redekünste der Dänen“ er optaget i Bd. IV af *Eichhorns* „Geschichte der Litteratur“. Det blev *Brøndsteds* første trykte Arbejde.

Rejsen havde givet *Brøndsted* Blod paa Tanden. Han higede efter at se den klassiske Jordbund, fremfor alt Grækenlands. Med sin Ven og Svoger *Georg Koës*¹⁾ — *Brøndsted* forlovede sig 1806 med dennes knap sextenaarige Søster *Frederikke* — lagde han Planer om en

1) Søn af Finansraad Georg Dilev Koës (1731—1803).

stor Udenlandsrejse, til hvilke dels Faderen, dels Staten tilskød Midler. Begge to habiliterede sig i Sommeren 1806 ved en Disputats, og som nybakte Magistre tiltraadte de Rejsen samme Efteraar.

Det var urolige Tider at rejse i. I Dresden, hvor de traf sammen med *Oehlenschläger*, gik det endnu an; men da de kom til Weimar, sloges Preusserne og Fransk-mændene ved Jena. *Brøndsted* fik her Lejlighed til at overvære *Goethes* „Krigsbryllup“ med *Christiane Vulpius* og gjorde den poetiske Stormesters Bekendtskab. Destoværre findes ikke *Brøndsteds* Breve fra dette og følgende Aar lige til Hjemkomsten. Uden Tvivl har han korresponderet med sin Ven, men Brevene maa være gaaet tabt. En Erstatning herfor findes i hans Dagbøger, saaledes som de foreligger i et Uddrag udgivet af *N. V. Dorph* efter *Brøndsteds* Død, Kbh. 1850. De dvæler særlig ved det mere end toaarige Ophold i Paris, en By, som *Brøndsted* aldrig rigtig lærte at skatte saa lidt som han kunde lide de Franskes Karakter, men som ved sine Samlinger sikkert gav hans arkæologiske Interesser et godt Stød fremad. Sammen med tre yngre tyske Videnskabsdyrkere rejste Vennerne til Rom, som naaedes i Høsten 1809, og næste Aar stod de paa den græske, for Arkæologien endnu saa jomfruelige Jord. Om de to Aars Ophold her giver den paa Grundlag af Dagbøger og Optegnelser livfuldt skrevne og maleriske „Reise i Grækenland“, udgivne i 2 Bind efter *Brøndsteds* Død, udmærket Besked. Selskabet delte sig paa forskellige Expeditioner. *Brøndsted* var først i Constantinopel, senere i Smyrna; men af størst Betydning for hans arkæologiske Forskning blev hans Besøg paa Øen Keos og hans Deltagelse

i Udgravningerne i Apollotemplet i Phigaliæ. En stor Smærte ramte ham, da han erfarede at hans elskede Ven og Svoger var død paa Øen Zante; han tog strax derhen og rejste *Georg Koës* et Mindesmærke. Ved dette Besøg var det, at han medtog Sønnen efter den afdøde danske Consul, den unge *Conrad Lunzi*, paa Moderens Begæring til Danmark. Sex Aar efter førte han den unge Græker, der havde lært at elske vort Land, og hvis Navn man ofte træffer i Tidens Breve og Erin-dringer, tilbage til hans Fødeø.

Brøndsted havde døjet adskilligt Ondt i det lidet ci-viliserede Grækenland. Alligevel følte den forfinede og ret forvante unge Mand sig lykkelig. Man læse hans Dagbogshilsen til det nye Aar: „Jeg skriver dette 2. Januar i Cadmus' gamle Stad, Theben. Skulde jeg imod mit første Løfte og maaskee imod min Pligt endnu denne 1ste Januar være fjernet fra Mø, Forældre og Fødeland, saa er det dog ingen daarlig Undskyldning, at jeg paa denne Aarets første Dag naaede fra Athen til Eleusis. Der er saare mange ædle Mennesker, som have villigen opoffret Fædrelandets Glæder og Samliv med de ædleste Mennesker for et langt ringere Gode end det at kunne i Forening med et Par Venner vandre fra Pallas Athenes Stad til det hellige Eleusis“. Hellas havde bjærgtaget hans Sind. *Brøndsteds* Studier i Resten af hans Levetid var viet græsk Aand og græsk Kunst.

Efter næsten syv Aars Ophold i det Fremmede kom *Brøndsted* hjem i Slutningen af 1813. Det var ikke for tidligt: Forældre og Venner og Kæreste længtes efter ham; med den sidste fejrede han kort efter sit Bryllup. Et ekstraordinært Professorat blev oprettet for *Brønd-*

sted; men *Brøndsted* følte sig ikke fri og glad i det, han syntes at hans egen Læretid endnu ikke var omme, og hans Indsats som Docent indskrænkede sig til Foredrag over hans græske Rejse. Stemningen i filologiske Krese var heller ikke *Brøndsted* gunstig — og blev det egentlig aldrig. Han interesserede sig ikke for grammatikalske Spidsfindigheder, mens de vadskeægte Filologer (ligesom de senere „Madvigianere“) svælgede i hvor mange Betydninger der kunde udlæses af et ὄποντ eller et *ut*. Desuden spillede sikkert Misundelsen ind. Der var noget Apollinsk over *Brøndsted*, han var elegant, næsten lapset, i hvert Fald en Skønhedselsker og en Skønhedsdyrker; et rigt Ægteskab satte ham i Stand til at følge sine Passioner. — Kort sagt denne Lykkens Yndling behagede ikke de usoignerede, hjemmestrikkede Husfilologer, der med Mistænksomhed betragtede den velklædte Kollega med den sikre Optræden, der stak saa stærkt af mod deres Kejtethed; som havde vovet sig udenfor Danmark; som førte Hus, deltog i de fornemme Kreses Selskabelighed; som havde den latterlige og overflødige Passion at kunne spille paa Klaver som en Virtuoso, og som holdt Ridehest som en Dandy. — Vist burde *han* nøfles — om det ellers var muligt!

Under disse Forhold følte *Brøndsted* sig uglad i Danmark. For at adspredde sig tog han i 1817 Timer i Generalbas hos *Kuhlau*. — Samling var i det hele ikke *Brøndsted*s Sag. Hver Morgen han vaagnede tænkte han: Om jeg blot var i Rom! Hans Ønske skulde gaa i Opfyldelse paa en anden Maade end han vilde det. Efter hans tredie Barns Fødsel i Maj 1818 blev hans unge Hustru meget syg og døde. Da Faderen havde faaet sine

Smaabørn overgivet til en kærlig Svigerindes Pleje — Majorinde *Aagaard* paa Iselingen ved Vordingborg — drog *Brøndsted* atter ud i Verden, og denne Gang varede hans Udlændighed henved 14 Aar.

Der varsaa meget den kundskabstørstende Mand maatte vide og prøve inden han udsendte sit Hovedværk: Beretningen om det videnskabelige Udbytte af Rejsen i Grækenland. Rom blev foreløbig hans Hovedkvarter for 5 Aar, og i Fremmedlegionen blev *Brøndsteds* Navn et af de førende. Om hans Ophold her giver de meddelte Breve ret gode Oplysninger — og endnu mere om hans Sind og Sympatier. *Brøndsted* var en frihedskrævende Natur, og Reaktionen rundt om i Europa, en som den „hellige Alliance“ førte i sit Skjold, var ham Rædsel. For Munkevælde og Enevælde har han strænge Ord, Frihedens Forkæmpere — *Carbonaris* i Italien og hans elskede Grækere i deres Frihedskamp — kan glæde sig ved hans Medfølelse. For at hjælpe paa sine Indtægter havde *Brøndsted* modtaget Posten som kgl. dansk Hof-Agent i Rom. I denne Egenskab fungerede han som en Slags Konsul, hjalp Landsmænd til Rette og assisterede ved fyrstelige Besøg i Tiberstaden — for den ham venligsindede Prinds *Christian Frederik* (Chr. VIII) var han saaledes en utrættelig Cicerone. Imidlertid havde *Brøndsted* i sine officielle Indberetninger lagt saa liden Skjul paa sine frisindede Tilbøjeligheder — i et lille arkæologisk Arbejde havde han endog hyldet Kongen af Neapel for den „Constitution“, der var tilstaaet Folket — at man fra Wien gjorde den danske Regering opmærksom paa denne lidet heldige Repræsentant for et enevældigt Monarki. *Brøndsteds* Gage blev nu holdt til-

bage, om hans Titel end ikke officielt tilbagekaldtes. Og en førende og anset Skikkelse i Roms Fremmedkoloni var *Brøndsted*.

Om end han spredte sig og maatte sprede sig, var Tanken om Udgivelsen af hans Hovedværk — det som skulde skaffe ham international Navnkundighed som en Fører og Nyskaber i den klassiske Arkæologi — dog stedse levende hos ham. At udgive et saadant Værk før Fotografiens hjælpende Mellekomst, da hver Planche skulde tegnes og stikkes i Kobber, var en ret kostbar Sag, og Udgivelsen — i Forbindelse med *Brøndsteds* mange Rejser og Ophold i det Fremmede — gjorde et stærkt Indgreb i hans Formue. Værket var bestemt til at skulle udgøre 7 Dele, i Virkeligheden saa kun 2 Lyset. *Brøndsteds* Sind var midtpunktflyvende, og han havde ikke let ved at samle sig om en enkelt Opgave, saa letfængelig og bevægelig var hans Aand.

I 1823 forlod han Italien, opholdt sig nogle Maaneder i Genève for at faa Texten til den franske Udgave af Værket revideret, og derefter var han i Stuttgart for hos det ansete Firma *Cotta* at træffe Aftale om den tyske. I 1825 udkom omsider første Bind af henholdsvis „Voyages dans là Grèce“ og „Reisen und Untersuchungen in Griechenland“. Det omfattede Udgravningerne paa Keos m. m. Fem Aar hengik, inden næste Bind udkom. Thi i disse Aar, der afvekslende tilbragtes i Paris og London, havde Lord *Elgin's Marbles* i British Museum, Resterne som den foretagsomme Englænder havde hjemført af Parthenon-Frisen, fanget *Brøndsteds* Interesse, og han var i høj Grad optaget af Fortolkningen af Metoperne paa Templets Sydside. Dette Bind

blev hans Hovedværk, var for sin Tid noget nyt og arkæologisk epokegørende, og det skaffede *Brøndsted* det europæiske Navn han havde drømt om.

Endelig i 1832 vendte *Brøndsted* efter de mange Aars Udlændighed tilbage til Fædrelandet. Han modtog nu Kaldelse som Professor ordinarius i Filologi og Arkæologi og forenede dermed Posten som Direktør for den kgl. Mønt- og Medaillesamling. Som Professor læste han over græske Antikviteter, og blandt de græske Digtere over sine Yndlinge, Pindar og Tragikerne. Grammatiker var han ikke, men ved sin Aandfuldhed og sine vidtfavnende Exkurser ligesom ved sit elskværdige og humørrige Sind indtog han de Studerende for sig. Det sidste Aar han levede udkom hans poetiske og vægtige Oversættelse af Æschylos' „Agamemnon“ (Hellensk Nytaarsgave 1842), og efter hans Død udgav *N. V. Dorph* de to andre Dele af „Orestiaden“, som *Brøndsted* havde efterladt i Manuskript.

Hans Yndlingssport, Ridningen, voldte hans Død. En Sommeraften i Juni 1842 foretog han en Ridetur i Grønningen, og da han for brat tog Hesten op for at vexe et Ord med Professor *P. G. Bang*, gik han ud over Halsen paa Hesten, indre Blødninger blev Følgen, der førte til hans Død den 26. Juni. Hans Ligfærd blev en Sørgehøjtid, hvor hele Danmarks Videnskab havde givet Møde. Hans elskede *Oehlenschlæger* skrev Kantaten.

Hans Ven, den stille Historiker og Biblioteksmand *Werlauff* mindes *Brøndsted* i sine Erindringer¹⁾ med disse Ord: „Han var min ældste Ven og uagtet vi i en

¹⁾ Memoirer og Breve XIII. S. 144.

følgende Tid mere fiærnedes fra hinanden, havde vi dog hinanden meget kiær. Han var af en ædel og trofast Character; sine Venners oprigtige Ven. Han var ikke uden en vis Forfængelighed og vilde endnu i sine ældre Dage gierne agere Cavaler; han besad vist mange flere Kundskaber og grundigere Lærdom end Nogle meente. Maaske døde han i en for sig selv beleilig Tid, da hans oeconomiske Tilstand, især efter de paa Udgivelsen af hans Reise i Grækenland anvendte Omkostninger, vare noget derangerede, hvilket under et længere Liv ei kunde have blevet uden Følger, der vilde have krænket hans Følelse“. —

Brøndsteds Ungdomsven og mangeaarige Korrespondent *Jens Møller* var en Lærd af en anden Type. Som *Brøndsted* var *Møller* en Præstesøn (f. 1779). I Studenterdagene har de mødtes i ideale Bestræbelser og fælles Studieinteresser. Da *Møller* ved Slutningen af 1800 bliver Huslærer paa Herregaarden Svanholm ved Roskilde, tager deres Brevvexling fat, men kun *Brøndsteds* Breve er bevarede. Den fortsættes, da *Jens Møller* i 1803 bliver Adjunkt ved den lærde Skole i Slagelse. *Jens Møller* havde i 1801 besvaret den æstetiske Prisopgave om den nordiske Mythologis Anvendelighed i Poesiens jævnsides den græske med et Ja og opnaaet Accessit. En anden Prisopgave i 1806 udsat af Videnskabernes Selskab om Historiens Væsen og Metoder havde henledt Opmærksomheden paa ham, og i 1808 blev han extraordinær Professor i Kirkehistorie, 1813 Professor ordinarus. *Jens Møller* besad ikke Vennen *Brøndsteds* Aandfuldhed og livfulde Sind. Men han var en trofast

Arbejder i Historiens Vingaard, og de i hans „Historisk Kalender“ (I—III) og „Mnemosyne“ (I—IV) indeholdte Bidrag til Enevoldskongernes Historie frembyder meget af Interesse og blivende Værd.

Brevene fra *Brøndsted* til *Møller* er 99 i Tal omspændende Tiden 1801—6 og 1818—33, da *Jens Møller* døde. Af disse 99 Breve er her meddelt 54, idet Resten overvejende er Billetter og Meddelelser af ligegyldig Art. Men selv i de meddelte Breve er foretaget betydelige Forkortelser, naar Stoffet ikke indeholdt noget af særlig Interesse eller var overvejende faglig bestemt, saaledes Diskussioner om filologiske Materier, der kræver særlige Forudsætninger for Tilegnelse, fremdeles Hilsener og ligefremme Ubetydeligheder.

Men som Brevene foreligger, synes de os at give Indtrykket af en sjælden sympatisk Skikkelse, en levende Aand, en *Studiosus perpetuus*.

At vi kan forelægge disse Breve skylder vi fhv. Landsarchivar *G. L. Wads* Omsorg, der reddede *Jens Møllers* Papirer, som forelaa i et Dødsbo, fra Tilintetgørelse. De er nu indlemmede i det kgl. Biblioteks Samlinger (Ny kgl. Saml. Nr. 3000. 4°).

Udg.

I
1801—1806

Kiøbenhavn d. 11. May 1801¹⁾.

Nyt, bedste *Møller!* ja hvad veed jeg — lad see engang! Du veed sagtens at en ditto Flaade fra England er arriveret, ligesom Du vel ogsaa af Aviserne (de tydske) vil have seet hvorlunde det i Førstningen behagede de Herrer i Parlamentet, i Særdeleshed Hr. *Addington* og *Vincent* at trarare i Trompeten noget syndigt. — Det er heelt pudseerligt hvor de Herrer nu efterhaanden mere og mere indskrænke og modificere den første Beretning og deraf følgende Gammen. Først forklarede de Løgneren Hr. *Nelsons* Ord saaledes, at det var 18 Linieskibe han havde ruineret og at følgelig den hele danske Marine var ødelagt. Saa blev det til 11 Linieskibe, saa til 9, saa til 9 *Blokskibe* af Linien, og det sidste er da endelig af den forbandede Opposition forandret til 7 raadne Pramme og 1 raadent Linieskib. En kort Tid efter reiste *Sheridan* sig, da man stærkt var ifærd med at trompetere og spurgte: om han turde tage sig den Frihed at udbede sig Oplysning om hvad det monne være for en Seier? Thi det ulykkelige Angreb paa Staden Kiøbenhavn, der havde kostet saa uhyre, kunde det da nok ikke være. Det gottede mig. Gud veed nu hvad det bliver til. Man taler ellers højt om,

¹⁾ Brevet er skrevet 5 Uger efter Slaget paa Rheden og hentyder til dette.

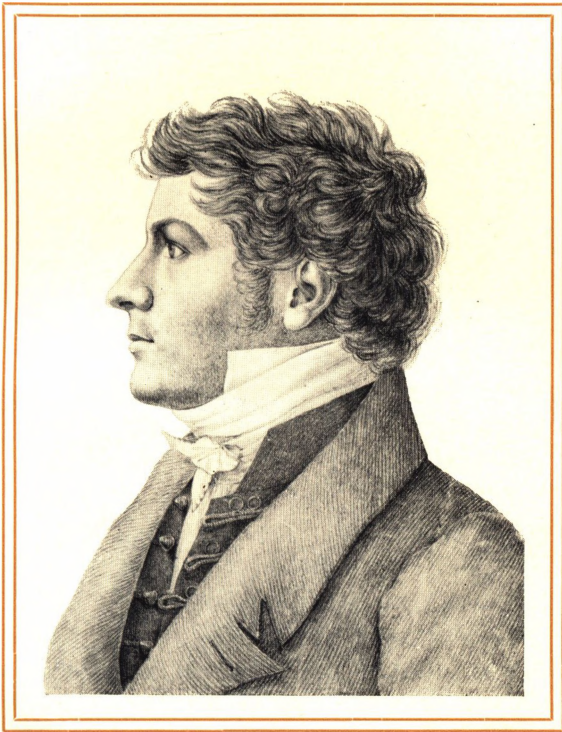
at England ej endnu skulde være fornøjet med de højst moderate Forslag Kejseren senere har gjort. Det hænger i det mindste godt sammen med den Forstærkningsflaade her er kommen. — Prof. *Kjerulf*¹⁾ laante mig i Gaar et skrevet Exemplar af en svensk Sang, der nylig er kommet fra Broderriget over Slaget d. 2den April. Den er det Ypperste af Alt hvad i den Anledning er udkommet — et deiligt Stykke! Jeg skulde, endskjøndt den er temmelig lang, gjort mig den Umag endnu i Dag at afskrive den til Dig, thi i Sandhed den er det værd; men *Kjerulf* fortalte mig, at den om faa Dage vilde blive trykt hos *Sejdelin*, da skal Du moxen faae et Exemplar.

Kronprindsens Livkorps²⁾ trækker ud med vaiende Fahner og klingende Spil hver Løverdag paa Nørrefelled og skyder og huserer, at det er en Gru. Man er under Gevæhr fra Kl. 2³/₄ til 9. Det er nu just ingen Spøg. Tilløbet af Mennesker er forskrækkeligt.

Jeg er smækvred paa den theologiske Treenighed og rede at slaae Haanden af dem alle 3, saa bære de dem ad denne Examen. Døgenigter og Bæster faae glat væk *haud. ill.*, og flinke Folk støde de til samme Charakter. Ville de bære dem ligedan ad til October, hvad da! Det gyser i mig! Hvor Du vil gjøre et langt Ansigt ved at see din *haud illaudable Ven!!!*

1) Jørgen Kjerulf (1757—1810), Professor i Historie, dyrkede ogsaa æstetiske Interesser, var udpræget stemt i det 18. Aarh.s poetiske Rationalisme, hvad der senere forårsagede et Brud med Brøndsted.

2) Det kort forinden oprettede Studenterkorps bar denne Titulatur.

Ungdomsbillede af Brøndsted.

Sortkridtstegning af Floetz.

Du er dog et lykkeligt Menneske at Du kan bole med de friske, yndige evigunge Ni og nyde den deilige Vaars Glæder, medens din stakkels Ven maa nøjes med den gl.. [Seglklat] Eusebius' kolde Favntag¹⁾, og uophørlig slidende Stene fra Bredgaden til Universitetet drikke Kjøbenhavns Snavs og Søle. Nyd rundelig din Lykke, men husk tillige imellem paa og stræb om Du kan snart komme til

Din længselfulde Ven

P. O. Brøndsted.

Du maa endelig ej glemme dit Løfte angaaende Information i Klaverspil hos din Principals. Der ere indtruffne Omstændigheder, der gjøre mig det til Pligt fra næste Nytaar at for det Allermeste at sørge for mig selv.

11. July 1801.

— Du vil have Nyt! ja — saa meget mere bør jeg stræbe at opvarte med lidt *i Sandhed*, som jeg af den lille Prøve Du giver mig, seer at det staaer jammerligt til med Eders Aviser derude. Hils Du kuns Vedkommende trøstig fra mig, at det om den fransk-hollandske Flaade etc. etc. er Vaas og Sladder. Derimod er følgende temmelig vist: at Defensiv-Freden imellem Rusland og Engelland er sluttet (og hermed harmonerer godt, at den største Deel af den engelske Flaade allerede er afgaaet til Nord-søen) med Forbeholdenhed af vor allierede Kej-

¹⁾ Oldtidens Kirkehistoriker Eusebius, hvis Compendium endnu brugtes ved theol. Examen. Oversat til Dansk af C. Muus (1832).

seren: at Danmark skulde, om det vilde, kunne tiltræde Freden paa samme Conditioner; hvis ej have Ret til at forlænge Vaabenstilstanden paa 3 Maaneder endnu. Rusland har tilstaaet Engelland Visitation af sine Koffardiskibe baade konvojerede og ikke konvojerede. Af *Bernstorffs* Depescher er Intet blevet bekendtgjort.

Vort Korps aftakkes!! Nu!! Nej derom skal vi spille lidt mere med de gode Venner Hertugen & comp.¹⁾ Vi have indgivet en Ansøgning til Kongen med over 600 Mands Underskrifter. — Dit er med, jeg tog mig den Frihed at lade det tegne overbevist om dit Sindelag — om dets Permanents og paa den venstres Division. Idag 8te Dage var hvert vort Corps' flittige Vaabenbroder en sand Hæders- og Glædes-Dag. Enhver anstrængte sig af al Magt. Alting gik over al Formodning og Beskrivelse ypperlig. Vi har siden Vaabenøvelsernes Begyndelse ingensinde bivaanet disse med saa megen Fornøielse. *Frederik* var saa glad og saa tilfreds. Ved Revue-Marchen raabte Kronprindsen adskillige Gange saa høit, at man kunde høre det i Gelederne: Fortræffeligt! En ypperlig March! Og til Slutning takkede han os i de mest smigrende Udtryk. Vi marscherede nu med Kronprindsen og hans Følge, som reede ganske sagte, mod Staden og til de ved Fælledens vestligste Hjørne opslagne 8 Telte, hvori serveredes paa det prægtigste med Limonader, Iis, Kager, Champagne etc. Kronprindsen blev og spad-

1) Universitetets Patron, Hertug Frederik Christian af Augustenborg, hvis rationalistiske Livsopfattelse ikke gjorde ham til Ven af Studenterexercitsen.

serede omkring iblandt os til efter Kl. 8. Nu blev hans Skaal udbragt, og under Hurra og Vivat foer han afsted med sit Følge og svingede et Stykke borte endnu sin Hat. Da Champagnen begyndte at spadsere op i øverste Etage, syntes os som saa, at det kunde være ret vakkert ovenpaa alt dette at snoe sig lidt omkring med de søde Noer. Hver Bataillon tog sin Musik til sig, Cordon blev slaget, og nu snappede enhver som vilde dandse sin Dame, af den i 1000 Tal omstaaende Mængde. 2 moersommere Kvadriller har jeg aldrig seet. Omtrent Kl. 9 afbrød Trommens ubehagelige Bud: Til Gevær! Terpsichores glade Rækkers Gammen. Strax vare vi igjen i Geleder, hvor da endnu 2 Gange blev skjænket rundt til Skaaler for *Hauch og Lorents*¹⁾; de bleve udbragte med Hurra og Vivat i en Pokkers Tid og af Hjertens Grund udtømte. Tre Bataillons-Salver bleve til Slutning givet, og Tilbagemarchen skeete i den skønneste Orden. Intet Menneske feilede det mindste at see til. Det var som om hver Mand havde givet sit Ord for ret at gjøre sine Sager godt. *Hauch og Lorents* — Herre Gud! hvor de vare glade og tilfredse. Vi skiltes ad saa stolte og muntre ved Slotspladsen. Du kan tro *Fredrik* vil arbeide for sit Livcorps' Vedblivelse og Uopløselighed.

15. Augusti 1801.

— Jeg var da paa Aschøe [Askø] og besøgte min ædle Broder og hans elskværdige ypperlige Kone

¹⁾ Studenterkorpsets Førere: Overhofmarskal Adam Wilh. Hauch (1755—1838), og den norskfødte Officer Didrik Carl Lorentz (1749—1832), Chef for Landkadetkompagniet.

i deres eensomme Hjem¹⁾. Jeg morede mig kostelig. Gud! hvad min Broder er lykkelig med en saadan Kone. Du maa endelig lære disse Mennesker at kjende. Jeg har den kjærligste Indbydelse til Dig, min Ven, at følge med mig i October, ifald det paa nogen Maade er gjørligt. Thi did stunder igjen min Hu til Efteraaret, naar jeg faaer Examen fra Haanden, om jeg ellers kan faa Lov af *Moldelhaver*²⁾; jeg haaber det, og Du maa følge med. — Du maa, Du skal! jeg skal nok skrive til Din Pige og bede Dig Forlov, blot paa 8 Dage.

Dit Armement har jeg endnu ej besørget afleveret. Men paa Mandag skal det skee tilligemed mit eget. Er det dog ej skjændigt som de Mennesker have behandlet os!! Nu maa „Moniteuren“ i Paris og andre Journaler, i hvilke vort skjønne Corps saa overvættes er bleven roest, smukt skrive om igjen — *fuius Troes — fuit Ilium*³⁾. Og ingen Fred har vi end, eller seer det ud til. Fadaise uden Lige! — Imidlertid seer jeg dog man her, ifølge Hans Majestæts udtrykkelige Bud, endnu anseer den af os befalede Uniform, som ingen uden Corpsets nuværende Medlemmer maa anlægge, som sin Hædersdragt. Jeg ikke — thi Corpset er jo dog, i hvad end selve Majestæten monne sige, *se ipsa hævet*, da ingen Rekrutering herefter maa finde Sted.

¹⁾ Den ældre Broder Gert Johan Brøndsted (1773—1846) havde Aaret iforvejen faaet sit første lille Embede paa Askø i Smaalandsøhavet. Gift med Charlotte Hedvig Frisch fra Ribe. Se iøvrigt den udførlige Skildring af Præstefamilien og Livet i Præstegaarden paa Askø i Mem. og Breve. Bd. XLIV.

²⁾ Professor theol. Overbibliothekar D. G. Moldenhaven (1753—1823), der i sin Egenskab af Directeur for det 1800 oprettede pædagogiske Seminar særlig synes at have interesseret sig for Brøndsted og hans Studier.

³⁾ Citat af Virgils „Æneide“. Meningen er: vor Velmagtsdage er forbi.

P. O. BRØNDSTED.
Chrétien grav. (1808).

En dum Streg begik vor gode Chef i at indsende vor Ansøgning til Cancelliet; thi derved kom den til Patronens og de Herrer Professorers Erklæring; hvilket ej var skeet, naar den directe var bleven Kronprindsen ihændiget. Og vor Patron — den smukke lille Dukke — hvad siger Du om ham!! Og Fakulteterne! de charmante Folk! Vi blive da, kan jeg troe, en ridicule for hele Danmark og halve Europa, og det blot for Dumhed og Kapricer!!

Du spørger, kan jeg vel tænke, hvordan gaær det med Din Theologi? — Jeg svarer: jeg veed det ej (og det kan jeg næsten sige med Sandhed), hold Dig til Examen i October. Men eet veed jeg og det er det: at jeg har arbejdet troeligen. Den Pust jeg tog mig med min Rejse, trængte jeg haardt til, og den gjorde godt kan Du troe; men nu har jeg og bandsat travelt for det. Jeg er næsten kjed af at pløje i eet og det samme. Den christelige Theologie har i Sandhed noget snusfornuftigt, som, jeg maae tilstaae det, ej er meget tillokkende for mig, og det Udbytte man saa faaer efter megen Tids ufortrødne Anvendelse er virkelig stundom saare fint. Saaledes er det mig især i denne Tid med Dogmehistorien. Jeg gjør mig al Umage for at læse den pragmatisk, og dog faae nogen Føde for min Aand til Betaling for min kostbare Tids Opofrelse. Men det vil ikke gaae — der er altfor mange syndige Kjær og Moradser at vade igjennem førend man kan naae til den eeneste lille Blomst; og maatte man saa endda nyde Blomsten allene! Men saa skal man beholde paa sig alt det Dynd og Snavs man

fik ved at vade indtil Halsen gennem Kjæret; ellers gaar det jo slet ikke til Examen — ja Gud maa vide hvordan det vil gaae mig. Andre mene: bandsat brillant, men jeg troer dem slet ikke. Dog *laudabilis* faaer jeg vel sagtens — og dermed er jeg vel tilfreds.

Jeg plages pro tempore især af 3 Ting: Dogme-historie og Støv og Stank i denne forpestede By — her grasserer skrækkelig Sprinkel¹⁾ og Forraadnelsesfeber, som bortriver mange Mennesker. To Børn her i Huset er meget haardt angrebne. Godt og vel om vi andre slippe.

20. Oct. 1801 tilskriver Brøndsted Vennen fra Korsør, at han har været oppe til theologisk Embedsexamens skriftlige Del. Men da det i den tilmaalte Tid fra Kl. 9—3 paa Grund af Stoffets Rigdom kun lykkedes ham at besvare den ene af de tre Kvæstioner, forlod han Examen, og ligger nu i Korsør og venter paa Medvind for at aflægge Familien i Jylland et Besøg.

Kiøbenhavn. 2. Novemb. 1801.

— Jeg har igaar gjort en mageløs Handel; og den skal Du saa min Sjæl være med i, jeg har gjort Regning paa Dig. Sagen er: jeg har kjøbt *Allgemeine Deutsche Bibliothek*. Dette i Tydsklands og Europas Litteratur klassiske Verk fra dets første Begyndelse indtil 1793, 127 Timer prægtig kon-

¹⁾ I Tyfus forekommende Hudpletter, hidrørende fra Smaablødninger under Huden.

ditionerte for — 35 Rdlr. ved følgende heldige Lejlighed. Det var i sl. Pastor *Chemnitz'* Bogsamling. Jeg saae det før Auctionen og min Næse kløede fælt. Jeg satte mig for at gaae til 45 R. og derover. Auctionen kom, det blev opraabt for 70 R., jeg bød 20, strax bød en Secr. *Johnsen* (et Menneske som er Legations-Secretair eller saadan noget ved den hollandske Ambassade her) 25 R. Jeg: 25 R. 3 R — han 30 R. — jeg 30 R. 3 R , han 35 R. Ingen bød uden vi to. Jeg formodede med Rimelighed, da han tog saa grumt afsted, at det enten var Manden selv overmaade om at gjøre at faae Bogen, eller at han havde høj Commission, og at han i hvilket Tilfælde var, vilde gaae langt højere end jeg mægtede. Det er ikke min Sag at chicanere noget Menneske; jeg taug. — Jeg rejste til Jylland, kom hjem, betalte min Auctionsregning til Auctionarius og tænkte ej videre paa Allg. d. Bibl. Men saa kommer i forgaaers Aftes en af Jomfruerne *Chemnitzerne* herind til os; ved Bordet kom vi paa Tale om deres Bogauctioner, og hun fortæller, at Auctionarius, Prokurator *Brønlund* havde havt Spektakel med en vis hollandsk Personage, Secr. *Johnsen*, som havde kjøbt meget paa Auctionen og nu enten ei kunde (eller rimeligere ej vilde betale) førend han havde faaet sine Bøger hjem, (NB. Procurator *B.* kjendte Personen fra andre Affairer og havde indeholdt hans Bøger indtil Betaling var erlagt), ej heller paa nogen Maade var at bringe til at give sin Forskrivning fra sig for hvad han ved at kjøbe paa Auctionen var blevet Sternboet skyldig, sig an-

beraabende [ej] at ville lade sig behandle efter *danske* Love (Du veed nok at Legationerne i fremmede Lande skal have Lov at gjøre hvad Fanden de vil —), og at følgelig *Brønlund*, da det allerede var langt over Betalingsterminen, regnede Hr. *J.*'s Navn i Auctionsprotocollen for Nul og Nichts, og havde nu besluttet ved Arvingernes Tilladelse at sælge alt hvad Hr. *J.* havde kjøbt, enten under Haanden eller ved Indsættelse paa en Auction. — Jeg løb igaar før Fanden fik Sko paa til *Brønlund*, fik ogsaa udvirket at jeg maatte træde i Krabatens Bud, samt at jeg, da jeg p. t. ej var i Stand til at betale Penge, maatte bie med Betalingen til Nytaar imod at jeg skaffede en her i Byen boesat Mands Caution etc. Jeg tog Themis' strænge Dyrker slet ikke hans Forlangende ilde op (endskjøndt det min Sjæl dog rigtig er en underlig Ting for et ærligt og retskaffent Menneske selv at skulle gjøre sig Umage for at sikre en Mand, man handler med, mod Tab ved min mulige Kjæltringeagtighed — og det paa den pudsige Maade: at en Tredie, som er vor Handling aldeles uvedkommende, skal skrive paa en Lap Ord, der betyde saa meget som: det er muligt han er en Kjæltring; er han det, saa vil jeg være et skikkeligt Menneske og godvillig lade mig komme i Ulykke). Det var mig en let Sag at skaffe en saadan Ting; jeg gik i Dag til Professor *Kjerulf* og bad ham om den; han gratulerede mig til mit Kjøbmandskab, skrev mig en saadan Lap; jeg sendte nu *Brønlund* den, fik Udleveringsseddel — og i Morgen afhenter jeg mit Allg. D. Bibliotek.

Hør nu, *Janus*, jeg har en syges Hob Regninger rundt omkring at liquidere til Nytaar, især med *Brummer*¹⁾ og min Skræder — saa jeg, om end jeg ej havde gjort denne Handel, vil maaske komme i Pengetrang. Min ædle iegode Fader er rigtignok rig, i det mindste formuende, men han har i dette Aar givet mig det Allermeste af 400 Rdlr. og maaske derover — det skammer jeg mig ved af løselig Sammenregning i min Udgivtsbog at see og forlanger absolut ei dér een Skilling mere. Men nu mener jeg som saa: at det vel ej vilde være Dig, min *Janus*, saa svær en Sag til Nytaar at gjøre Udveje for en 15 til 20 Rdlr. (dog helst 30, da jeg, uden at skulle bide i det sure Æble at laane enten hos min Fader eller andensteds, profecto ej seer mig i Stand til den Tid at udrede til denne Bog mere end 10 à 15 R.). Bogen stod da ganske, naar og hvor og saa meget Du vilde til din Tjeneste — det gjør den da, forstaaer sig selv, enten Du nu vil og kan entrere i denne Sag eller ikke. Jeg forbandt mig til at betale Dig Pengene inden Aprils n. A. Udgang; eller vilde endog være redebon til, ifald Du forlanger det, at kaste Lod med Dig om hvem der skulde beholde Bogen som sin Ejendom og udbetale den anden hans Part. Der har Du nu min Proposition — agt paa mine Ord og tag vare paa min Formaning, Sela. Denne Sag er mig meget magtpaaliggende. Købet er ypperligt. Den blotte Indbinding er med de 35 R. langt fra ikke betalt.

Jeg har i denne Tid næsten mere at bestille end

¹⁾ Kbhvns. første Boghandler.

nogensinde tilforn. Aarsagen er de mangfoldige Collegier, jeg maa høre. Hver eneste Dag, Søndagen fraregnet, er Timerne fra 9 til 2, foruden enkelte Eftermiddagstimer, besatte med Forelæsninger; regn saa *fra* for Præparation til de daglige Examinatorier, hvor jeg da for mine Synders Skyld har den Lykke at være dygtig i Vinden, d. v. s., som Du nok veed, ofte at blive oprabt, og Du vil see, at jeg neppe har 4 à 5 Timer af 24 til egentlig at læse for mig selv. Iblandt piner os et flaut, men komisk Examinatorium over Dogmehistorie, som holdes *paa Latin af Münter*¹⁾ efter hans danske Bog. (Du har vel seet den, den er ellers tilforladelig skrevet, med Lærdom og Smag). Der har jeg hidtil *hver* eneste Dag havt den Lykke eller Ulykke at maatte lade min Visdom høre. Men i det hele gaaer det, som Du let kan tænke, erbarmeligt. Med vor ny Professor [*Peter Erasmus Müller*]²⁾, hos hvem jeg hører et Collegium over Theologia naturalis efter Kantiske Principer, er jeg i det hele slet ikke fornøjet. Jeg skriver under ham, men har til Datum ikke faaet en Glose andet end hvad jeg vidste tilforn, og det langt bedre, udførligere og evidentere af Kiesewetters og Münters Prælectioner. Jeg blev smæk vred paa ham i Forgaars, da han fremsatte mig det moralske Argument for Guds Existens saa dunkelt, indviklet og virkelig skjævt, at jeg næsten ej kjendte det igjen, og

1) Om Fr. Münters Forelæsninger over Dogmehistorien se Alex. Rasmussen, Fr. Münter, hans Levned og Person. 1925.

2) Den senere højt ansete alsidige Videnskabsmand og Biskop P. E. Müller 1776—1834) var da kun 25 Aar og havde lige faaet Udnævnelse som Professor.

der havde vi saa det første Examinatorium hos ham over det Stykke han har gennemgaaet af Theologia naturalis, i Onsdags Eftm. Kors i Jesu Navn, hvad han staaer og tæller os til de fattige latinske Gloser. Saa meget er vist: kunde jeg ej tale renere, lettere og mere flydende Latin end han — jeg dristede mig ej at gaae til Examen endnu det første Aar, og er det dog ikke en jammerlig Ting for en Professor i Theologi ej at kunne tale Latin? Jeg kan aldrig troe han drister sig til at examinere de første Par Aars Tid. Overalt synes mig den unge Mand nok kunde biet lidt inden han blev Professor — men Alt dette bliver, forstaaer sig, mellem os.

Jeg hører og efter *Moldenhawers* specielle Tilladelse en Forelæsning i Seminariet af *Torlacius*¹⁾ over de græske Antikviteter, med hvilken jeg, fraregnet *T.*'s rasende Iilfældighed, som gjorde at jeg i Førstningen slet ikke var i Stand til at skrive under ham — er saare fornøjet. Hans Latin er ikke meget skjønt, men korrekt, og flyder som sagt fra ham som var det smurt.

Theaterdirectionen har faaet et af Hs. kgl. H. Kronprindsen egenhændig skrevet Brev, hvorefter „det er Hs. Majestæts Ønske og Villie at Skuespiller *Knudsen*, foruden den ham af H. M. med hans synderlige Naade forundte Medaille *pro meritis* i Guld, skal have Indkomsterne af en Benefice-

¹⁾ Den udmærkede unge Filolog og Arkæolog Børge Thorlacius (1775—1829) var i 1801 bleven ansat som Lector i de gamle Sprog ved Seminariet og kort efter ved Universitetet. Han ansaas for den bedste Latiner. Brøndsted beundrede ham meget.

Comoedie som Erstatning for hans Udgivter paa hans patriotiske Rejse omkring i Provinserne“ — er det ikke vakkert?¹⁾

Det var en rasende Storm den sidste, og al den Jammer og Elendighed man hører allevegne fra. Gud, Dine Veje ere urandsagelige!! Blandt andet ere 2 honette Skippere fra Horsens tilsatte med Muus og Mand — den ene navnlig *Niels Houmann* i Issefjorden. Min Fader taber ved Vahre sin hele Vinterprovision af Sukker, The, Kaffe etc. han havde med ham herfra, henved 200 Rdlr.

21. Nov. 1801.

Jeg havde foresat mig i Aften at tage mig 1 Times eller end længere Tid for at passiare ret meget med Dig, min egen gode *Janus*; men nu da jeg tager Pennen fat og Klokkeren næsten er 6, mindes jeg først, at Fru *Torst* har besørget mig en Pladsloge-Billet til Concerten i Aften paa Theatret, hvor der bliver opført Verdens første nulevende Componist *Joseph Haydn's* berømte Oratorium „Skabelsen“²⁾, hvilket jeg formedelst min Jyllandsrejse de to Gange det til Bedste for 2. Aprils Qvæstede er bleven givet i Frue Kirke, ej har kunnet høre. Da dette efter store Kjenderes Dom mageløse Stykke nok neppe mere i Vinter vorder opført, saa maa Du pardonner mig min Nysgjerrighed og min Korthed for denne Sinde.

¹⁾ Baade i 1801 og senere efter Ulykken i 1807 foretog Skuespiller H. Knudsen Kunstrejser omkring i Danmark og Norge, hvis Formaal var Indsamling til Flaaden og Skadelidte. Sml. R. Neiiendam. Borger og Patriot. 1925.

²⁾ Haydn's „Die Schöpfung“ var første Gang givet i Wien 1799 — kun to Aar forinden.

Din elskværdige *Sophie*¹⁾ kunde jeg ej, saa meget jeg end havde ønsket det, besøge paa min Hjemrejse, da min Retur gennem Slagelse skete Kl. 3 om Natten. Jeg vil snart gjøre det om igjen — til Sommer mener jeg. Naar Du skriver, da hils den gode Pige venskabeligt fra mig.

Du maa ellers troe, *Janus*, den Reise gjorde Godt i mange Henseender, endskjøndt jeg endda, paa de 99 Mil jeg rejste ej havde faa Fataliteter (af hvilke den betydeligste var den, at vi Allesammen nær havde sat Livet til over Beltet). Ej at tale om det fysiske Gode at komme ud af denne Hurl og Møje og Slid etc., den ubeskrivelige Glæde det er efter lang Fraværelse at omfavne Forældre, man inderlig elsker, og hvis Gjenkjærlighed man veed med sig selv at være fortjent — en Ungdomslærer man skylder saa meget, beundrer og agter og elsker saa højt som jeg formaaer, og af hvem man gjenelskes saa inderlig som jeg af ham²⁾. Foruden alt dette siger jeg — etc. etc. maae jeg sætte i Stedet for hvad der skulde følge, thi jeg mærker nok jeg kommer i Snakkehjørnet og frygter *paré* at hvis jeg ej afbrød som nu her, man vilde være halv færdig med Oratoriet deroppe, forinden jeg fik afpræket med Dig. Altsaa Gud befalet og dermed *tuus totus Petrus*.

7. Junius 1802.

Du spørger hvordan det gaaer med [Oversættelsen af] den 4de Sang af *Æneiden*. Jeg svarer: det

¹⁾ Jens Møller var forlovet med Sophie Lund (1783—1823) Datter af Købmand Josias Lund i Slagelse. De blev gift 1803.

²⁾ Hermed tænker Brøndsted antagelig paa Rektoren i Horsens lærde Skole Oluf Worm (1759—1830), et af Tidens mest agtede pædagogiske Navne.

gaaer slet ikke — det staaer som hidtil ganske. Gud veed om der til næste Nytaar kan blive noget af. Seminariet, fransk og engelsk — det var min Hensigt, som jeg og nok mener jeg skal kunne sætte igjennem, inden Vinteren at have bragt det saa vidt i begge disse Sprog, at jeg blot behøvede den Anvisning jeg nyder paa Seminariet og kunde tage mig en Parleur i begge. Mine Elever tage mig saa megen Tid op, at naar jeg desuden skal have 1 à 2 Timer daglig — og det maa jeg dog sørge for — til at læse i egenligste Forstand for mig selv og gaae frem i den vidtstrakte Videnskab, der med det mest generelle Navn hedder *antiqua humanitas* og som jeg har valgt mig til *Gefährtin des Lebens*, i Sandhed ingen Tid har tilovers at lege med min fattige Pen, min Lyre og de Ni; thi Kl. 10 om Aftenen, naar man har baaret Dagens Byrde og Hede i Ludimagisterskabets og lignende seriøse Arbejders, samt den trevne, undertiden endog temmelig bizarre Fru Grammaticas Aag, er man ikke oplagt til Sligt. Jeg er da nu som tilforn om Du saa vil en Træl, men det bør jo saa være, naar man trænger til at være det. Vi ere Borgere for Evigheden, og vor *egen* Kultur bør derfor være os vigtigere end Alt, og desuden tænker jeg saa ofte, besynderligt naar mit Arbejde undertiden synes mig over Hovedet og jeg i enkelte og taagede Øjeblikke, ved at sammenligne mit Liv med Andres, daarligere synes at savne nogle af de Glæder, som jeg nok og kunde fortjene at have Ret til at nyde, paa den store *Grams*¹⁾ mærkelige Ord: „Det er

¹⁾ Historikeren Hans Gram (1685—1748).

et Ryk i et Menneskes Liv af en 5 à 6 sande Trælle-Aar, som forbereder og danner den talentfulde Studerende til i sin Manddoms Fylde at vorde den sande lærde og store Mand“. Ingenlunde, at jeg, hvem Moder Natur gav nogle gode Anlæg — ej dannede talentfuld — haaber nogensinde at vorde en saadan — nej — men *magna nobis eligende meta est semper ante oculos habenda*, siger hin Alderdommens store Mand¹⁾).

Jeg havde vel meget at fortælle Dig og snakke med Dig om, min elskede *Janus*, men i Dag faaer jeg end ikke Tid. Jeg kunde melde Dig adskilligt mig selv angaaende — blandt andet en ærgerlig Historie jeg i Gaar og iforgaars har havt med et Stipendium paa 150 Rdlr. aarligt i 3 Aar, som jeg søger, og som man endskjøndt det bliver ledigt den 12. eller 13. Junii og skal gives til en Candidatus laudabilis, ej vil unde mig, men *gjemme* til en Studiosus theol., navnlig *Birk*, en brav Fyr og min Ven, men hvem jeg — det kan jeg sige mellem os — nok baade i Henseende til Talent og Kundskab turde oversee, og som *bliver* Candidat i Julii Maaned; hvad synes Dig derom?²⁾ Og jeg er desuden Alumnus i Seminariet og har følgelig Rescriptet af 24. Januar 1800³⁾ for mig — er det ej haandgribelig Uretfærdighed? NB. *Birk* er min eneste Medconcurrent — og det blot fordi *B.* er privat anbefalet til *Christiani* — den eene Dispensator, (den anden

¹⁾ Citat af Virgil: altid maa vi holde os et stort Maal for Øje.

²⁾ David Seidelin Birch (1780—1854), Pædagog og Præst. Stænderdeputeret.

³⁾ I Reskriptet for det nye Seminarium, der særlig tog Sigte paa Lærer-Uddannelse til de lærde Skoler, fandtes den Bestemmelse, at ved Besættelse af filologiske Stipendier skulde fortrinsvis tages Hensyn til Seminariets Alumner.

er Biskop *Balle*) — af hans Svoger Provst *Birk* i Roeskilde.

7. Julii 1802.

Dit sidste Brev modtog jeg først i Eftm. Kl. 2¹/₂, da jeg kom hjem, saa træt som en Allike, fra mit vanlige For- og Eftermiddagsarbejde at vederqvæge mig en Smule ved legemlig Føde. Jeg arbejder paa Renskrivning, 2 Exemplarer til *Moldenhawer* og min Recensent af en philologisk Afhandling, som indleveres i Morgen, og efter hvis Bedømmelse paa Onsdag i næste Uge jeg meget længes. Den er blevet mig under Udarbejdelsen saare voluminøs, fulde 7 Ark stor — og jeg har i denne Time ei synderlige mere end det ene Exemplar reenskrevet — der maa altsaa øges Natten til. Jeg kom hjem fra *Bruuns* engelske Forelæsning Kl. 6¹). Fra 6—8 har jeg skrevet paa min Afhandling. Kl. 8¹/₂ vil Karlen være her, og blot denne halve Time kan jeg denne Sinde ofre vort Venskab. Linierne blive derfor faa og smaa.

Med min Samvittighed har jeg ret godt affundet mig i Henseende til den Tid vi nøde hverandre sidst. Men ikke saa snart eller let med mit Hjerte over dit Savn, min *Janus*; jeg følte stedse ved Afskeden fra en elsket Ven en underlig Tomhed, som Arbejde, dette hver ubehagelig Sindsstemnings sande Lægedom, helbreder mig for. O, at vi stedse kunde vandre tilhobe paa Banen til Evighedens Land! —

¹) Forf. Th. Christ. Bruun (1750—1834) var en af de faa, der som Student dyrkede de levende Sprog, Fransk og Engelsk. 1800 blev han Lærer i disse Sprog ved det nys oprettede Seminar; 1802 Prof. v. Universitetet.

Ja tilvisse er *Gustav Adolphi*, den store Konges, det ædlestes Menneskes Bedrivter i Tyskland Materie til et Heltedigt. Jeg studser over min Sløvhed, at denne Idee ej før er faldt mig ind efter saa nylig at have læst *Schillers* mesterlige Trediveaarskrig, hvis interessanteste Scener min tro Hukommelse med Evigheds Stempel har indpræget min Indbildning. Men er *Rein* ogsaa den Ting voxen — jeg troer det ej.¹⁾ „Den sande Sorgs uforlignelige Sanger“, et Pensestrøg troer jeg af *Rahbek*. *Rahbek* er især stærk i slige *epitetha ornantia*, som da overalt Alting næsten er ham godt nok. *Rein* er en god Digter — men den gode Mand har ogsaa sørget meget flaut nok — og alt, alt hvad Vers, hvad Poesi er og til Poesi hører, skal ej allene være godt, nej det skal være mesterligt — lad saa end Digteren file hver 10 Linier i 14 Dage — det skal han kunne, han skal kunne vaage, om han ellers vil vinde den store Palme af min Haand — lad andre og det langt højere Autoriteter end min Ringhed række ham den godvillig for længe siden. Til *Homer* vil jeg slet ikke tænke paa at henvise *Rein* eller nogen af *vore* Digtere. Det er jo nu af Moden at læse Græsk blandt os. Det er kuns *Britanniens* og *Germaniens* store Mand, uuds lukkelige Stjerner, *Pope*, *Wieland*, *Voss*, *Klopstock*, *Schiller*, der gjorde sig den Umage at vandre hin vistnok sværere og længere Bane for at hente Lys fra hin Digters i Evighed skinnende Central-

¹⁾ Nordmanden, Præsten Jonas Rein, der i „*Minerva*“ og a. St. havde publiceret forskellige Heltepoesier i Tidens sædvanlig opstyltede Stil. (Saml. Digte. 1802). *Rahbek* havde døbt ham „den sande Sorgs uforlignelige Sanger“.

Soel. Men „Æneiden“ ligger jo opslaget for Enhver, og lad den Dovne see hvad der er filet paa hver en — jeg vil ej sige Linie — vistnok paa hvert eneste Ord. Og for nu at anføre en af de nyere, *Schiller*: jeg har nylig faaet den første Tome af den skjønne Udgave seiner sämmtlichen Gedichte, som han selv har besørget, hvori blandt andet findes en mageløs ubeskrivelig fortreffelig fri Oversættelse af Æneidens 2den Sang, som vi engang ret skal gotte os med — Gud, hvor alt *der* glindser med den sidste Haands umiskjendelige Præg! Det kan man ej sige om nogen anden af de nyere Digtere. Det skulde maaskee være den eene, *Klopstock*, undtagen; men ham kjender jeg desværre endnu ej meget til.

Nej jeg har sat mig for at læse alle Europas kultiverede Nationers *klassiske* Digtere, og derfor har jeg tillige sat mig for *slet ingen* at læse uden de klassiske. Gak Du hen min Ven, og gjør lige-saa. Vi skal befinde os vel derved. En Nation som vor skal ej frembringe mere i 100 Aar end 4 Digtere, og enhver der ej kan vorde en *Klopstock*, *Schiller* eller *Voss* skal rent lade være med den Kravlen paa Parnasset. Jeg vil af ovenmeldte Grund fra denne Stund være yderst, yderst kræsen med Poesi — det er ubeskriveligt, hvad man kan i kort Tid fordærve sin Smag ved at læse slette eller endog blot maadelige Vers, og jeg skal nok paa de første 4 Stropher mærke den Digter, jeg tager i Haanden, om han er *min* Mand, og er han det ej, saa uden Barmhertighed til Side med ham.

Lad sløve Hoveder længe nok spille Tiden med at læse slette Vers.

Vide maa Du, at vi faae Ferier i Seminariet sidst i denne Uge, og at jeg saa Søndag derpaa, strax rejser med *Kjerulf* med Paketbaaden til Kiel og derfra videre til Eutin, Lübeck, Hamburg (vort non plus ultra), Altona paa 16 à 20 Dage. Jeg har bestemt til denne Reise 60 Rdl. [Papiret gjennemhullet] . . mine Nervers Styrkning, Samtale ved *Voss* . . og det yndige Holsteen. *Men Du maae med.* [Bela]v Dig nu paa 50 à 60 Rdl. indtil mit næste Brev, som skal forklare Dig Sagen nøjere.

2. October 1802.

— Nu hvordan gaaer det, min bedste *Janus*, med din Pige, din Skole og saa videre?¹⁾ — Er det gamle Ord sandt: *quem Jupiter odit facit præceptorem*?²⁾ Har Du enkelte udmærkede Subjecter? — blot 1 af 10 vil være en sød Lise for den mættede Lærer. Jeg føler daglig indtil Pinagtighed hvad det er at maatte pløje 2 Alen dybt i det mindste, inden nogen Sæd kan trives og spire. Hvor meget bestemt Arbejde har Du i Skolen etc? Herom og meget mere deslige maa Du melde mig til, thi det, som alt hvad Dig og dit Arbejde, din Anvendelse af dine Evner og Kundskaber og din egen Fremgang anbelanger maa naturligtvis saare interessere mig. For Resten er det en saare profitabel Ting at

1) Vennen Jens Møller havde 1800—2 været Huslærer paa Svanholm ved Roskilde, hvorhen Brøndsteds foregaaende Breve er adresserede. Nu havde han modtaget Udnævnelse som Adjunkt ved den lærde Skole i Slagelse.

2) ☺: Hvem Guderne hader, gør de til Lærer.

anvende nogle Aar af sit Liv som Docent og fornemmelig for Ungdommen — der ligger mere i det gamle *discimus docendo*¹⁾ end man ved første Øjekast skulde synes. Man nødes til, ved Behandling af hvad Videnskab det være vil, at give sine Begreber en Tydelighed og sin Forklaring og Udtryk en Præcision, og dog med det samme en Fattelighed og Popularitet, der, som for ethvert talende Menneske i Almindelighed, saa i Særdeleshed for den vordende Religionslærer er af megen Vigtighed; og hvad vinder ej selv Begreberne i Klarhed ved at maatte afklæde dem det filosofiske Indument hvori de avledes i vor Hjerne (thi baade Du og jeg tør dog vel debitere med Sandhed om os selv: at vi ere i det mindste noget kultiverede og tænke om sig altid systematisk, dog stedse i rolig fremadgaaende Orden), og lade dem gaae ud over vore Læber i simpel og let gjennemskuelig Dragt. Denne sande Fordeel af Doceren for Børn er saare betydelig og trøster mig kraftig i mit daglige Slid med et Barn, som jeg troer ej Naturen i det Halvaar jeg har læst med ham, har skjænket ti virkelige Begreber og klare Forestillinger uden dem jeg har meddelt ham efter megen Pløjen og Harven. — Skjønner Du saa ret paa, min *Janus*, hvad Du har een Lykke, forud for os andre Skolemestere, i din elskelige *Sophie*, der vistnok med faa Ord og de ti første Kys efter Dagens Byrde og Hede vil kunne jævne hvert Spor af Misnøje eller ond Lune, som disse Drenges Dumhed eller Ulær-

1) ☺: Ved at lære andre lære vi selv.

villighed muligen maatte virket i dit Sind og paa dit Ansigt — see det er *laborum dulce lenimen!*¹⁾. Hidindtil har jeg sagt, og jeg troer mit daglige Liv kan vise beskuelig Sandheden af mit symbolum: *ipse labor voluptas;*²⁾ men nu er jeg dog til Sinds snart at oplede mig en *Sophie* — og maaskee min gode Stjerne allerede har ledet mig noget paa Sporet til engang at finde hvad jeg søger — *sat sapienti* — lee nu dygtig af mig for det! Jeg skal ikke misunde Dig din Latter, thi den er uretfærdig (var den det modsatte maatte jeg, ført til bedre Erkjendelse, bide mig i Læben af Harme), og jeg har, med min gode *Janus'* Tilladelse, *stedse*, endog i Perioden af mine hyppigste videnskabelige Fordybelser, læst *Schillers* „Würde der Frauen“.

Jeg lever som sædvanlig saare beskjæftiget. Den engelske og franske Filologies *primordia*³⁾ indtage mig og fremdeles en ikke ubetydelig Deel af mine Fritimer. Gud! hvilket Digtervæld, der aabner sig for den som lærer Engelsk! Vor store *Evald* har Ret i sin Fortale til sine samlede Værker angaaende disse Ypperlige. *Pope* funkler allerede paa min poetiske Himmel som en Stjerne af første Rang. Vi have nylig læst adskillige udmærket fortreffelige Strykker i Seminariet. Vi læse i denne Tid *Shakespeares* „Machbet“ — men de Nisser og Hexe og Varulve og alt det andet Djævelskab vil endnu ej ret smage mig. Mere om ham og *Pope* og de øvrige Britaniens herlige Sole en anden Gang. Thi

1) ☉: Arbejdets søde Løn.

2) ☉: selve Arbejdet er mig en Nydelse.

3) ☉: Begyndelsesgrunde.

vide maa Du, at jeg er saa glad som en anden Skoledreng over 14 Dages Ferie i Seminariet, som indgik idag — og Brev faaer Du de første 4 Postdage hver Gang.

12. October 1802.

Angaaende den Samtale med *Moldenhawer*, hvoraf jeg lovede Dig Resultatet, da vil jeg med faa Ord melde Dig: at han efter en Indledning, som Du kan troe var ikke lidet smigrende og som lagde mig hans Tanker om mit Hoved og mine fattige Indsigter tydelig for Dagen, meddelte mig udførlig den Plan, som han strax, da han saae mit første Arbejde i Seminariet og deraf hvad *viaticum*²⁾ jeg havde medbragt paa den filologiske Bane, havde udkastet. (Hans Plan er ypperlig og heelt igjennem konsekvent og mine Studier have allerede taget den Retning han ønskede at give dem.) Hans sidste Ord til mig vare disse: „Og da, min gode *Brøndsted*, naar De med samme Flid og Iver som hidtil bliver ved et Par Aar endnu at gaae frem paa den Bane, De med saa megen Held har betraadt efter det Øjemaal jeg nu har stræbt at fixere Dem, er jeg fuldkommen overbeviist om at De inden føje Tid vil blive ikke allene for den Skole, hvor De muligen først bliver ansat, men og for Universitetet en meget vigtig Mand. Deres Forkundskaber ere sjeldne og Deres Evner frugtbare — man bør vente sig meget af Dem“.

Dette Sliddersladder, som intet Menneske i Ver-

²⁾ Rejseforraad.

den naturligviis maa eller skal høre repeteret uden Du, min *M.*, sagde han mig paa sin Tysk — thi det Danske begyndte at famle for ham, da han ret vilde til at sige rare Ting. Brænd dette Brev — der maa intet Menneske see at jeg har skrevet, selv til Dig, de ovenstaaende Linier. Jeg burde ej skrevet dem — men nu staae de der.

2. December 1802.

Du veed sagtens de to Nyheder som her gjøre megen Opsigt: den første, at Hs. Majestæt Kongen af Sverrig er ifærd med at spille en honet $\frac{1}{4}$ D. Banqverot — det elendige Sverrig! Vi skjønne ej nok paa at vi ej leve i et udmarvet Land. Den anden: at her ere komne et Par Holsteenske Adelsmænd, som i det hele respective Adelskabs (holstenske) Navn protestere højt og djærvt mod nogen ny Skats Paalæg i den Form, som den ny Grundskat faaer i de øvrige danske Stater¹⁾. De gjøre denne Fordring paa Grund af gamle Dokumenter — je ne sais pas quelles soient —, skal have Ruslands Garantie ved det Kieler Mageskifte af 1773 for at ingen ny Skat skulde paalægges dem uden efter Plougantal, foruden andre Rettigheder og Herligheder — som det kaldes —, og true — tænk engang — Hs. Majestæt, hvis han ej skulde laane deres Forestillinger Øre, med en Proces for Rigs-kammerretten i Wetzlar. Rentekammerets-Depu-

¹⁾ Formanden for den holstenske Adels Protest mod nye Skattepaalæg var Cai Reventlow.

terede samles stedse *foribus clausis*¹⁾, og man er meget nysgjerrig hvad Ende den Leeg vil tage.

Komme til Slagelse ☽: til Dig og din *Sofie* i Julen! Ja bedste *Janus*, Gud veed Villien er der — aber, aber nyt Arbejde opdynger sig for mig med hver Dag. Og nu vilde min egen *Gerhard* absolut ej sætte sig paa Vognen før han fik afpint mig det bestemte Løvte at komme til Aschøe i Julen. Hvad skal jeg nu gjøre? At komme begge Steder i 10 à 12 Dage — gaaer det an? Allons! Jeg giver begge mine Brødre det usvigelige Løvte: enten at komme begge Stederne eller og — ingen af dem. Er Du tilfreds dermed? Min Broder har ellers i de Dage siden han forlod mig indtil i forgaars været hos vor Fetter, Provst *Engelbreth* i Lydersløv²⁾. Jeg har faaet 2 Breve fra ham derfra. Han havde en afskyelig Ubehagelighed paa Udrejsen at vælte om Natten Kl. 2 i — en Møddingepøl i kulsort Mørke. Min Broder og hans Rejsekompanion havde nær sat Livet til. Hestene bleve løbske og toge afsted med den sønderbrudte Vogn ad Lydersløv til. Endelig slap de to Stakler efter græsselig Anstrængelser ud af Drækket hvori de havde stukket lige til Halsen, og maatte i den Forfatning vanke omkring i 2 Timer inden de slap til Huus. Min Broder blev syg efter denne forbandede Geschichte, men rekolligerte sig dog snart igjen,

¹⁾ ☽: for lukkede Døre.

²⁾ Wolf Fr. Engelbreth (1771—1862) foretog efter theol. Attestas 1791—95 en fireaarig Udenlandsrejse, der bl. a. førte ham til Rom, hvor han under Zoëga studerede Koptisk. 1795 Sognepræst for Lyderslev og Frøslev i Stevns. 1799 2. Gang g. m. Kirstine Marie Petersen, Datter af den meget velhavende Proprietær Petersen til Engelholm ved Vejle (se Mem. & Breve XLIV). 1845 Dr. theol. honoris causa som „Danmarks lærdeste Præst“.

saa at han nu kan spøge med den. I sit sidste Brev skrev han: „Man vilde havt ondt ved min Gravskrift: om jeg var død paa Landjord eller i Vandet — man kunde allenfals ej sagt om mig: at jeg var død paa Ærens Seng“.

Jeg har afskyelig meget at rykke i — jeg skal nu til at jage med en tydsk Afhandling til *Sander*¹⁾ og en latinsk Recension til *Moldenhawer* over en Commilitons Arbejde, som begge skulle være færdige til Mandag.

Sidste December 1802.

See her, bedste *Møller*, sendes Dig da noget Virak at ofre paa Terpsichores Alter. Dit sidste Brev og i det Mindelsen om ej at glemme Dig med Sligt kom for sildig til at jeg kunde besørge Dig vedlagte før det ommeldte brillante Bal. I ere mig nogle Pokkers Folk derude i Slagelse med Gammen og Glædskaab. Mine Fødder tumle sig og dygtigt om hver Dag i en lang Quadrille fra Universitetet til Prindsens Palais frem og tilbage, men NB. i Dræk og Snavs — med Permission at sige — og uden nogen Gratie ved Siden. Dandsene ere ny, og de bedste jeg paa fri Haand kunde finde i Hr. Snydenstrup Hippeldans *Sønningsens Samling*²⁾. Jeg har seet dem efter siden ved mit

¹⁾ Holsteneren, Pædagogen og Forf. Levin Chr. Sander (1756—1819) var bleven knyttet til det ny Seminarium som Lærer i Pædagogik og Tysk. Som Digter havde han naaet et vist Navn ved Sørgespillet „Niels Ebbesen“ (1798); men hans følgende Arbejder for Teatret: det lyriske Drama „Eropolis“ (1803) og „Hospitalet“ (1805), et satirisk Lystspil over den frembrydende Romantik (om begge se nedenfor) viste hans poetiske Ubetydelighed og Konservatisme.

²⁾ Kendt Musikhandler i Kbhvn.

Klaveer. Adskillige af dem ere meget smukke. De koste 5 #. Kan jeg faae Tid at udsætte dem for flere Instrumenter, skal jeg sende Dig et Par af egen Composition og min Livengelskdands af Professor *Stanley* i Prag.

Jeg har ej Tid iaften at skrive Dig et ordentlig Brev til, uagtet jeg har meget at snakke med Dig om. Jeg har spildt over 3 Timer af Eftermiddagen paa et syges langt fransk Brev til min gamle ærværdige Lærer og Ven, Secretair *Kleen* i Horsens, som Du skal lære at kjende næste Sommer. Han er en Franskmand paa en Hals, og jeg fik nylig, da han havde faaet et Nys om at jeg havde lært en Smule Fransk, en lang Epistel fra ham i *la langue comme il faut*, som Du kalder det — og naturligvis jeg var ej seen til at vise ham, at jeg ej vilde lade mig gaa paa.

Det er da ei at spørge om at Du har bladet i (thi at formode, at Du skulde have gjennemlæst dem vilde være en Fornærmelse for din Smag) Hr. *Øhlenschlægers* „Digte“¹⁾. Jeg havde dog hidtil troet om ham, at han havde Anlæg, skjønt raat og udannet, til engang at kunne blive til Noget som Digter, men nu troer jeg at han er dum og ovenikjøbet ikke rigtig forvaret i Hovedet. Ja Du gode Gud, at de danske Muser skulde see og blues for saadan en Samling af rimede Fadaiser. Det Hele ender sig med Qvirilit, Qvirilit²⁾, og der kan man

1) Talen er om *Øhlenschlægers* „Digte“ 1803, der imidlertid allerede var udkommen ved Juletid det foregaaende Aar.

2) Fuglechoret af St. Hansaften Spil. — Man vil af det flg. se i hvor høj Grad Brøndsted skiftede Mening om *Øhlenschlægers* Betydning.

for at faa et Rim med den største Føje tilsætte:
Det er pære skidt.

12. Febr. 1803.

Du kan troe mig, om Du vil, *Møller*, at det har vaandet mig saare at Du var i Byen i 3 Dage og jeg neppe i dit Selskab i 3 Timer. Der var saa meget, saa saare meget vi skulde talt tilhobe om. Blandt Andet et Anliggende, som er mit Hjerte vigtigt, som Du er det eneste Menneske i hele Verden jeg p. t. kunde meddele, blev indesluttet i min Barm. Jeg fandt ej et beqvemt Øjeblik at aabne mig for Dig og traskede, efter at have sagt Dig mit sidste Farvel i Gothersgaden, saa sørgmodig hjem. Om Pligt, som om saa meget Andet, kan man ikke skrive. Men næste Gang, hvad enten Du kommer eene eller med Følge, endog det kjæreste, logerer Du hos mig. Det vide Du til din Efterretning, og ingen Indsigelse vil jeg høre herimod.

Du venter med Rette Et og Andet Interessant fra Kongens Kjøbenhavn paa denne Kjøbenhavnerne *gyldne* Tid, som Du kalder den. Hellere vilde jeg kalde den *støjende*. Thi hvad de gyldne Dynger paa Basetbordet paa *bal paré* anbelanger, da har Hs. Majestæt, bevæget ved allehaande Færdigheder og Kufex, som andre Mennesker have beskyldt Banqueuren, Major *Stramboe*¹⁾ for, allernaadigst fundet sig beføjet til at lade de Runde²⁾ med samt

¹⁾ Major Gustav Wilh. Stramboe (1737—1813) var kort forinden dette Tidspunkt avanceret til Oberstlt. ved Kronprins Frederiks Regiment. Da han altid sad i trange Kaar, er det maaske Grunden til at han har ansøgt om Banqueur-Bestillingen.

²⁾ de Runde 3: Dalerne, Spillemonterne.

Bord og Kløverknægter og Banqueur og Tilbehør forsvinde for denne Gang fra det kongelige Bal. — Derimod ere Maskerader i Forbindelse med Kanefarter nu Dagens Orden. Maskerader ere her ordentlig hver Søndag offentlige i Raus Hotel¹⁾, 1 Rdlr. pr Maske, og desuden i Klubber. Det er skrækkeligt hvad det Fjas har besat Gemytterne. Hvor man kommer, hører og seer man Intet andet end Masker og Munkeskjægge og Kalmukfjæse og Harlequinbjelder og andet til Maskerade henhørende. Regjeringen tillader disse, Sædelighed og i Besynderlighed Møens Ærbarhed og Undseelse, det sikkreste Værn for hendes Uskyldighed, undergravende Hokusfokus. Og hvor der stormes efter det Fjas kan Du slutte Dig til blot deraf, at *Kjerulfs* Familie allerede i Tirsdags Aftes sendte Bud efter Billetter til i Morgen og kunde ingen annamme, da allerede de alle vare bortrevne.

Kanefarter kappes med Maskerader at ruinere mere end Kjøbenhavnernes Punge. Endnu i Gaar var en Smelden og Støjen med et pragtfuldt Optog af 50 Kaner, som vare indbudte af Ritmester *Friboe*, der som Du veed rutter med den gamle hensovede Puger *Bodenhoffs* Penge²⁾ — til Middagsmaaltid i Bellevue, og Soupé og Bal paa Skydebanen. Fra Bellevue gik Toget over Isen igjennem Byen med brændende Fakler foran hver Kane og

1) Nuv. Hotel d'Angleterre.

2) Ritmester Fred. Caspar Conrad Friboe (1767—1846), senere en af de fremtrædende blandt de „røde Fjer“, Fr. VI's Adjutantkorps, 1813 Generallieutenant, 1828 Storkors, havde i 1795 ægtet Jfr. Gjertrud Bodenhoff, Datter af den meget rige christianshavnske Storhandelsmand Andreas B. (Bodenhoffs Plads m. m.) — 1813 blev Friboe Chef for Husarregimentet. Han ejede den endnu bevarede skønne Friboes Villa i Lyngby ved Indgangen til „Prinsessestien“.

Skralden og Smelden i en Pokkers Tid ad Skydebanen. Jeg har endnu aldrig levet saa desperat støjende en Vinter i Kbhvn. Kjøbenhavnerne ere som vare de besatte med alskens Jav og Svaj. —

Iblandt [Pris]-Opgaverne er en, som har fundet særdeles Naade for mine Øjne, og lettelig gjetter Du hvilken: den æsthetiske¹⁾. Den er lidt vidtløftig, men frugtbar i den højeste Grad. Der er Lejlighed til at sige noget Godt og et Ord i Tide. *Kjerulf* har fremsat Opgaven, og hine Uhyrer af saakaldede Poesi-Samlinger, hvormed vi til det danske Parnasses sande Ære af Næstens Opbygelse i denne Tid oversvømmes — *Øhlenslæger, Lundbye et homuncionibus nesçiis qvibus*²⁾, har foranlediget den. *Moldenhawer* har allerede animeret mig til at skrive over den filologiske Qvæstion, men jeg har afslaaet det. Den Smule Tid, som jeg kan stjæle fra min Søvn og mit meget Arbejde, er allerede bestemt for den æsthetiske Qvæstion, og lykkes det mig at give et nogenlunde taaleligt Omrids til den sande Digtets skjønne Portrait, da lader jeg min Afhandling trykke og forærer hver af de Herrer et Exemplar for om muligt at gjøre dem vise paa den Sandhed, som Du slet ej synes at indsee eller føle: at det blotte Anlæg, lige saa lidt i Poesien, den skjønneste af de skjønne Konster, som i nogen anden guddommelig eller menneskelig Kunst, gjør Mesteren. Finder Du, min *Janus*,

1) Den udsatte Prisopgave i Æstetik lød: Quibus studiis formari et excoli potest ingenium poeticum? (Ved hvilke Studier kan den digteriske Aand formes og dyrkes.)

2) „og jeg veed ej hvad for Puslinger“

ved den Vej nogen Blomst, som Du troer kunde passe til eller forskjønne min Krands, da veed jeg Du med Vennehaand meddeler den.

Jeg har nylig havt megen Glæde i Seminariet af en latinsk Afhandling, en Commentar og Oversættelse til Prøve af de 2 à 3 første Scener af Æneidens 4de Sang. Jeg finder mig ikke berettiget til at nyde alt det Sukkerbrød *Moldenhawer* dækkede op for mig med, baade for Commentar og for Oversættelsen, som han lod mig declamere deroppe. Men det er efter min egen Dom blevet et godt Arbejde. Jeg skal meddele Dig det ved Leilighed og bede Dig gjennemlæse det med Kritik. — Jeg faaer ej Tid til mere for denne Gang. Gud signe Dig og din blide *Sophie!*

P. S. Foregaaende Epistel blev forglemt i Dag 8te Dage hos *Kjerulfs*. Nu i Dag d. 19de har jeg brækket Brevet en Times Tid før Posttid, med det kristelige Forsæt at give Dig fuld Represaille, fordi du maatte vente saa længe, *Ainsi voila quelque chose pour supplement.*

Du spørger hvad Lykke *Sanders* Opera har gjort¹⁾. Du kjender Parterrets Publikums Smag — og Du kan let forestille Dig at en Opera, var det endog den bedste, som har lutter græske Karakterer og græsk Maskineri, næsten havde jeg sagt supergræsk Maskineri, ej kan blive dets Yndlingsskuespil. Imidlertid, lad os ej gjøre Kjøbenhavns Parterre, der rigtignok — derom er jeg fuldkommen enig med Dig — ofte fortjente grumme Riis, Uret. Man kan — siger

¹⁾ Det foran nævnte lyriske Syngestykke i klassisk Stil „Eropolis“, med Musik af Kunzen, første Gang opført 31₁ 1803.

Ordsproget — gjøre et Skarn Uret. *Sander* var saa god at laane mig sit Stykke 8 Dage før Opførelsen med Begjæring at meddele ham mit ringe *videtur*. Jeg læste det to Gange igjennem. Jeg følte dets dejlige Sider, men det gefaldt mig i det Hele ikke. Jeg har siden, naar jeg har havt at tale med *Sander*, gjort mine Besøg saa franske som muligt, for om muligt at slippe for at nødes til Hykleri. Jeg saae Stykket, det bliver i mine Tanker givet meget maadeligt, *Rosings* Mesterspil som Palantus, og *Fryden-dahls* Præsterolle undtagen. *Madame Frydendahl* synger naturligvis ganske godt, men hendes Person, hendes totale Uvidenhed i Recitativ og jammerlige Action gjorde hende som Erythia til den latterligste Amazonedronning jeg kan forestille mig. Hendes Syster, *Madam Dahlén*, den Træblok, *sonsten* klædt i *græsk* Dragt næsten som en *dansk* Vægter uden Morgenstjerne, gik det ej stort bedre. *Depuis'* (Diocles) mesterlige Sang, og i det mindste gode Recitativ kunde ej opveje hans usle Action og slemme Dialekt¹). Og nu et Recitativ af en Jfr. *Loemoe* — Gud kjender hende for Resten — som *Venus Urania* med Haaret bølgende ned over Barmens sneehvide Fylde —?? O Nej! Det behagede *saa* de geile smagløse Grækere at male Venus Urania. Nej, hos os med en lille net krøllet Parisertour og et Bryst, hvis Been under mager Beklædning jeg uden Kikkert talte fra Parterret. Et Recitativ af hende — o! Du gode Gud. Jeg gjorde den

¹) Den kendte Sanger og Musiker, Ed. Du Puy (1773—1822), som Talen her er om, havde haft sin Debut paa Teatret Aaret forinden. Hans Mæle røbede naturligvis hans fremmede Herkomst.

glædelige Erfaring at min Trommehinde er stærk, kan taale skurrende Falskhed og uopløste Dissonanser i fulde to Minutter uden at briste, — og et af en Jfr. *Funk*, en lille snøvlende Ting som Amor — bevare os! Og nu Stykket selv — jeg følte inderlig Sandheden af hvad *Lessing* siger et Sted om en vis *fides* hos Tilhørerne, som Theaterdigteren stedse maa have for Øje og for Alting være vis paa, hvis de ellers ej skulle udraabe: Nej Hr. Patron! det over Skrævet gaaer. Imidlertid gjorde Stykket for saa vidt Lykke. Det havde fuldt Huus alle fire *Gange* og fik Klap, thi Musikken er fortreffelig. Dog efter min ringe Formening ej at sammenligne med „Erik Ejegod“, *Kunzens* Mesterstykke, og Dragterne prægtige. Skal jeg sende Dig Stykket?

Rahbek ligger dødssyg af Podagra og Gigt — end spores ingen Forbedring. Jeg er en meget bedrøvet, og hvo skjælver ej ved den blotte Tanke om Tabet af denne Eneste?

Du har formodentlig endnu ej seet det sidste Produkt af Danmarks første Digter, vor nok for de danske Muser maaskee evig tabte *Baggesen*. Det hedder: „Parthenais oder Die Alpenreise, ein idyllisches Epos in neun Gesängen“. Jeg fik det i Aftes til Laans af *Koes*¹⁾ og har ej faaet Tid til at læse mere end den 1ste Sang. Men den — o! — den er udmærket fortreffelig; svare de øvrige

¹⁾ Brøndsteds fortløigste Ungdomsven Georg Koes (1782—1811), en højt-begavet ung Filolog, banebrydende ved sine Homer-Studier, over hvilke han 1806 skrev sin Disputats. Brøndsted blev forlovet med hans Søster Frederikke (f. 1790). I 1806 fulgtes Svogrene ud paa den lange arkæologiske Udenlandsfærd til Grækenland. Her døde Koes paa Øen Zante i 1811.

til denne — og *Koes* siger at de gjøre det — da, ja da har i Sandhed „Luise“ og „Hermann und Dorothea“ et Sidestykke, som vil gjøre dem Rangen saare stridig. Ægte, homerisk Naivitet og yndigt Spøg forbundet med den fineste Delikatesse er udbredt over den første Sang. Jeg tørster efter de øvrige 8. Skal jeg købe og sende Dig Digtet?¹⁾

Kierulfs sidste Program indeholder en Fortælling om hvorlunde de Europæiske Majestæter fra *Chlodovicus* og *Pipin*, som end blot kaldte sig *viros illustres*, ere blevne flauere og flauere at belægge sig med Titler. Jeg skal sende Dig det ved Lejlighed. Ogsaa kunde Du kanskee have Lyst at læse et lille tydsk Arbejde af mig: „Die Erscheinung der Gerechtigkeit“, som i Tirsdags blev forelæst af *Sander* i Seminariet med mere Roes end det fortjente. Skal jeg sende Dig sligt, da siig et Ord.

16de April 1803.

Nu, bedste *Møller*, har Du 400 Rdl. aarlig — ikke saa? — mig synes nu som saa: at Du rent ud skulde bede din tilkommende Svigerfader at spæde 200 Rdl. aarlig til — forstaaer sig *for a few years* — og saa — givte Dig. Skulde Du ikke vide med hvem, saa maatte der vel tillades din Ven at give Anvisning. Der er da et lille Pigebarn — jeg troer hun kalder sig *Sophie Lund* — nydelig og rund og rødmossig er hun paa min Troe, og —

¹⁾ Om *Baggesens* lyrisk-episke Digt „*Parthenais*“, se *Jul. Clausen*: *Jens Baggesen*. S. 164 ff.

hvad som end er bedre — interessant og from og ejegod. See! hun maa godt lide Dig, det veed jeg saa under Haanden. Hvem veed Peer Paarses Lykke — see om Du ej maaskee der kunde komme an. Du behøver ej at bede mig sondere Terrainet for Dig. Jeg har saa mine gode Grunde til at formode det meer end tilstrækkelig sonderet. Jeg nægter ej, at jeg, paa den sidste Tid i Besynderlighed siden jeg læste Slutningen af min egen „Tom Jones“¹⁾ har faaet en reent forhærdet Lyst til *to jump into the bridebed with such a sweet little creature* — men — der er nu et Stjernebillede oppe paa min Himmel, som slet ikke er gunstig til Mariage, og da jeg ingenlunde er blandt de *naturæ lividæ* som misunder deres Medskabninger, *quibus astra coelumque favent*²⁾, saa gad jeg fortvivlet gjerne gotte mig over andres Spas — *voilà mon cher vous avez mon avis!* Og saasom dine brede Skuldre og dejlige runde Lægge noksom ere mig Borgen at Du ingenlunde hører til hint *genus puellulis odiosum*³⁾ (Du maa pardonner mig at jeg nu engang er i Sproghjørnet) — saa tvivler jeg ingenlunde paa at jeg — hvis Du, som jeg haaber, finder mit Raad fornuftigt, jo nok kommer til at fadderere — endnu længe, før jeg vandrer daraussen bey mir wo man Smør Butter nennt.

Den Disputats hvorom jeg meldte Dig sidst er bleven udsat til paa Mandag formedelst Forhindring af *Moldenhawer*, som skal, forstaaer sig, opponere.

1) „Tom Jones“, engelsk Roman af Henry Fielding.

2) ∘: blandt de gustne Skabninger, der misunder dem hvem Himlen tilsmiler.

3) ∘: til den Slags, som Smaapigerne ikke kan fordrage.

Der vil da blive en Støj als wie der Henker! Og Sveden strømme fra de lærde Pander i Strømmeviis. Og Biskoppen, tænk engang, har havt den Svaghed at gjøre Ophævelser om at faae den første Plads som Opponent. Endelig har han da fundet sig i Billighed og cederet *Moldenhawer* den første Plads. *Hornemann* har undskyldt sig med sin tunge Hørelse. Der skal strides og kjæmpes baade Formiddag og Eftermiddag, og *Mynter* slutter Tropicen¹⁾. Det maa da endelig blive laus in fine o: tre Rosiner i en Pølseende. Disputatsen hedder „De hierarchia et studio vitæ asceticæ in sacris et mysteriis Græcorum Romanorumque latentibus“, og er lærd i en Fandens Tid.²⁾

5. Julii 1803.

Jeg selv, nylig en stor Cujon, er nu Gudskee Lov saa frisk og munter som ingensinde tilforn. Jeg incommoderes af ingen Ting i Verden uden af — Hundestjernen, som gjør mig saa mange Tørklæder skidne, at det svier til mig i min Vaske-regning. Dog Varmen er mit Liv. Jeg trættes, som *Sokrates*, med Ingen om Skygge og siger af Hjertens Grund med Sl. *Luther*: „Det gaaer mig aldrig bedre fra Haanden end naar jeg ret er varm“. Den Sl. Guds Mand meente nu vel en anden Sort Varme (han meente *Polemikens* inden fra og jeg snakker

¹⁾ Den som theol. Professor ikke højt ansete C. F. Horneman (1751—1830), der med Glæde har veget Pladsen for sin lærde Collega, den senere Biskop Fr. Münter, som havde sit Speciale i den religiøse Arkæologi.

²⁾ Forf. til Disputatsen om det antike Præstevælde var den forud nævnte unge Professor i Kirkehistorie P. Erasmus Müller.

om Solens uden fra), men det siger Intet. Vilde man for slemt gaae i Rette med Citater, saae det galt ud med mange *lærde Nogle* (ad formam „many learned ones“ — det gaaer dog unægteligt lige saa godt an som *Ølenslægers* „Bene“ ad formam „Stene“), især i Udgaver af græske og romerske Skribentere, i Prækener og selv — Gud forlade mig min onde Synd — i Bibelen. Du husker hvor kjønt St. Paulus og især Forfatteren af Brevet til Hebræerne forstaaer sig paa at citere. Men fra St. Paul til min Sygdom — da maa jeg sige Dig, at bemeldte uvelkomne Gjest, som trodsede alle Vaisenhuus-Apothekets Pulvere og Mixturer, fortrak i al Høflighed, saa jeg haaber med Pik og Pak, for een eneste spansk Flue. Traun! was das ein treffliches Geschöpfchen ist.

Fra den spanske Flue til vor Reise, der sandt at sige i dette Øjeblik interesserer mig uendeligt meget mere end enten Spaniolen eller St. Paulus, da er jeg fra 16de hujus — ifald ellers mit Bestik ikke skulde slaae mig fejl — kant og klar. Dog nej, jeg er i Grunden ikke saa meget klar, naar jeg ret betænker mig; thi her følger et Brev fra min Broder, som nær kunde sat mig Kruser i Parykken. Sig mig nu din Mening. Jeg veed nok hvordan Alt kunde jævnes — ved at skrive min Broder, min elskte Broder, at jeg efter min Bestemmelse først maatte holde mit Ord til Dig og min Fader etc., og at jeg siden skulde komme til ham med Dig (saa kom jeg dobbelt kjær), og den Ting kunde ret godt gaae an for mig, da jeg ej

synderligt brød mig om at være i Kbhvn. før 24de August eller allenfals Maanedens Udgang (jeg har ret sat mig for at føjte og jeg troer jeg har Ret dertil); men om det og kunde gaae an for *Dig*, see det er Tingen. Vi maatte da see at være paa hiin Side Slagelse d. 20. h. m. — See nu ad, lille *Jens*, Du er flink og har alt fra Haanden til denne Datum, thi da er jeg i det seneste i Slagelse — og føj mig, føj mig om Du kan. Jeg lover mig saa usigelig megen Glæde af denne herlige Maaned *med Dig* at rejse til Jylland og omfavne min værdige Fader og min gode Moder — *med Dig* at rejse til Askøe og omfavne min flinke Broder og hans elskværdige Kone er for nærværende Tid mit inderligste, mit højeste Ønske. Nu skriver jeg idag til min Fader, at vi komme til Kristiansfeld, saa maa han svare mig hvordan det skal gaae an, om han vil møde os og følge med eller hvorledes.

E. S. Har Du seet i „Lærde Efterretninger“ en Recension af *Ølenslægers* Digte autore *Pavels*, hvor der fortælles os, at *Ølenslæger* er den paa hvem vore Øjne maa være henvendte som den, der skal erstatte os vor tabte *Evald* — og andre skjønne Rariteter. —

Forstaaer sig, vi skal læse Engelsk tilhobe saa det skal have Skik, men hvad Du skriver om min brittiske Udtale etc., det er hip som hap. Jeg kan nok lidt, men det er dog endnu Klatteri i Grunden, thi jeg er ej sikker i min Sag.

16. August 1803.

Pfui for Fanden, hvad det var en gemeen Kjørsel! Mine Been, som sov ind strax efter at jeg havde sagt Dig det sidste Farvel, ere end ej rigtigt vakte, og min Popo — saa meget jeg end protesterer imod dens Mukken — skriger endnu stedse et ynkeligt ach vee! Jeg selv var mange Gange nær ved at være umoralsk nok til at raabe: Nej 1000de Gange heller per nefas med Diligencen end denne perfas-Fart.¹⁾ Dog det gik i det hele bedre end jeg havde ventet, thi jeg mærker dog Gudskee Lov intet Defectum paa Arme og Been. — I Skumringen naaede vi „Krebshuset“²⁾ med velbeholden Karavane — saaledes tør man dog vel kalde en Samling Rejsende af vore Qualiteter. Der blev anstillet Rekognoscering: alt vel inden Borde, fraregnet at Bagtravets Vægter, Etatsraad B-s trehovede Cerberus havde fundet for Godt at lade nedglide til dem i nederste Etage (i Formodning, kan jeg tænke, at denne var et locum) visse afsondrede Dele, som de firbenede Personer dernede ikke syntes at lide meget godt, deres svinske Natur uagtet. I Krebshuset fandt jeg heelt pudseerligt Selskab, som jeg dog ingen Tid har til at fortælle Dig noget om, i Betragtning af Emnets uhyre Rigdom. Vi embarkede os efter indtaget Fleskeskinke og hvad dertil hører efter $\frac{1}{2}$ Times Ophold. Vi naaede Ringsted om Natten uden Eventyr, men imellem Ringsted og Osted-Kroe passerede

¹⁾ Talen er om Brøndsteds Tilbagefart efter Ferierne fra Slagelse til København. Han har ikke kunnet faa nogen regulær Plads i Postdiligencen og har derfor taget til Takke med en saakaldt „Kalvevogn.“

²⁾ Kro kort udenfor Sorø.

en ynkelig Tildragelse, som jeg endnu mindes med Qvide. Efter at have, lig vor fordums respectable Odensee-Schwager¹⁾, sørget klækkeligt for de udmattede Rosinanters tilkommende Beværtning, naar vi engang naaede den forønskede Osted Kroe, troede „Per Fas“ at kunne hvile paa sine Laurbær (det stjaalne Havre), han slingrede til begge Sider til ikke liden Skræk for mig, der hverken ønskede han skulde voltigere bagud eller forud eller til nogen af Siderne. I Søvnne arrivede der Schwageren *humanum aliquid*; det begav sig nemlig at der monne undslippe den Ende af Kardusen, som vendte imod mig, et Drøn, forbundet, som alle Udkastelser af indsprudende Bjerge, med mephitiske Dunster. Det Drøn antog de svinske Personer i underste Etage for en Udfordring til ligervis at lade deres Stemme høre — es entstand ein dumpfes Getöse. Jeg Stakkel kom derved imellem en dobbelt Ild, og, just det Øjeblik jeg var disponeret til at slaae fra mig med lignende Vaaben, krøb forskrækket dybt under Kappe og Pudehynde osv., saa langt de min Agestol vel nær placerede Pakker det vilde tillade — men ach! neppe havde jeg naaet den Plads jeg daarligen ansaae for sikker Tilflugt, før mig mødte en Vandstofdamp som af det skinbarlige Solfatаре selv (jeg havde nemlig ej beregnet, at jeg ved at putte mig vilde komme underste Batterie for nær, der som jeg nu erfarede ved første Salve ingenlunde var lænds for Ammunition og Krudt). I en Ruf entrede jeg op igjen at komme udenfor denne Dunstkreds,

1) „Schwager“, Tidens almindelige Benævnelser for en Postkusk.

men i min Iilfærdighed kom jeg for Skade at anrette en skrækkelig Ødelæggelse i øverste Batteri, besat med Kyllinger, hvilket jeg i Øjeblikket demonterede, og bardus! laae Skandsen med hele Besætningen paa Landevejen. Vækket ved Buldret og det qvæstede Mandskabs Kyllinge-Lamenteren, udstødte „Per Fas“ et drabeligt *god damn!* hvorpaa han gelassenere end man under slige Omstændigheder kunde ventet sig det, forbandt de Qvæstede og surrede Kyllingeskandsen end fastere. Vi kom igjen til at trille, og under idelig Afvexling af deslige Eventyrer naaede vi Osted Kroe og Roskilde og Roskilde Kroe og Kjøbenhavn og — kort og godt nu er jeg kjed af min Reisebeskrivelse og Du sandsynligviis med.

Nu Gud velsigne Dig, mit Hjertes bedste Ven, din velsignede Pige, hendes ejegode værdige Fader og elskværdige Søster. Gud signe Eder Alle og takket være I for hver glad Time, hver sand Nydelse Eders vennefulde Omgang skjænkede mig.

13. Sept. 1803.

Du er nu allerede i Rolighed i din lille nydelige Vaaning — til Lykke! Ti Tusindfold Held!! Dit Bryllup var jo Hengivenhedens Fest. De unge Menneskers Ideer for at hædre deres Lærers Dag maa i Besynderlighed have været Dig særdeles smigrende og lønnende.

Hvordan det gaer med min Forlovelse? Jeg frygter saare at den Definition, Du ej skytter om at give derpaa, bliver den rigtige. Thi det gaer, og jeg

frygter vil gaae til Maanedens Udgang, reent snavs. Jeg har lige siden min Hjemkomst været et sandt Slæb fra tidlige Morgen til sildige Aften, og endda har jeg især siden de første 8 Dage kuns kundet spare mig meget enkelte Tanker til den Ting. Alskens officia have styrtet ind paa mig i Seminariet. Saa havde jeg før min Afrejse til Jylland halvvejs lovet at hjælpe et ungt Menneske, navnlig *Bull*, en Søn af en Raadmand *Bull* i Fredericia, en Ven af min Fader, til Rette med sine Ting til examen philologicum, især Latin. (Ovids *Fasti* 2 Bøger og *Salustius Catilinariske Krig*). Den Ting medtager mig ogsaa en Deel Tid, da jeg i dette er, som — hvi skulde jeg ej turde sige det i et Brev til min første Ven? — i hvad end jeg foretager mig, og vilde ærgre mig, om jeg ej skulde gjøre denne flinke unge Mand fortrolig med Ovids Muse i 1 Maaned. Næste Maaned faaer jeg ganske fri, og jeg skal sørge for November med. Den eene Mø skal løbe af at søge sig en Medgibt — det tør jeg love — men Herren veed endnu hvor det vil gaae med den anden. Jeg frygter saare, at hun ej vil turde røves ud af Faderhuset.

Sander sluttede i Gaar sin Forelæsning i Seminariet over den pædagogiske Studium. De pædagogiske Timer han har tilbage inden October Ferierne udbad han sig Tilladelse til at nytte til Foredrag over en æsthetisk Gjenstand. Tilladelse fik han da af Hjertens Grund, især da han anmeldte — tænk engang — Shakespears *Levnet og Charakter og Behandling af Tragedien „King Lear“*. Han ønskede gjerne at vi vilde medtage Venner og Frænder, da

han, som han sagde, havde bestemt sig til dette Valg, for at meddele, for saa vidt hans *Ikkekraftgenie*¹⁾ tillod det, noget Præservativ eller Antidotum imod hvad man rimeligvis kunde vente sig tilstundende Vinter af en vis ung akademisk Docent, som har anmeldt Forelæsninger over Shakespear, men om hvem han af mange Grunde ikke skyttede om at udlade sig tydeligere.²⁾ I Sandhed tydeligt nok! I Dag har han allerede begyndt — vi have faaet en kort Biografi af Shakespear, som var fortræffelig udarbejdet. Han havde allerede over 20 Tilhørere.

Jeg faaer maaske uventet en Compagnon paa min Reise i 1805, i det mindste fra Göttingen til Paris, i min Fætter, den lærde og brave Provst *Engelbreth*. Han var hos mig i Gaar hele Eftermiddagen, netop som min Broder, hvis Busenfreund han er, har malet mig ham. Vi bleve hinanden ret meget kjære og Contracten er sluttet. Hans Selskab vil være mig saare gavnlig. Han har mangesidig videnskabelig Dannelse, har gennemrejst hele Italien og Tydskland og er i Besynderlighed fin og smagfuld Kunstkjender. Han har holdt Control med de franske Røverier og længes meget efter gamle Venner f. Ex. den mediceiske Venus, den vatikanske Apollo, Laocoon etc., som tilhobe ere opstillede i Paris.

Jeg er nu endelig i Rolighed i min nye nydelige Bolig hos en Fru *Reefeldt* i Stormgaden 284, 1 Sahl.

Kys din søde lille Kone fra mig.

¹⁾ Satire over den romantiske Opfattelse af Digteren som Kraftgeni.

²⁾ Her sigtes til Henrik Steffens. De omtalte Forelæsninger om Shakespear fandt Sted paa Elers' Collegium i Vinteren 1803—4.

15. October 1803.

Hvor gaaer det ellers med det Literaire? Jeg mener om Du arbejder rask paa dine Ting og om jeg snart faaer noget af Dig til Gjennemlæsning. Du husker vor gamle — dog kanske var det en stiltiende — Akkord vexelviis at være hinandens Aristark — har Du glemt den, da mindes Du herved. Fordelen af slig Contract bliver nu rigtig nok altid paa min Side, men Du faaer pardonnerer, om og Egoisme blander sig i denne, in superlative egoistiske Tidsalder, ogsaa hos mig en Smule med i Spillet. Jeg for min Part har i Sinde at sende Dig efterhaanden som min latinske Afhandling rykker frem mod Maalet, Arkene til Gjennemlæsning, om Du ellers skytter om det. Det skulde da være underligt om man saa let skulde pudse mig den Medaille fra — thi den æsthetiske — ak den maa jeg skyde en hvid Kjep efter, og det smerter mig meget. En anden faaer vise til Rette paa Hr. *Øhlenslæger* og Consorter. Imidlertid har den Ting gjort mig lidt vranten.

Jeg var med min [Broder] *Gerhard* forgangen Aften paa Comoedie og saae et fortræffeligt, ypperligt engelsk Stykke efter Falsens Oversættelse: „Den forladte Datter“. Dette Stykke har efter min Dom sjelden fortræffelig Moral og Rapidité i Dialogen. Du veed vel hvad Stykke vi faae til Kongens Fødselsdag — „Dannerqvinderne“, original Comoedie i 5 Akter af vor flinke Secretaire *Møller* i Højeste Ret. Sujettet er taget af den gamle danske Historie. Dannerqvinderne forenes om at udløse Svend Tve-

skjæg af Fængselet med deres Smykker og Kostbarheder.¹⁾

Tænk Dig bare! Den højfilosofiske, højidealiske Hr. *Stephens* [*Steffens*] har været saa lav-hverdags-forfængelig at skrive til sine Clienter og Begabere her i Staden, at han nok ventede de alle tilhobe en cheval i højtideligt (eller latterligt, Hr. *Stephens!*) Optog modtage ham og hans nu i Tydskland nygifte Kone ved deres Tilbagekomst i Roeskilde-Kroe for en procession at holde Indtog.²⁾ Jeg var i Gaar Eftermiddag hos *Kierulfs* (Professoren), hvor jeg traf *Taarup*.³⁾ *Kierulf*, som om Formiddagen havde faaet den Ting lige saa varm som den kom fra *Stephens'* Brev til *Øhlenslæger* ved *L. Kruuse*,⁴⁾ der selv hører til Zunften, fortalte os den Ting med megen Gammen. *Taarups* Galde fængede strax og løb over i følgende herlige Ord: „Kan den Slyngel da ikke ride ind paa Ryggen af Hr. *Øhlenslæger* eller en anden af hans Venner, saa kan hans Indtog i Kjøbenhavn dog i det mindste i Noget komme til at ligne Christi Indtog i Jerusalem“.

Lydersløv 2. Januar 1804.

Være en evig Kanaille om ikke *Engelbreth* og vor Herre er Skyld i det Altsammen. Dog nej, kuns

¹⁾ „Danneqvinderne“ af den som Digter ellers ukendte J. C. Møller, med Musik af Kunzen, opførtes rigtig nok som „Geburtsdagsstykke“ 30. Jan. 1804.

²⁾ Henrik Steffens havde, efter sit „historiske“ Besøg i Kbhvn. i Vinteren 1802—3, i Sommeren været i Tydskland og ægtet Hanne Reichardt, en Datter af Kapelmester Reichardt. Nu vendte han med sin Brud tilbage til Kbhvn. for at fortsætte sine Forelæsninger, men modtog iøvrigt allerede 1804 et Professorat i Halle.

³⁾ Idyldigteren Thomas Thaarup.

⁴⁾ Litteraten, Roman- og Skuespilforf. Laurids Kruuse, (1778—1839).

i de sidste svære Portioner af min Syndeskyld; thi hvad min Taushed, min vistnok for Dig, min Hjertes første Ven, ubegribelige Taushed i December-Dagene angaaer, høre Du som saa: Jeg besluttede slet ikke at skrive til Dig, da jeg om 3 Dage, Du mærke Dig det vel om 3 Dage (Ferien gik ind om Onsdagen og jeg ventede at tage Fod i Haand Julelørdag) haabede at omfavne Dig og gerne vilde overraske Dig og din lille *Sophie* med min lille Persons pludselige Erscheinung. Saaledes stod Sagerne, da min Fætter og Ven, Provst *Engelbreth* uventet staaer hos mig i min Stue og fortæller mig sit Ærinde som saa: at han havde allerhøjeste Ordre fra sin Beherskerinde, en velsignet nydelig lille Provstinde i Lydersløv Præstegaard (som i dette Øjeblik sætter mig sin yngste halvaars Glut paa Nakken), at føre mig heel og holden om 2 Dage med sig tilbage. I Tilfælde af Overhørighed en Bandstraale. Samme hans Anliggende understyttede han med kraftige Argumenter, som jeg ikke kan gjentage. Jeg demonstrerede contra, hvorlunde min Kuffert allerede stod parat til Indpakning for Slagelse-Rejsen. Dit Brev, dit kjære Brev af 18. December kom just samme Dag som Discussionerne vare begyndte, jeg viiste ham det — han kiendte tilforn mit Forhold til Dig — men saa, i Stedet for at lade sig overbevise, som jeg havde tænkt, om Umuligheden af et Lydersløv-Besøg for denne Sinde — spørger han mig ganske apropos: om jeg da meente hans Kudsk ej kunde lige saa godt finde Vej fra Lydersløv til Slagelse som fra Lydersløv til Kjøbenhavn?

Nu, jeg troede da nok den Mand forstod sin Kudskegeografi — hvorpaa *Engelbreth* nærmere forklarede mig, hans Mening var: at han, skjøndt han havde gjort Regning paa mig til efter de hellige 3 Konger være lystig og glad, dog i Respect af mit afgivne Løfte og din Godhed for mig, vilde lade mig fare Tirsdagen efter Helligdagene, da han i sin Befordring skulde føre mig saa sikker som i Abrahams Skjød til Slagelse Stad.

Nu, det lod sig høre. Imod denne hele Plan var i Henseende til mit Arbejde Intet at indvende, da jeg med velberaadt Hu havde sat mig for ret at gotte mig i de 14 Feriedage. Jeg udbad mig Betænkning — den blev mig ikke tilstaaet — jeg maatte slaae til, og min Fætter bekræftede mig nok engang ved et ærligt Haandslag at holde sit Løfte usvigeligt.

Vore Eventyr den Dag vi skulde reise vare heel naragtige, de gotte os endnu ret hjerteligt — jeg skal fortælle Dig om den Tycho Brahes Dag en anden Gang. Endelig slap vi da (Fredagen før Juledag) først om Eftermiddagen Kl. 4 efter mange Viderverdigheder til Glid i Slæde med 4 raske Klepperter under klingende Spil. Kaneføret var i Begyndelsen, vil sige den første halve Miil, ypperligt, Vejret taaleligt. Den Ting var ny for mig, som ikke i 3 Aar nærmere havde kjørt i Kane. Jeg var meget oprømt, min Fætter — desuden et af de interessanteste Mennesker jeg kjender — ligesaa. Vi kortede Tiden ved Samtale om de Glæder vi skulde nyde tilhobe paa vor Tour ad Aare (Du veed han følger mig over Göttingen, Leipzig, Dresden, Nyrn-

berg, gennem Swaben over Genfer-Søen og de smaa Sweitserkantoner langs Rhinen opad til Mainz), om Italien og Rom etc. Vi sang og spøjte og trallalede. Men ach, den Brahes Dag var ej forbi. Vejret blev efterhaanden gyseligt med Blæst og Snefog og Kulden gruelig, Vejen, som vi kom længer frem, værre og værre, og tilsidst næsten ufremkommelig for Snee. Adskillige læssede Vogne mødte vi endnu paa den første Miil, som stode der med Defect af et eller flere Hjul forladte — en daarlig Trøst — og efterhaanden flere og flere saadanne, (En halv Miil fra Roeskilde-Kroe stod selve Diligencen ganske forladt, Passagererne havde reddet sig paa de fraspændte Heste, som de kunde, tilbage til Kroen), og som vi vexlede Ord om de mange Vogne, der undertiden var os bandsat i Vejen, og anden Gjen-vordighed og puttede os det bedste vi kunde i vort mangelagede Emballage for om muligt ej at fryse reent ihjel (jeg følte for lang Tid siden hverken til Tær eller Fingre eller Næse eller Ører), kommer med eet en hæftig Vind, og i Forbindelse med en Jordklump, som en malitieux Dæmon just i det samme kastede os under det venstre Kaneled, væltede os med eet Sæt overende. Min Fætter og jeg, som sadde paa eet Sæde, og Provstens Skrivemand eller Fuld-mægtig (hvad han kaldes), en rask Mand navnlig *Kop*, hvis Herkules-Styrke kom os paa vor eventyrlige Fart særdeles til Bedste, fløj i det mindste 6 Alen bort over Grøvten paa højre Side af Vejen (min Bagdel kom i Faldet min Fætters Næse lidt for nær, hvorved samme ej allene fik en liden Ska-

vank, men da en Kop Chokolade, som jeg ved min Afrejse fra Byen drak, underlig havde rumlet mig omkring i Maven, som ikke var vant til den Væde, saa arrivede mig og ved det vældige Skup *humanum aliquid*¹⁾ — en Omstændighed som Provstens Næse og par consequence Provsten selv endnu ikke har kunnet tilgive mig.) Hestene tog til Springs alt hvad trække kunde og slæbte den stakkels Kudsk, som var stærk emballeret i et Par uhyre Hestedækkener, der vare fastgjorte til Slæden, og desuden var blevet indviklet i Tømmen, et langt Stykke Vej — vi vidste i Førstningen ej enten død eller levende. Jeg var den første paa Benene — det lykkedes mig at faae Hestene standsede efter at have løbet mig Aanden fra en halv Fjerdingsvej. Karlen havde dog blot faaet en Contusion i Ryggen. Vi fik Slæden vendt og kjørt tilbage til det fatale Sted, alt Tøj igjen pakket paa Slæden, og vi kom da endelig, uden andet Havari end 5 à 6 Flasker Madeiraviin (ak den dejlige Drue!), som *Kop* havde knuset, igjen til Glid. Vi slap forfrosne og elændige til Roeskilde Kroe. Der bleve vi om Natten, da Vind og Vejr og alskens Ulykke ej tillod os at fortsætte Rejsen. Men hver Dyne var optaget. Vi maatte først spille os søvnige ved l'hombre og siden sove paa Stole. Forlagte og ømme i hvert et Ribben vaagnede vi Kl. 4. Kl. 6 vare vi igjen i Slæden og slap uden anden Gjen-vordighed end et Par mindre betydelige Veltninger til Lydersløv (som ligger 3 Miil fra Kjøge inde i Stevns Herred), om Aftenen, Juleaften Kl. 5, hvor

1) Noget menneskeligt.

Ungdomsportræt af Provst ENGELBRETH.
Anonym Blyantstegning.

Kys og Klap af den søde lille Provstinde og 3 dejlige Glutter samt Alskens Got ventede os.

Du veed det gyselige Tøvejr det anden Juledag faldt i med, som indtil i Gaar har vedvaret og gjort Vejene ufremkommelige. Min Fætter leer, at vor Herre har løst ham fra hans Løvte, men, skjøndt jeg her lever som Blommen i et Æg, leer jeg ikke. Jeg længes saa ubeskrivelig, udsigelig efter Dig og din Kone. Paa Torsdag tænker jeg at være i Kjøbenhavn. Min Rejse til Slagelse mislykkedes denne Gang — men troe mig, ret længe skal det ikke vare inden Du omfavner din første Ven —
Brøndsted.

Kiøbenh. d. 4. Febr. 1804.

Tak, inderlig Tak for dit sidste Brev — det gaer kun langsomt med mig, skjøndt min Forstand siger mig mange Ting som kunde og burde være mig til Trøst. Religionens venlige Engel har vel smilet mig imøde — den hulde bærer Haabets hvide Fane med Indskrivten — den meget sigende Indskrivt *hisset*. Imidlertid kan jeg endnu ej fortrolige mig med den Tanke: Du har ingen Syster mere. Jeg havde kuns den eneste, og jeg elskede hende meget højt.

Denne Billet skrives meest for at melde Dig min Skjæbne [vedr. Guldmedaille-Afhandlingen]. Solenniteten var i Dag. *Schlegel* holdt en ret kjøn Tale, kuns var Sproget saa maadelig. *La pièce d'or est à moi*. Jeg havde desværre ingen Konkurrenter, ogsaa var d'Hrr. Dommeres *Videtur* særdeles naa-

dig. Dog snakkedes lidt til Slutning om *nonnulli errores, qui irrepserunt*¹⁾ — eller hvad det var, som skulde rettes førend Afhandlingen trykkes. Sproget blev meget rost samt Forfatterens udbredte Bekjendtskab med den græske og romerske Litteratur. Jeg skal meddele Dig Censuren, naar jeg kan faae en Afskrift af den, tilligemed Pjecen selv til Gjennemlæsning. Det gjør jeg uden Betænkning. Jeg ønsker mig saa gjerne Din Mening over det Hele, og jeg veed med Vished, at er Pjecen ikke grundig, er den dog ikke kjedsommelig. Denne sidste Egen-skab hader jeg og vogter mig for saa godt jeg kan i alt hvad jeg skriver. Jeg erkjender Kjedsomhed med *Voltaire* for den første Fejl en Bog kan have.

Over den juridiske Qvæstion var ingen Afhandling indkommen, dette dolerede *Schlegel* meget over. Det samme var Tilfældet med den historiske Qvæstion og endelig og med den æsthetiske. Hvad det fortryder mig, at jeg ej i Tide skrev Noget ned over denne yderst interessante Opgave. —

Nylig var Masquerade ved Hoffet i Anledning af Kongens Fødselsdag. En Maske udmærkede sig klædt som Møllersvend i hvidt Taftes Trøje, Sierf og Beenklæder. Han havde slæbt med sig en uhyre stor Mølle, en ordentlig paa hollandsk Maneer bygt Mølle af Pappapir med Vinger og alt Tilbehør. Ved en net Mekanisme, som ej saaes, gik Vingerne af sig selv, og Personen, som sang godt, indbød med engelske, tyske, franske og danske Vers alle gamle Damer at træde ind i hans Undermølle, da de for-

1) Om nogle Fejl, som havde indsneget sig.

yngede skulde træde ud. En Mængde Damer (og iblandt disse en 8 à 10 Stykker, som han havde aftalt den Spøg med, alle afskyelig grimme Kjerlinger) stimlede til. De 10 aftalte traadte en efter anden ind og kom efter 5 Minutters eller mindre Ophold hver ud igjen straalende i ungdommelig Ynde. (De havde havt en ældgammel Dragt og Maske paa over en ung, glimrende Dragt — den første kastede de af i Møllen). Denne Spøg skal have moret Kongen usigelig og gjort megen Opsigt. Iblandt de foryngede Damer i Hexemøllen var Fru *Kierulf*, og Møllersvenden var en Baron *Wedel* i Garden, som en Tid har logeret i Prof. *Kierulfs* Hus. — Da de Damer, med hvem han havde aftalt, havde undergaaet Metamorphosen, erklærede Mølleren, at det var blevet Blikstille, og at han følgelig ej kunde male, gik bort med sin Mølle og kom igjen i en anden Dragt.

— Man snakker om at *Druise*(?), Springereren, Linedandseren, skal være blevet indviklet i Graversagen¹⁾ ved at have kjøbt Liig af dem til nogle vilde Dyr han forrige Sommer havde. Man vil endog vide, at Agent *Gyldendal*, tykkeste Ihukommelse, paa denne Maade er spadseret i et jeg ved ej hvilken Tigers eller Leopards sultne Vom. Sagen er ej saa urimelig — imidlertid er der formodentlig intet om.

Jeg er i Dag gaaet ud af det pædagogiske Seminarium.

17. Marts 1804.

Tak, beste blant Venner, for Dit Brev, som indeholdt Censur over min lille Afhandling. Jeg bør

¹⁾ I 1804 foregik en Del Gravrøverier paa Assistens Kirkegaard. En Følge heraf var Frd., at ingen maatte begravnes med Smykker.

troe at dit Venskab for mig har havt megen Deel i denne gunstige Bedømmelse, men ogsaa saadan er den mig dyrebare og elskeligere end de meest brillante *Videturs* af alle vor Høiskoles høj lærde og lav lærde, ordentlige og uordentlige Professorer. Saa Du meener, at jeg ej faaar Skam af dette lille Arbejde? Heraus maa det da — Justitsraaden¹⁾ faaar sagtens Kloen i mig, men det maa ej hjelpe. Skrev jeg slet intet inden jeg tager den [Magister]-Grad, kunde man spørge, som nu ved de fleste medicinske Disputatser, hvad det monne være for en *terræ filius*²⁾, der igjen skal have Hatten?

Jeg har faaet mig en Parleur, *nommé Jeaffeu*, en Emigreret — et meget interessant Menneske. Jeg har skjendtes med ham en heel Time længere i Aften end vi skulde, derfor maa jeg nu skrive Dig, bedste *Janus*, slig en jammerlig Lap. Jeg havde saa meget at snakke om, men nu faaar jeg gjemme det Meste til næste Gang. Kuns følgelig at *Moldenhawer* nylig fik Etats-Raads Rang med 8 Aars Anciennitet kan Du med Sikkerhed ansee som Forløber for det saa meget omsnakkede Patronats Oprettelse. Det kommer sikkert til at bestaae af Hertugen, Biskoppen, *Moldenhawer* og *Schlegel*. Man nævner *Rahbek* som Sekretair med Justits-Raads Karakter og en klækkelig Gage. At *M.* blev 8 Aars Etats-Raad lige med Eet skete, at han ej skulde sidde nedenfor *Schlegel* — *voyez vous!* Jeg har ellers i Samtale med *Moldenhawer* nylig slaet paa den Streng for at faae lidt mere om dette Collegium at

1) Herved menes Justitsraad, Bogtrykker Schultz.

2) Jordbunden Person.

vide end det Sladder man løber med, men jeg gik lige saa klog som jeg kom. Den hule Broer var stum som en Fisk.

Naar skal nu [din] *Henriette* ud af Djævelens Vold og Magt og indpodes udi Christo? Jeg er parat til at gjøre mit til Knægtens Uddrivelse. Du sig til — jeg længes ubeskrivelig efter Dig og din Kone og din Glut. Maaske kommer jeg i en Vens Selskab. Derom nærmere. Jeg har i Sinde at blive hos Dig en heel Uge, det kan jeg sig til Dig. Det skal blive kostelige Dage! Jeg har saa meget paa Hjertet til Dig, og klinke skal vi og synge

a   a   a
*huc adfer pocula!*¹⁾)

21. April 1804.

Hvor jeg ret havde gottet mig til i Dag at skulle skrive Dig, min elskede *Janus*, en dygtig lang Epistel. Min kjære *Georg Koes*, næsten min eneste Omgangsven, en yderst interessant, god, lærd og vittig ung Mand, er Skyld i, at Du nu kuns faaer en Lap. Han er kjed af Kjøbenhavn og vil absolut i Sommer ligge paa Landet; og der har han nu faaet opsnuset Værelser hos en Bonde i det dejlige Fredriksdal, og der er Søe og Eng (at sig om Sommeren) og Skov og Glutter og Jordbær og Tyk-Mælk og jeg veed Pokker alt det Rare — og der skal jeg da afsted med ham i Morgen før Fanden faaer Skoe paa og tage alle de Herligheder (NB de fleste endnu in nuce) i Øjesyn og accordere

¹⁾ Latinsk Studenter-Drikkevis.

for ham, som han siger han ej forstaaer sig paa. Ogsaa med al den Passiar har *Georg* nu ødet mig den Tid jeg skulde parleret med Dig.

Jeg befinder mig ellers ej saa ganske vel. Jeg var som en Fisk i Vandet paa hele Reisen [fra Slagelse], men neppe satte jeg Næsen indenfor Volden før jeg fik Diarrhoe — et slemt Omen! Den Ting optager mig endnu. Dog — det er mit gamle Onde, og jeg er néaumoins i mine Bøger fra Morgen til Aften som sædvanlig. Men den fordømte Disputats faaer jeg vist ikke fat paa endnu en Stund. Jeg kan ikke. Der er saa meget for mig paa alle Kanter at læse og *studere* (hvad siger ikke dette Ord!). Maaske har jeg og for mange Jern i Ilden. Jeg forsikkrer Dig der ere Øjeblikke da jeg ret for Alvor forekommer mig selv at være et middelmaadigt Hoved. Jeg læser og lærer vel med megen Lethed; jeg føler det selv ved at sammenligne mig med mange *A'er* og *B'er*, som passere for duelige Folk — men det er ikke nok, det er ikke nok. Dog, det gaer da maaskee vel, og overalt ville vi ikke snakke derom i Aften. Saa meget er vist, at raadte jeg mig selv, — end 10 Aar blev jeg hvad jeg er: Student — ret i Ordets egentlige Forstand *Student*. Jeg talte nu med *Moldenhawer*; han troer at Studenten er halvbaaren Doctor! Ak Gud, hvordan skal jeg skabe mig som Doctor — jeg veed dog egentlig saa lidt.

Gud signe alle I gode Mennesker, som kappedes om at glæde mig i Slagelse. Ja, i Sandhed, jeg levede kostelige Dage hos Eder, men først og sidst i Dit Huus, mit Hjertes første Ven.

23. April 1804.

Jeg maa skynde mig, siden Karlen staaer her og vil have Brevet, til en Commission, og den snurrig nok, som *Koes* har overdraget mig. Samme angaaer hverken græske Manuskripter at oplede i det ikke noksom gjennemsøgte Sorøe Bibliothek eller noget lignende — bevare os, nej — men den angaaer intet mere og intet mindre end — en Dandsemester. Sagen er denne: et Menneske som er Skuespiller og Dandser ved Theatret, navnlig *Jean [Pio]*¹⁾ har for Skik hver Sommer i Theaterferien at rejse paa Landet — som man i Kjøbenhavn kalder det — for at lade skinne for Menneskene, som sidde i Mørket (og det er jo dog vel meget christeligt?), aagre med sit Pund og om muligt komme 100 Rdl. eller lidt mere rigere tilbage. Herrens Øjne (jeg mener Hr. *Jeans* Øjne) er nu i en naadig Stund faldet paa — Slagelse og Omegnen at overføre fra Mørket til Lyset. Glæder Eder i Herren og fryder Eder, thi Eders Lykke skal vorde stor. Tænk engang: skotske Pas, baade enkelte, dobbelte og tredobbelte med troer jeg; og pas à la Hottentot og à la chinois og à la og à la — ja veed jeg alle de à la'er. Bemeldte Terpsichores Yndling ynskede sig nu før sin Ankomst nogen anbefalelse hos Egnens bedste Folk og Kundskab, om en vel 30 Personer, maskuline og feminine i Slagelse og udenfor kunne være tilbøjelige til at entrere i Undervisning hos ham de 3 à 4 Sommermaaneder mod at forsikkre ham 200 Rdl. kontant. Han har henvendt sig desangaaende

¹⁾ Jean Pierre Pio (1778—1867). Danselev 1798, debuterede i Skuespillet samme Aar. Afsked 1811.

til *Koes*, hans Eleve i den Musekunst en question, og da *Koes* gjerne vilde hjelpe ham dermed til Rette, fordi *Jean* er en skikkelig honet Mand, men er nu saa godt som ganske fremmed i Egnen, har han bedt mig etc. etc. etc. Du slutter Dig vel til Resten.

Hav den Godhed, Ven, at rive Emballagen af medfølgende Musikcahier og levere den til den lille søde Mad. *Kierulf* fra mig med venskabelig Hilsen. Med første skal jeg skrive hende til og sende min næste efter Løvte.

28. April 1804.

Nylig var jeg hos min Ven *Georgius* i Selskab med en tydsk Student, som er ansat her i det tydske Cancelli, navnlig *Spies*. Vi saae et Glimt af ham blandt de andre Burscher i Kiel. Det er et fortreffeligt Hoved og en moersom jovialsk Fyr. Han introducerede sig næsten selv hos mig i Aften. Han med en ditto tydsk Student og Auskultant i Rentekamret, *Johansen*, og *Koes* ere hos mig. Vi spille nu l'hombre. Jeg har udbedet mig som fjerde Mand nogle Øjeblikkes Frist for at skrive Dig i det mindste en liden Lap.

Det er mig ikke lidet kjært at den lille nysseelige Sangerske, Madam *Kierulf*, holder en Klat af mig. Det er nu eben en daarlig Repressaille — imidlertid maa Du, om Du tør, gjerne paa mine Vegne gjøre Gjengjæld, det er at sige bevidne hende at I myself holder noget reent forsmædeligt meget baade af hende og hendes Sang. Det bliver da allen-

GEORG KOES.
A. Flindt grav.

fals Dig som faaer Lussingen, thi vel have skjøne Hænder undertiden rækket meget vidt, men fra Slagelse til Kbhvn. naae de dog for Pokker ej. Dog, naar jeg ret betænker mig, jeg misunder Dig selve den forventede Lussing.

Nu skriger de derhenne ved l'hombre-Bordet — man satte mig paa Commission en Codille Bet paa 96. Det er, nægter Du vel ej, til at bringe en ærlig Mand fra Concepterne. Dog endnu førend jeg selv tager fat paa de malede Blade: kys *Jette*¹⁾ fra mig og meld hende som følger: at Mammesellen maa være smuk artig i hendes Moders Sygdom — for er hun det ikke, faaer hun rene Dada paa hendes bare popo næste Gang jeg visiterer Slagelse. Jeg er hendes Gudfader, jeg.

Fredriksdal 26. Maj 1804.

Her sidder jeg, bedste elskede *Møller*, paa et af Sjellands herligste Steder, ved Bredden af den fortryllende Fredriksdalssøe i min Ven *Koes'* Have-lysthuus, hvorfra vi staae færdige at stige i Baaden for at roe til Lyngbye, og tilskriver Dig blot to Linier for at sige Dig, at jeg skammer mig i min Hud over ej at have svart Dig paa dit sidste Brev, at det skal skee som meldt, at jeg lever her i dette Paradis siden i Dag 8 Dage de skjønneste Dage, som Sundhed og Kraft, hvert Ledemod, en god Samvittighed, Venskab, en fortryllende Egn trindt om sig og Frihed for alle tykkende Nødvendighedsforretninger kunne skjænke; at jeg — ak! dette

1) Brøndsteds Guddatter, den eenaarige Henriette Møller.

skjønne Sted — om 14 Dage rejser med *Engelbreth* til Pyrmont; at jeg ubeskrivelig længes efter trøsteligere Tidender end de sidste vare fra Din søde *Sophie*; og endelig: at jeg, hvor jeg end er, enten i Himmerige 3: Fredriksdal, eller i Helvede 3: Kjøbenhavn om Sommeren, uforanderligt er Din første Ven.

Kjøbenhavn 12. Junii 1804.

Jeg er en stor Synder, bedste *Janus*, jeg veed det vel og kryber til Korset. Men det er og en for-dærvelig Ting, naar man er saa sikker paa Tilgivelse. Du er for god; Du skulde dog en Gang imellem stille Dig ret smækvred. Det søde fortryllende Fredriksdal bragte min Correspondance rent i Vildrede; det var grumme rart det med vor Herre til Alting inklusive at skrive Breve; men deals var der en stor og frugtbar, men aldeles forsømt Have at sætte i Stand; dels vare *Georg* og jeg ret meget flittige, vi repeterede f. Ex. i 14 Dage den hele græske Historie; deals vare vi aldrig i det Rene med Postens Gang fra Lyngbye etc. — den mest forhærdede Synder har dog altid noget at fremføre til sin Undskyldning.

Her er jeg nu, min elskede Ven, siden i Gaar Aftes, og svundne ere de herlige Dage jeg nød i Sjellands Paradis, det yndige Fredriksdal. Oja! jeg synger med *Stolberg* i hans herlige Hymne til Jorden:¹⁾ Sanft bist Du, o Natur! in Seelands blü-

¹⁾ Gedichte der Gebrüder Grafen v. Stolberg. Lpz. 1779. Hymne an die Erde. p. 267 ff.

henden Fluren. Goldne Saaten krönen das Haupt des lächelnden Eilands. Seeland! ich liebe Dich auch; in deiner Wälder Umschattung wohnt freundliche Ruh', sie wohnt auf grünenden Auen und auf spielenden Seen von hangenden Buchen umkränzet — Dich umfleusst das heilige Meer und die waldigen Hügel drängen kühn sich hervor von schäumenden Wellen umrauschet. — Seeland ich liebe Dich auch!! — og dette Land avlede af sit Moderskjød mine huldeste Venner: *Jens Møller, Georg Koes, Fritz Engelbreth, Stoud Platou* etc. — Seeland ich liebe Dich auch! — — Nu er jeg her for at arrangere mine Ting for Pyrmontertouren; paa Torsdag rejser jeg i *Engelbreths* Befordring til Lydersløv; derfra we shall set out Løverdags Morgen; paa Søndag over Bæltet. Jeg gjør naturligvis Alt hvad jeg kan for at bevæge *Engelbreth* til at overnatte i det kjære Slagelse i Stedet for i det kjedsommelige Corsøer; mine Forældre møde os, som jeg haaber, i Snoghøj.

Denne Pyrmonter-Rejse er for Resten slet ikke efter mit Hoved. Den derangerer min Studieplan og mit Sommerarbejde; med min Disputats bliver jeg nu sikkert ej færdig paa denne Side Nytaar. Men det faaer nu ikke hjælpe, jeg maa holde mit Ord.

Altona 25. Junii 1804.

Her sidder jeg saa træt og forsvedt efter en lang Tour halve Hamburg rundt, at jeg upaatvivelig heller kastede mig i Armene paa den gode Morpheus end tog Pen i Haand, hvis det ej var Dig, min gode *Møller*, jeg skulde tilskrive.

Jeg mener nok det ikke vil være Dig ubehageligt at faae en lille Skizze af min hele Tour hid from the first moment I set out from Copenhagen, og derfor vil jeg, skjøndt ellers ingen synderlig Ven af de snorlige Reisebeskrivelser, hvis respective Forfattere i al Eenfoldighed mene, at enhver lille Ubetydelighed, som interesserer den Reisende, ogsaa nødvendig maa interessere hans Læser — desuagtet, siger jeg, vil jeg dog prøve at give Dig i det mindste en compendiansk Reisejournal, saa-vidt min Hukommelse og mine smaa antegnede Notitser ville staae mig bi.

Altsaa: Aar efter Christbyrd et tusinde otte hundrede og fire den 14. Junii om Morgen Kl. 6 slet forlod Candidat *P. O. B.* Stormgaden to hundrede fire og firsinstyvende No. Residensstaden Kjøbenhavn, for at begive sig til sin Ven og Fætter Provst *Engelbreth* i Lydersløv. Hans Reiseselskab var unægtelig det behageligste af Verden bestaaende af Hr. Sign. *Hans* [Kusk] pro primo; min Pibe pro secundo; pro tertio & quarto: Graalaarene (NB firbenede) No. 1 & 2, og pro quinto & sexto de sorte Gangere No. 3 & 4. De fire sidstnævnte Personer entrerede slet ikke i Samtale med mig, og da Personen pro primo ogsaa nærmest var taus, saa underholdt jeg mig en Stund blot med mig selv og min Pibe. Men det varede ikke længe før Hr. Sign. *Hans* begyndte en Samtale, som jeg nok kunde ønske at have opskrevet. Efter given Commando til de 4 firbenede, som vare ham særdeles lydige, at de for en Tidlang nok maatte forblive i det samme

jævne Trav og midt paa Vejen, vendte han sig en Smule paa Skraas om til mig og begyndte som saa: „Ja, jeg kan da vel tænke at det er ligesom mod Sønden, at Provsten og De skal rejse?“ — Jeg blev nysgjerrig hvorfor han just mente vi skulde rejse mod Sønden og spurgte ham derom. Han: ja for jeg kan da vel tænke De skal hen hvor der er Varme. Og mod Norden meente han, var der Intet uden Iis og Snee; mod Østen vilde Folk; mod Vesten Hav — men mod Syden meente han var Solen, samt at vi *skulde komme lige under Solen* (hans eget Udtryk) og komme hjem saa *sortbrune som Tartarer*. Jeg bestyrkede da hans Formodning, at vi skulde rigtignok rejse mod Syden; men hans Ideer om de Svenske og Russerne, at de ej monne være stort bedre end the New Zeelands eller andre Menneskeædere, samt at vi skulde komme lige under Solen, blive sorte etc., fandt jeg mig beføjet at rette en Smule. Mit Svar frembragte flere Spørgsmaal. Det gik endda saa taalelig medens vi endnu bleve ved Jorden, og jeg fortalte ham et Lidet om de forskjellige Verdensdele, Jordklodens Dannelse etc. Men da vi til Slutning, jeg veed ej selv hvorledes, fløj op til Stjernerne og jeg anførte om dem deres rimelige Størrelse, Afstand og indbyrdes Forhold, især om vor Sols Forhold til vor Jordkugle og de øvrige Planeter det Allersimpleste, drejede han sig reent omkring fra de 4 Pegasusser og erklærede mig med en ubeskrivelig komisk Alvorlighed, som gjorde at jeg brast i Skoggerlatter: „at dersom han ej vidste jeg var en god Ven af

Provsten, at jeg forstod mig paa mange Bøger og saadant Noget og var for Resten en ordentlig Person, som ej vilde holde ringere Folk for Nar, saa vilde han troe, at jeg blot havde fortalt alt dette hersens for at have Spas med ham. Jeg bekræftede nok en Gang Sandheden af Hvad jeg havde sagt, og blev min Hr. *Auriga*¹⁾ da en Smule roligere, skjøndt han paa hele Reisen siden var meget undselig, faldt i dybe, formodentlig dybe Tanker, stirrede mod Himmelen, rystede med Hovedet og gebærdede sig heelt naragtigt.

I Kjøge Kroe, hvor jeg spiste til Middag, gjorde jeg Bekjendtskab med en Secretair *Petersen*, en Broder til Provstinde *Engelbreth*.²⁾ Han er Student, cand. juris, Ejer af et Par Herregaarde og forresten en meget interessant ung Mand, ganske som *Engelbreth* havde beskrevet mig ham. Han kom fra Lydersløv og rejste til Kjøbenhavn. Vi spiste til Middag sammen og kom iblandt andet, i Anledning af en Luftballon paa 50 Fods Diameter, som jemand nylig havde averteret at vilde lade opgaae i Kbhvn., i Passiar om disse aerostatiske Machiner. Secretair *Petersen* troede ej, at denne Kunst nogen- sinde ret vilde blive rafineret, jeg var af den modsatte Mening: at det end neppe vilde vare 200 Aar forinden man ej allene corresponderte med Luftmaskiner, men befordredes fra et Sted til et andet i Luften som nu paa Vandet, førte Krig i Luften etc. Secret. *Petersen*, som bestandig havde havt sin

¹⁾ Vognstyrrer.

²⁾ Om denne unge Herre, en Søn af den ovenfor nævnte Godsejer Petersen til Engelholm, se Mem. & Breve XLIV. p. 85.

Spas med Kromanden, en politisk Pendant til en af de snurrige Fettere i „Tom Jones“, spurgte denne om sin Mening. „Jeg mener (skjænkede sig et stort Glas Øl, drak det ud og tog derpaa en meget gravietetisk Mine) — jeg mener at vi alle tre inden de 200 Aar ville være Støv og Aske“. — Denne yderst sindige Opinion fandt hverken *Petersen* eller jeg os beføjede til at nægte den højeste Grad af Probabilitet, saasom vi vidste med os at vi intet Slægtskab var i med Jerusalems Skomager, og Kromanden heller ej saa ud til at være det.

Karlen kjørte gennem Billesborg, dér havde jeg en snurrig Aventure. Man kjører hele Gaarden igjennem. Jeg seer aldrig dette skønne Sted, som skjænkede min Fader i hans fejreste Ungdom saa mange Glæder (han konditionerede der en Rad af Aar) uden en vis pietas, en vis kjærlig Taknemlighedsfølelse. Jeg kjørte tæt forbi den Sidefløj, hvor min Fader fortalte mig han havde sine Værelser. Jeg var ganske fuld med Tanken om min Faders Ophold og de Glæder han nød her, og uvilkaarlig kaster jeg, idet jeg kjører forbi, et Kys til dette Værelse. Gud veed jeg i dette Øjeblik var stemt til Intet mindre end *farr'amore*. Men til min Forundring bemærker jeg nu en lille, und zwar ret nydelig Pige, som stod i Døren, at have taget sig af den Ting. Efter først at være bleven, som det sig sømmer, en Smule forlegen og über und über roth, tager hun Mod til sig og kaster mig til Gjengjæld et ditto — ej! mon dieu, skulde jeg blive hende noget skyldig? Jeg sender hende end eet,

som hun udeelt med al Verdens Kamre kunde beholde for sig, og forsvandt; ja forsvandt jeg meener for hendes Øjne, d. v. s. paa Prosa: jeg kjørte ud af Porten.

Jeg fandt min kjære *Engelbreth* ret rask. Den 15de havde jeg i hans og Familiens Selskab en meget behagelig Skovtour om Formiddagen. Eftermiddagen gik med at pakke ind etc. — Om Morgenen Kl. 6 d. 16de Junii rullede vi af under de hjerte-meentiske Ønsker af *E.'s* søde Kone og Familie for en lykkelig Rejse. Dagejsen var meget behagelig, Vejret skjønt og vi Begge oprømte. Vi kom under mangehaande Passiar til Kjøge, til Ringsted, til Krebsuset. Du veed vor Aventure der: over Hals og Hoved maatte vi forlade de opredte Senge, vi ret hjertelig længtes efter, og ile afsted til Slagelse etc. at naae Corsøer i betimelig Tid.¹⁾ Did ankom vi om Morgenen Kl. 3¹/₂ d. 17de. Vi hvilede et Par Timers Tid og præcis Kl. 8 vare vi ombord. Vi forefandt interessant Selskab, en Ritmester *Bülow* ved Husarerne, en rask ung Mand og Ven af min Fader og Broder; en snurrig Kammerjunker, som jeg ej husker Navnet paa, i *Bülow's* Selskab; en Captain *Collerup* ved Landeværnet i Jylland; en Fabrikant *Kok* fra Hindsgavl etc.; men især en Madam *Loft*, Enke efter Rector *Loft* i Helsingør med hendes 2 Døttre og — hendes velsignede allerkjæreste Niece, en 17aarig Pige med den skjønneste Taille, store fortryllende blaa Øjne og overalt, efter selve *E.'s* Tilstaaelse, der har besøgt Madonnalandet, med det

¹⁾ Dette „Aventure“ har Brøndsted antagelig berettet Vennen Møller paa Gennemreisen i Slagelse; hvad her hentydes til kan ikke oplyses.

P. O. BRØNDSTED.
A. Flindt grav.

sandeste Madonna-Ansigt man kan tænke sig. *Bülow* og jeg vare strax sterbend verliebte. Det varede ikke længe inden Damerne begyndte at blive lidt syge. Dog holdt Jfr. *Deichman* (den Bevidstes Navn) sig kækkest. Min kjæreste Beskæftigelse var det at qvæge de søde Smaa, især *hende*, med en Flaske ægte Bourgogner vi havde med fra Lydersløv, og at rede dem et mageligt Sæde i vor Kaleske; derpaa satte jeg mig selv paa Bukken at kutschere og sadlede saaledes Havet dristig op. *Bülow* holdt sig ved den venstre Side af Kalesken for sine Aarsagers Skyld. Vi sloge en Sladder af med Damerne, og denne blev inden kort Tid saa munter, at vi slet ikke mærkede Skipperens Banden paa Vind og Strøm, som vare malitieuse, eller ønskede at naae Nyborg før Solens Nedgang. Uagtet den Sødes dejlige Øjne aabenbart gave mig Fortrinnet (jeg tænker Bourgognen og det magelige Sæde i Kalesken var Skyld deri) var jeg dog jaloux paa *Bülow*, som stod *hende* nærmere end jeg vel syntes om. Jeg meddelte ham hvorlunde jeg havde det, og fortalte han mig da til Gjengjæld for min Aabenhjertighed, at han alt længe havde havt i Sinde at byde mig paa en Sabel, kaste mig overbord eller saadant noget. — En af de pudseerligste Mænd jeg saae i mine Dage var den nysnævnte Hr. Fabrikeur *Kok*. Al den Stund han ej snorkede i sin Lazarus (en gammel synderknuset og sammenbundet Chaise som *Mollerup* [sic] gav dette Navn) skændtes han saa det peeb efter med *Mollerup* om *Hareanskud*, *Rævelunte* og andre deslige yderst nyttige Gjen-

stande der edlen Jagdkunst, forstaaelige blot for de Indviede, og med en gammel Kjerling, som havde havt den Uforskammethed at gjemme en levende Høne hun havde med sig, der skulde være af en ganske fortreffelig Race og hun omhyggelig havde indsvøbt i et Tørklæde, i Lazarus. Da nu Hr. *Kok* tren ind, kom han bemeldte Hønes Tæer en Smule for nær med sin Pote, hvorover hiin gav et Skraal som Stentor fordum, hvilket dergestalt forfærdede Hr. *Kok*, at han mere paa Hovedet end paa Benene kom ud af Vognen igjen, drak sig 3 Snapser i Træk og bandte paa hans Blod var kommen i saadan Kaagen, at han ej saae Søvn i sine Øjne mere den ganske Dag.

Vi slap først til Nyborg Kl. 7 Aften, følgelig vare vi 11 Timer paa den Rendesteen. Hvordan min Afsked var hos den lille Skjønne kan Du bie med at faae at vide til en anden Gang. Jeg springer Fyn over i en Ruf og bemærker blot, at vi forlode Nyborg d. 18de Morgen tidlig, besaae om Middagen i Odense hvad Seværdigt var i en Hast at finde, og kom til Snoghøj om Aftenen Kl. 8. (Paa det lille Belt vare vi kuns 10 Minutter). Dog end maa jeg anmærke, at vi paa Vejen mellem Odense og Middelfart besøgte en Times Tid den snurrige Doctor i Fuglevig, meest for at vise *Engelbreth* den herlige Udsigt fra Bjerget, hvor Fanden fristede Christus. Doctoren førte os selv derop, og bemeldte Vittighed blev rigtig anbragt til særdeles Fornøjelse for *Engelbreth*, som jeg havde faaet den af Hs. Højærværdigheds egen Mund. For Resten er

Kofoed intet mindre end dum, og han er sikkerlig en god tjenstvillig Mand og en herlig Vert; men frapantere Contrast kan man ej tænke sig end denne Doctor ved Siden af Fru Doctorinden. Han er en stor, tyk, pludskjævet, højmålet Bramarbas, hun en fin, dannet, bliid, tækkelig, skjøndt lidt ceremoniel, lille Kone. Han en Grobian, der rykker løs med hvad der først kommer ham paa Tungen, løst og fast hvad han veed og ikke veed; hun yderst beskeden og høflig i hvad hun siger og dømmer, og overalt en Kone af den fineste Leve-maade. Jeg maatte gjerne vide hvorlunde slige 2 Personer komme ud af det under Sparlagenet?¹⁾

I Snoghøj havde jeg saa sikkert ventet at finde mine Forældre. Mit Haab slog mig fejl. Jeg ventede nu at finde dem i Colding eller Christiansfeldt — ogsaa der intet Spor; jeg var herover yderst urolig indtil jeg nu ved min Ankomst her fandt Brev og Oplysning. I Snoghøj laae vi om Natten. Den 19de om Morgenen tidlig rejste vi videre over Colding, Xfeldt til Hadersleben. Du kjender de smukke Vuer paa Vejen fra Snoghøj til Colding over Colding Fjord, Beltet og Fyns Kyst. Ogsaa denne Gang nød vi dem i den dejligste Morgen. I Christiansfeldt saae jeg i Fjor for sidste Gang i dette Dødelige min gode lille Syster; jeg var i denne stille By i en yderst traurig og nedslagen Stemning. For Resten behøver jeg ej at fortælle

1) Talen er næppe om nogen virkelig Doktor hverken i Medicinen eller Theologien. Fuglevig ved Vissenbjerg er Navnet paa en Mølle, hvis Indehaver bemeldte Kofoed antagelig har været. „Doctoren“ maa da opfattes som en Spøg. I Carøes „Dansk Læggestand“ findes fra denne Periode ingen Læge med Navnet Koefod.

Dig Noget om Etablissementet, Du i Fjor lærte at kjende. Kuns dette: det udvider sig Aar for Aar, og ved mit Besøg i Syster- og Broderhuset, Kirken, Skolerne etc. gefaldt mig Alt næsten end bedre end de 2 Gange, jeg var der tilforn. Den hele Indretning, disse underlige Menneskers Kunstflid og sjeldne Orden og Reenlighed fraperede *Engelbreth* overmaade. Vi kom til Hadersleben Kl. 6 om Aftenen og gjorde strax tilhobe en Tour ud af Byen at bese Omegnen. Et Stykke vesten for den fik vi fra en stor skovdækket Høj, som Hadersleverne kalde Amtmandshøjen, men jeg nok kunde have Lyst at give et lidt mindre prosaisk Navn, en skjøn og viid Udsigt over hele Environnet. D. 20de om Morgenen rullede vi igjen afsted. I Hadersleben begynder Sproget først ret for Alvor at blive pludervælsk, men dog blandes det kjendelig for hver Station mere. I Apenrade var det galere end i Hadersleben, i Flensborg end i Apenrade, og i Schleswig hørte jeg ikke et Ord, som skulde betyde Dansk. Schwagernes¹⁾ og Kromændenes Sprog paa hele Vejen fra Hadersleben af var et reent Kragemaal. Vejen fra Hadersleben til Apenrade er tildeels sandig og gaaer over kjedsommelig Hede, men som man kommer Apenrade nærmere bliver der mildere, og Apenrade selv har den skjønneste, mest fortryllende Beliggenhed jeg endnu har seet ved nogen dansk By. Det herlige Amphiteatre af skovklædte og meget høje Banker, som omgiver ganske Byen og Fjorden, ligner Egnen ved Wejle, men

1) s: Postillonernes.

Skovrunden om Apenrade er langt større og mere romantisk og smilende end Wejles. Byen er gammeldags og maadelig bygget, men morsom at gennemløbe for en Gang. Vi besøgte Toldboden og Havnen og fandt Skibenes Størrelse og Mængde og Driftigheden dér fuldkommen at svare til de Forestillinger, vi havde gjort os om Apenrade som Handelsstad. Dog overgaaes Apenrade i enhver Handelsvirksomheden betreffende Henseende af Flensborg, en overmaade levende og morsom By. Vi spiste til Middag i Apenrade. Vi havde $4\frac{1}{2}$ Miil til Flensborg, dem vi mere fløj end kjørte, *ducente* en lille ung rask Postillon, som smællede uophørlig, og vel var det, thi neppe har man forladt Apenrade, før Eggen igjen bliver styg og skarp og sandig. Mod Flensborg bliver det bedre, og Flensborg selv ligger herlig (uden dog at kunne strides med Apenrade i Henseende til Beliggenhed). *Engelbreth* sendte om Aftenen Bud efter en Candidat *Gøttig*, med hvem han studerede i Göttingen. Han kom og overtalte os imod vor Bestemmelse at blive til næste Dags Eftermiddag. Om Formiddagen d. 21de tumlede vi da for Alvor omkring i Flensborg og det nærmeste Environne. I Sandhed Flensborg fortjener Navn af en Handelsstad. Alt er Liv og Flid og Virksomhed. Flensburgerne prale: at hvis Compagnierne ej vare i Kjøbenhavn, vilde den ej have saa anseelig Handel som deres Stad. Jeg overlader de Herrer Handelsmænd at afgjøre den Ting, men saa meget er der dog nok ikke løjet; især har Flensburg meget tiltaget siden Elbens sidste Sperren,

der ganske har stækket Vingerne paa Hamburg.¹⁾ Flensburg ligner ellers Lybek meget i Henseende til Husenes ærværdige Udseende, de uhyre Vinduer etc., og man er der, ogsaa paa sin lybsk, særdeles ugeneret. Jeg veed f. Ex. ej, hvor mange private Haver og Huse (Kjøkkener, Dagligstuer, Sovekamre ligemeget) *Göttig* førte os igjennem, saa ofte vi kunde vinde en Smule Vej, og det gik med Hatten paa igjennem Stuerne med et Gut' Morgen! — som det skulde saa være. Ogsaa Pigerne vare smukke paa lybsk, de raskeste, slankeste, meest rundarmede og fuldbarmede Væsner man kan tænke sig. Byen har ellers egentlig kuns een Hovedgade, som ligger i en stor Halvmaane rundt om Havnen og i det allermindste er en halv Miil lang. Et Exempel paa hvorvidt Du vilde komme med Din Tydskhed her: en Fisker kjører paa en Vogn og skriger i eet væk: Hopkrappen, Hopkrappen! Jeg spurgte hvad det var for noget han havde til Salg. Man svarte mig: Rejer (Krabber som hoppe skal vel Ordet være).

De $4\frac{1}{2}$ Miil til Schleswig vare tildeels sandige og fæle. Ankomst Schleswig d. 21de om Aftenen. Der bleve vi den hele følgende Dag over, fordi *Engelbreth* maatte konsulere *Suadecani*.²⁾ Denne By ikke slet bygt, men uhyre udstrakt i Længde. Ikke-Handelsstad, gyseligt død og kjedsommelig. Det gamle Gottorp Slot, som endda ikke ligger

¹⁾ Talen er om Napoleons Fastlandsspærring (se nedenfor under Hamburg).

²⁾ Carl Ferd. Suadecani (1753—1824), Fysikus for Slesvig By, Livlæge hos Hertugen af Augustenborg. Rygtet udpegede alm. Suadecani som Hertuginde Louise Augustas Favorit.

saa slet, midt i Byen, har ved sin Størrelse og Ælde et meget imponerende Udseende. Egnen om Schleswig behager mig ej. D. 22de spiste vi i stort Selskab med, troer jeg, halve Prinds *Carls* Generalstab.¹⁾ Talen kom over paa politiske Gjenstande (Contrebande i denne Tid gennem Passiarporten i det mindste), Bonaparte etc. Vi lode uden Betænkning Knebelen løbe til vore nærmeste Sidermænd, men hvor forundrede bleve vi ej over at finde i det mindste syv Ottendelen af de Tilstedeværende erklærede Bonapartianere. Vi vare nær komne i Klammeri og fik netop drejet af i Tide.

D. 23de om Morgenen tidlig droge vi videre ad Rendsborg til — men jeg maa afbryde — Fortsættelse med næste Post.

Altona 26de Junii 1804.

Jeg lovede Dig i Gaar Fortsættelse af min Reisejournal, og see her er jeg atter med Pen i Haand. Bliver Du kjed af mine Epistler, saa siig til. Jeg skal da minke. For Resten minke de nok af sig selv, tænker jeg, naar vi komme dybere ned i Tydskland og faae Roe paa os i Pymont eller Driburg, saa jeg igjen kan faa fat paa mine Bøger. Men min Fader og *Koes* og Du ere mine fornemste Correspondenter efter Eders eget Ønske, og ligesom I alle 3 naturligvis have den fuldkomneste Frihed til at frabede Eder mit Smørori, hvis det bliver kjedsommeligt, saa anseer jeg mig i den fuldkomneste Besiddelse af den Ret at smøre saa

¹⁾ Prinds Carl af Hessen, Fr. VI's Svigerfader, residerede i Slesvig By.

ofte eller sjelden, saa Meget eller saa Lidet min Tid og Omstændighederne tillade indtil I sige Stop!

Vi rejste af fra Schleswig d. 23de Morgen Kl. 6; til Rendsborg er $3\frac{3}{4}$ Miil og de lovlige kjedsommelige over Hede og Sand og Lyng. Vi ankom i Rendsborg Kl. 10. Alt hvad jeg kan sige Dig om den Fæstning, som jeg blot kjørte igjennem og spiste Frokost i, er — at det er en Fæstning — synes at være vel forsynet med Ares' djerpe Sønner, samt at det er noget Kjeltring-Jødepak til at snyde Folk paa Postgaarden. Vi skiftede blot Heste og kjørte videre. Idet vi vilde kjøre ud af Rendsborgs Port kom en særdeles høflig Officier ud fra Vagten og bad os i en lille Portefeuille antegne unsere werthesten Nahmen. Slige Forsigtigheds-Anstalter er blevne befalede i Holsteen, fordi man skal gaae paa Jagt jeg veed ej efter hvad for Kjeltringer.

Den næste Station er en meget smuk Kro, som ligger halvvejs mellem Rendsborg og Itzehoe, Bemels kaldet. Der spiste vi til Middag, drog videre og ankom i Itzehoe om Aftenen Kl. $6\frac{1}{2}$. Denne lille By er smuk og velbygget, men ligger just ej meget fordeelagtigt. Kort førend man kommer til den har man en overordentlig vid Udsigt over Marskens uhyre Flade. Jeg fandt ved vor Ankomst i Verts-uset et meget godt Klaver, det første jeg saae siden min Afrejse fra Kjøbenhavn. Jeg styrtede over det som en Hungrig til Mad og gottede mig hele Aftenen kostelig. — Søndag d. 24de tidlig igjen paa Vognen. Den første Miil fra Itzehoe var den sorteste Hede. Ikke langt fra Landevejen vin-

kede os paa en stor Høj, hvorfra var vid Udsigt, en i Obeliskform tilhugget Steen, som var rejst paa en firesidet Piedestal. Vi spurgte vor Schwager hvad den Ting skulde betyde, og han fortalte os Ting, som vist havde været heel vidunderlige, dersom ej den lille Omstændighed at de bleve fortalte paa Malabarisk, havde hindret os i at forstaae dem. Saa meget fik vi dog med Nød og Neppe ud af det, at der i gamle Dage havde været en dyb Irrgang under Jorden fra denne Høj, hvori en Greve en Gang for at komme hemmelig til sin Dulcima paa en Gaard i Nærheden skal have vovet sig, men saasom samme Excellence ej havde været saa forsigtig som hans Forgænger Theseus at forsyne sig med en Ariadnetraad, blevet borte, hvorpaa bemeldte Obelisk blev oprejst af hans skønne Magdalene ham til et evigt Minde. Vi steg af Vognen og op paa Højen. Paa den østre og vestre Side af Piedestalen var latinsk og tydsk Inskription, paa den nordre og søndre Compas og Solskive, men begge Inskriptionerne vare saa maltracterede, at vi ej fik mere ud af dem end at Støtten var paa Grevskabet Ranzow og til Ære for en Grev R. og hans Familie opført 1579.

Fra Itzehoe til Elmshorn er $3\frac{1}{4}$ Miil. Elmshorn er den nydeligste lille By man kan tænke sig. Slige Flækker som Elmshorn og Pinneberg og Preetz har dog kuns Holsteen i de danske Stater. Sjælland har udenfor Kjøbenhavn og Helsingøer aldeles ingen By, som enten i Beliggenhed eller Husenes Skjønhed kan sammenlignes med Elmshorn og

Pinneberg. Hele Vejen til Altona gaaer igjennem et sandt Paradis. Det var Søndag og tout le monde fra Hamburg og Altona var ude at slikke Solskin paa de nette Lyststeder langs ved Vejen vi kjørte. Jeg havde faaet *Engelbreth* overtalt til at tage sit Logis i Altona. Vi ankom til denne skjønne By Kl. 5 om Eftm. og beboe her i Altonas bedste Vertshuus, et skjønt Hus ved Palmaillen, 2 nette Værelser, hvorfra vi have ganske fortreffelig Udsigt over Elben, Elbøerne og hele Hannoverkysten, Hamburg og en Deel af Altona.

Det første vi havde at gjøre var at faae os fat paa en domestique de place, for at finde i Hamburg den Pokkers Hob Huse *Engelbreth* havde Ærinde hos, og fik da strax et ganske skikkeligt Menneske, som veed god Besked. Endnu samme Eftermiddag gik vi til Hamburg, tumlede lidt omkring i Garderne og Jungfernstieg. Hamburg var det selvsamme mylrende stygge, skidne, stinkende Hul vi fandt det for 2 Aar siden; og syntes mig da, og synes mig endnu i Dag d. 27de jeg skriver dette, de smukke Qvindeliges Antal siden den Tid lige saa mærkelig at have aftaget i Hamburg som tiltaget i Altona. Vi gik tilbage for at nyde den dejlige Aften deels fra vort smukke Værelse med en Pibe-Smøg og en Flaske ægte Bourgogner, deels i Palmaillen.¹⁾ Baggesen har unægtelig Ret, naar han skriver i „Labyrinthen“: det er unægtelig sandt, at Holsteen ligger sydligere end Danmark. Jeg blev yderst fraperet ved at blive beværtet den første

¹⁾ Hovedpromenaden i Altona.

Aften vi vare her, den 24de Junii, med de fortreffeligste Grønne Erter og Jordbær og Kirsebær.

Mandag d. 25de havde vi om Formiddagen meget at vare paa i Hamburg, *Engelbreth* hos sin Banquier, og jeg med Besørgelse af alskens Commissioner i Boutiker o. desl. Efter tre Timers Omvandren i mangehaande Gader og Stræder slap vi mødige og trætte til det skjønne „Baumhaus“, hvor vi i fuldeste Nydelse af den herlige Udsigt fra Altanen spiste Frokost og sang „am Rhein, am Rhein, da wachsen unsre Trauben“ ved en ægte Bouteille fra gamle Rhein. Du veed jeg er intet i Verden mindre end en Slægting af Majas Søn; tvertimod er der i min Sjels Inderste Noget jeg veed ej selv hvad saa anti-Merkurialsk, der saa nøje er forbundet med min Karakter og min Maade at vurdere Tingene paa, at jeg, hvis jeg var bleven bestemt til Handel, sikkerlig var bleven den sletteste Kjøbmand i Verden og havde til Slutning taget en Ende med Forfærdelse, sultet ihjel eller saadant noget; men desuagtet maae jeg tilstaae, at jeg ej uden en vis Vemod og levende Indignation saae fra Baumhaus-Altanen denne uhyre Handelsstads Flod og Havn, som vi for to Aar siden saae bedækte med en Skov af de forskjellige Nationers Handelsskibe, nu saa øde og tom som var det en ubetydelig Handelsstad af 5te eller 6te Rang. Englænderne, som ligge for Elben, lade ej en Fiskerbaad slippe ud, og Alt hvad Kjøbmand og Sømand er i Hamburg og Altona er taus og modfalden, og overalt hvor man kommer Intet uden

Klager og Misfornøjelse. Men ingensteds prononcerer sig Mismoden stærkere end hos den saa overmaade talrige Klasse af Lissenbrodere, Strandkadetter,¹⁾ Lastdragere etc. som skrige om Brød. Man bander Engellænderne højt, og man skeeler fælt til de mangfoldige franske Officerer, som daglig kommer her over Elben og stryge Gaderne med Sang og Fløjten og Kaadhed. „Pereat den Satan!“ raaber *Engelbreth* (han mener Hs. Pariser-Majestæt), og jeg raaber Ja og Amen! — og lad ham tage *William Pitt* med pr. Compagnie.

Om Eftermiddagen besøgte vi det saa roste Reinwiller-Hotel og dets herlige Have, som til offentlig Forlystelse og Bevertning for Penge er anlagt med den fineste Smag af en rig fransk Emigrant, navnlig *Reinville*, paa Elbterrassen ved Ottensee. Huset er yderst smagfuldt, Haven fortryllende skjøn og Udsigterne mageløse. Reinvilles Have er noget nær den yndigste Plet i hele Norden. Ogsaa er Reinvilles Hotel blevet Hamborgernes første rendezvous. Man betaler for en Entrébillet en Ubetydelighed, 4 Sk. lybsk, og bevæertes i Huus eller Have, hvor man vil, naturligvis for temmelig dyr Betaling, med Alt hvad den mest forvænte Smag kan ønske sig, paa det eleganteste. *Reinville* foranstalter og de prægtigste Vauxhaller for den høje Pris af 1 Rdl. pr. Entreebillet. Haven er for nærværende Tid behængt med Lampeguarnering til et stort Vauxhall, som skulde være givet i Aften, men desværre er udsat til paa Søndag. I Morgen

¹⁾ s: Dragere og Havnesjovere.

tidlig maa vi forlade det kjære Altona og Reinvilles Vauxhall, og i det Sted — hu! — suge paa Lappen i det udhungrede Hannover og see paa Lyneborghedens Lyng.

I Gaar havde vi om Formiddagen den behageligste Tour paa vor hele Reise hertil. Vi kjørte tidlig om Morgenen til det dejlige Blankeneses 1^{1/2} Miil paa hiin Side Altona. Vejen did gaaer langs Elben paa de anmuthigste Brinker, hvor hvert Øjeblik som Vognen glider frem aabner sig en ny Udsigt, og man, den første Gang man nyder denne saa herlige Natur, hvert Øjeblik fristes til at udraabe: „O wunderschön ist Gottes Erde“. Jeg forundrer mig højlig over at de 3 Venner for 2 Aar siden kunde finde en heel Dag til en Wandsbeck-Tour og ej faldt paa at besøge disse Paradisiske Egne, som oven i Kjøbet ere danske. Jeg er ordentlig stolt over at mit Fædreland besidder den herligste Elbbredde, og jeg nød Blankeneses herlige Natur med dobbelt Glæde i mit Fædreland. Frygt ej at jeg dér skulde kjede Dig med Detaille af Skjønhederne i Blankeneses nydelige Villaer, som for største Parten tilhøre Hamborgske Kjøbmænd. Det er umuligt, selv med den varmeste Indbildning og ved den bedste Beskrivelse af en herlig Egn, at forskaffe sig Hundrededeelen af den Nydelse Synet skjænker. Derfor er intet smagløsere og kjedsommeligere end de Reisebeskrivelser, som have mange Beskrivelser af Egne.¹⁾ Derfor er f. Ex. Fru *Bruns* Reise uudholdelig. Kunstsager og alt hvad men-

¹⁾ Antagelig tænker Brøndsted paa Friederike Brun's „Tagebuch einer Reise“. Kph. 1800.

neskelig Forstand opfandt og Menneskehænder dannede kan beskrives — Guds store Natur hæver sig som dens almægtige Herre over al Beskrivelse.

Om Eftermiddagen besøgte vi *Klopstocks* Grav paa Ottensee Kirkegaard. Han hviler, den store Sanger, med sin Kone og sit Barn under Skyggen af en ædel Lind, der hæver sig højt, som *Klopstocks* Sang, mod Himmelen. Mit Hjerte var fyldt med Vemod og hellig Ærefrygt under Skyggen af den Lind, ved hvis Rod *Klopstock* hviler, og jeg kunde ej, som jeg havde foresat mig, tegne mit usle Navn paa Stenen.

— Her maa jeg afbryde for at tage fat paa den kjedsommelige Indpakning. Mit næste Brev fra Celle eller Hannover eller Driburg.

Skytter Du om at læse end mere Sammenskrevet om min lille Tour, saa kan Du og *Koes* meddele hinanden mine Breve. Hvad jeg skriver til Dig, kan jeg umuligt udholde at skrive anden Gang til ham, og saaledes vil den ene af Eder dog stedse finde i det mindste lidet Nyt i den andens Breve. For Resten beder jeg Dig, bedste *Møller*, som jeg og har bedet *Koes* og min Fader, dog ej at tænde Piberne ved dette Lapperi jeg nu og fremdeles skriver Eder til, thi da jeg, en daglig lille Skizze fra regnet, ingen anden Reisejournal holder end mine Breve, saa vil det være mig behageligt ved Lejlighed engang at faae dem alle samlede.

Brunswick 16. Aug. 1804.

Du skulde for længe siden havt Brev fra din *Brøndsted*. At Du først nu efter næsten 2 Maaneders Om-tumling i det hellige romerske Rige faaer en Epistel, deri er 1) Hs. Majestæt Kongen af Preussen 2) *Fraulein v. Donaup & Comp.* og 3) *Eichhorn, Heyne* og Consorter Skyld. Naar saa mange mægtige, yndige, lærde og elskværdige Mennesker forene sig om at spille mig arme Synder et Puds, kan Du da undres over der kommer en mægtig Streg i min Correspondens-Regning?

For det første: tag Kortet for Dig og istem med mig en Lovsang, at ethvert Brev jeg fra det Paderbornske skrev, kom i det mindste 4, om ikke 6 Dage sildigere til ethvert Sted i Danmark, fordi — de maa over *Berlin*, at Hs. Borussiske Majestæt maa beholde Styverne des længere. — For det andet: nu skulde Du da den sidste Uge jeg var i Driburg havt en heel Ladning af S sammenskrevet; men være vil jeg et evindeligt Skarn, om ikke saa *Frøken v. Donaup*, det væneste, rundeste, venligste, vittigste, kort mest velsignede katolske Pigebarn Domprovsten i Paderborn nogensinde har skænket Aflad og Syndsforladelse, som saa tilfældigviis havde hørt mig spille paa et Instrument, jeg dog var saa lykkelig at faae til Leie ved *Brønden*,¹⁾ forhindrede mig begge Postdagene (og hvem kan skrive Breve uden Postdagene?) ved at slæbe først det ene, saa det andet Dameslæng op til mig at høre en Smule Musik. Og nu endelig i *Göttingen*: jo det tyske

¹⁾ Fætteren Engelbreth brugte *Brøndkur* i Driburg.

Athen ligner da, det kan Du troe, det græske ogsaa deri, at man i dette som i det gamle har ganske forbandet travelt. Det var da en Curreren, Visiteren, Hospiteren, Passiaren, Spadseren, Promeneren uden Ophør, og neppe fik jeg paa et Stykke Papir, destineret Dig, Overskriften: Göttingen færdig, før *Engelbreth*, der da naturligvis som gammel göttingisk Bursch havde Inspection med Klokke- og Prælections-Catalog, skreg: Afsted til *Eichhorn!* — eller — allons til *Heyne!* og enten jeg peeb eller sang, maatte jeg med. — Her i denne merkurialske By er jeg da temmelig sikker paa ikke at forstyrres af Akademier. Det Eneste der skulde afdrage mig, var de søde buttede Nor (dem *Engelbreth* i Morges — da vi først vurderede denne Residens, fandt saa trivelige og vel fournerede med allehaande Extremiteter, at han meget naivt meente: de alle tilhobe maatte være Tilhængere af — Polyandrisystemet). Men dem har jeg seet saa meget paa i Formiddag, at det nu i Eftermiddag morer mig mere at see paa dette her.

Jeg slap sidst i Hamborg eller Altona. Nu, derfra hertil er ikke saa langt, etwa nogle og 20 Miil paa den længste Landstrasse; men over Hannover, Pymont, Driburg, Paderborn, Cassel og Göttingen er endda et Stykke. I Hannover traf det saa heldigt, at den store Parade for maréchal de l'empire — Respect om jeg maa bede — General *Bernadotte* (*pereat cum ceteris!*) just faldt paa den Søndag vi vare over i Hannover. Denne Stads havde naturligvis lokket ubeskrivelig mange Fremmede til Byen, og var til do. det franske Militair at see i

al sin Herlighed. Men jeg har allerede skrevet saa Meget til min Fader og *Koes* om det franske Væsen og denne lumpne Occupations yderst traurige Følger for det ulykkelige Hanoverland baade i borgerlig, merkantilsk og moralsk Henseende, at det vilde blive mig meget modbydeligt, især jeg just nødvendig vilde fordærve min gode Lune, her at gjentage den samme Jeremiade.

I Pymont der kjedede vi os noget ganske mordeligt den ene Dag vi vare over. Jeg gider ej tænke paa den Kjedel endsige beskrive den. Men Driburg, denne velsignede Dal maae jeg fortælle Dig lidt om. I denne boede jeg i fulde 4 Uger, som, Du kan troe mig, jeg intet mindre end hensløsedede. Min Tid var deelt mellem videnskabelig Syssel paa min Stue, Omgang med adskillige yderst interessante Mennesker — iblandt dem fortrinligen den skarpsindige, fintdømmende, lærde, og hvad der er meer end alt dette, den ædle og usigelig elskværdige Professor *Reinholdt* fra Kiel.¹⁾ Ogsaa en Passiar imellem med de søde Lille, fæminine mener jeg; nu Herre Gud vi ere alle Mennesker, og der var i vort Brøndselskab, som var ved Middagsbordet 130—180 Personer, ikke saa faae, som fik Tænderne ganske forsmædelig til at løbe i Vand. Maanen blandt Nattens mindre var for *mig* — den ovenmeldte Fraulein v. *Donaup. O che boccone!*²⁾ sagde en italiensk Munk, han kom for Skade at see en 16aarig Skjønhed slumre, just ikke altfor om-

¹⁾ Baggesens Ven, Kantianeren Karl Leonhard Reinhold (1758—1825), var i 1793 bleven kaldet til Professor i Filosofi ved Kiels Universitet.

²⁾ O, hvilken Lækkerbidsken!

hyggeligt tildækket. Denne forunderlige Pige havde det tilfældes med Byfoged *Christensen* i Slagelse, at hun var som han „Maalet, Enden og Yderligheden af al Fuldkommenhed“. Du maa hos den højlræde Frue *Plum*¹⁾ søge Forklaring paa denne underlige Terminologi, som jeg har laant hos hende. — At jeg daglig strejfede om paa de skjønne Bjerge, indaandede den frie Bjergluft og nød Guds herlige Natur med fuldt og taknemmeligt Hjerte kan Du let forestille Dig. Saaledes svandt Tiden, Timer som Minuter af den sidste Dag vare mig kjerere og interessantere end den første.

En af vore behageligste Udflugter fra Driburg var et Besøg i Paderborn, som laae under den forrige Regjering *efter nøjagtig Opmaalning* 3 Stunden o. 1½ Miil fra Driburg, men er, siden Preussen fik Højstiftet i Besiddelse, flyttet bort til 5 Stunden Afstand, og det Curioseste er: at begge Byer idag ligger paa de selvsamme Steder som tilforn; ikke heller har Landet imellem forandret sig i mindste Maade. Men det Mirakel skeer overalt hvor Preusserne faaer fat. Landet voxer bestandig. For 3 Stunden i Virkeligheden bliver der altid i de Preussiske Befordringsforordninger i det mindste 5 — og saaledes overalt i Forhold. Det er ret en Kjeltring-Regjering, hvis Digten og Tragten gaaer ud paa intet andet end at udlister og udlumpe [?] de syndige Skillinger af Godtfolks Lommer, og det ofte paa de gemeneste og uanstændigste Maader. Det var d. 23de Juli vi for-

¹⁾ Marie Sophie, f. Munk, (1765—1829), gift med Sognepræsten til Michaelis Kirke i Slagelse, Fr. Plum, var Enke efter den kendte Forf. og Regensprovst Andr. Chr. Hviid.

beredede os at gjøre en Excurs til Paderborn til den hellige Liborius' Fest — kjender Du noget til den Person? Jeg for min Deel maae tilstaae min Uvidenhed om denne Sl. Herres Liv og Levnet, men Herren kjender sine. Den Salige har, som jeg lod mig fortælle, været i Hellighed gar stærkt be-slaaet og er ascenderet til Højstiftet Paderborns Skytspatron; hans Fest celebreres d. 23de Juli i Højstiftets Hovedstad med megen Pomp. Den Sl. Herres undergjørende Been og end efter megen Forfølgelse resterende Reliquier gjemmes i en stor massiv Sølvkiste, kosteligen udgraveret med Undere hvilke (en lille Germanisme! taler jeg dog i 2 Maa-neder moxen Intet andet end germansk Tungemaal) — Historier af den hellige Mands Vita og Bedrifter, og stærkt forgyldt. Jeg nævnede de Forfølgelser de velsignede Levninger har maattet udstaae. Du erind-rer maaske, at Hertug Christian af Brunswig, Biskop i Halberstadt, i 30 Aars Krigen i Paderborn annam-mede en hellig massiv Sølvkiste, af hvilken han lod slaae mangan blank Daler med Indskrivt: „Got-tes Freund — der Pfaffen Feind“ — det var den hellige Liborius'. Benene gik fløjten med — men see! Chatolikerne skrege til Himlen, og det regnede i 27 Dage og 27 Nætter, og ned regnede det ene Been efter det andet, og alt samlede sig i sin Orden paa behørigt Sted i Sakristiet. — Du vil neppe kunne forestille dig hvad en Procession som denne med den bevidste Kiste i Spidsen hævet højt paa et prægtigt Gerüste, som hvilede paa Skuldrene af en Snes hvidklædte Munke, den benedeiede Jomfru med Bar-

net kosteligen udstafferet, baaret af Piger under en prægtig Baldakin, og bagefter en umaadelig Mængde andre Helgenbilleder, Faner etc., er for et imponerende og frapperende Syn. Da det Højærværdige kom ud af Domen, styrtede de mylrende Tusinder til Jorden som rørte af Lynild. Vi og alt hvad for Resten kjættersk og vanhelligt var blandt Mængden maatte med; jeg fik ved denne Lejlighed et Par Prikker af en egen Art paa Knæene paa et Par Nankins Buxer; en for mig ærgerlig Omstændighed, men dog som jeg haaber et stærkt Beviis for min Andagt. — Frapperede os Processionens Pragt om Formiddagen, da overraskedes vi ikke mindre om Eftermiddagen ved en Prædiken af Domprovsten *Crux*, en Prædiken, saa fornuftig, oplyst, ægte christelig, praktisk og saa veltalende, at jeg vilde være stolt af at have skrevet den. Gud! hvor denne chatolske Munk beskjemmede det halve Alfabet af vore Herrer Hyrder.

Vi forlod Kirken med dyb Agtelse for denne oplyste og ædle Mand. Siden besøgte vi Jesuiter-Klosteret og dets herlige Kirke og lærte ved denne Lejlighed at kjende et Par yderst venlige, forstandige og elskværdige Munke; det gjør saa godt at støde paa ædle og elskværdige Subjecter blandt en Klasse af Mennesker, som man ellers og tildeels med Rette er enig om at afsige Fordømmelsesdom over. Saaledes veed jeg ej noget Bekjendtskab har glædet mig saa meget som for et halvt Aar siden i Kjøbenhavn med et Par dannede, ædle, retskafne, i høj Grad agtværdige og dog erkeorthodoxe Jøder.

Fra vort kjere Driburg rejste vi d. 15de Aug. til Cassel. *Baggesen* har i „Labyrinthen“ sagt noget meget Sandt om det skjønnede klassiske Hesserland. Man seer end desværre altfor grant, naar man blot har Øjne at see med, at Børnene og Børnebørnene skrante, fordi de avledes i Trældom og Fattigdom, at denne Churfyrstes højsalige Hr. Fader kunde forøge hans Hr. Papas Skat, stærk 20 Millioner Gülden med 50 ditto. Saaledes blev denne Churfyrst, den rigeste Fyrste i Europa, i Stand til at bygge en Sommerresidens Wilhelmshöhe, som alene har kostet Millioner, og et Museum i Byen selv, hvis antike Statuer og Gemmesamling kunde beskæftige en Kunstelsker i flere Maaneder. Beskrive disse Herligheder hvo der vil; mit Øje dvæler nødig der hvor jeg seer Nationers Marv og Hjerteblod (sl. Hr. Landgrevens hvide Slavehandel tænker jeg paa) forvandlede til Steene og Slot og Vandledning.

Vi forlod Cassel den 8de til Göttingen. Jeg kan ærgre mig over at et saa geniask Hoved som *Baggesen* kunde af den da herskende Tone (det hørte for endeel Aar siden til Skribentlapserier at gjøre Nar af alle Universiteter og lærde Anstalter) lade sig forlede til at see det kjere Göttingen med andre Øjne og forvrænge (verzerren) dets Maleri til en latterlig Carikatur. Det er Sludder og Løgn altsammen. Göttingens Dal er ikke „kjedsommelig“, men i høj Grad skjønt og rig paa romantiske og pittoreske Vuer; og inkommoderes man imellem af *pulvis academicus*,¹⁾

1) Akademisk Støv.

saa er det da kun, naar man som *Baggesen* kommer for Skade at møde de Hrr. Burscher en compagnie til Hest; til Fods med deres Mapper under Armen ere de meget honnettere og have baade af Professorer og Philistere (alle andre Godtfolk i Göttingen som ej ere Professorer eller Studenter) det bedste Rygte for Flid og Sædelighed. Jeg fik Lejlighed til at gjøre adskillige brave og talentfulde unge Mænds Bekjendtskab. Conversationstonen i Göttingen er fortreffelig. Intet kan lignedes ved den Utvunghed, Munterhed og Lune, som hersker i de Smaalag, til hvilke Professorer og Studerende komme tilhobe i de Førstes Huse efter fuldendt Dagværk. Det er just som det bør være og som man kunde vente sig det i Göttingen. Det kjedsommelige Kortspil sees ingensteds og man kommer ej sammen før Kl. 8. At jeg i Göttingen søgte at blive personlig bekjendt med saa mange af Professorerne som muligt forstaaes af sig selv. Alle modtog og beegnede os med yderste Venlighed og Humanitet, men ingen af dem alle vandt saa ganske min dybeste Agtelse og mit ganske Hjerte som den store Lærde, vittige, jovialske og i højeste Grad elskværdige *Eichhorn*.¹⁾ O! denne Mand er sjelden — heel og ganske mit Ideal som Menneske og Lærd. Göttingen er blevet mig usigelig kjert og af al Magt vil jeg stræbe at bevæge min *Koes* til at nyde og nytte i det mindste et halvt Aar af vor Udenlands-Reise i denne elskværdige og paa Subsidier til Fremgang for den unge Lærde saa saare rige By.

¹⁾ Johann Gotfr. Eichhorn (1752—1827), Orientalist, en af de første kritiske Theologer, Historiker m. m., — et af Tidens store litterære Navne — var i 1788 kaldet til Professor i Göttingen.

Adieu bedste *Janus*. Imorgen gaae vi herfra over Celle, Hamborg, Lybek, Kiel etc. til Horsens.

Kiøbenhavn 6. Oct. 1804.

Min Ven *Georgius*¹⁾ er Skyld i at Du ej fik efter Løfte Brev fra din *Brøndsted* sidste Postdag. Han forførte mig at gaae med sig i Tirsdags til det kjere Frederiksdal at sige Skov og Eng mit sidste Farvel før Efteraarsgudens kolde dræbende Aande har bortviftet hvert eneste Spor af de Yndigheder, som i Junii Maaned fortryllede os. O traurige Aarstid! Den Nydelse Guds herlige Natur skjænker os har fuldkommen det tilfælles med hiine egentlig højere intellectueller og moralske Glæder: at Smagen paa dem forøges og forfines i lige Grad med selve Nydelsen. O wunderschön ist Gottes Erde!²⁾ udraabte jeg saa ofte i Sommer med den ædle Digter, og den blotte Erindring om svundne Glæder har meer end een Gang her paa min Stue, naar jeg saa i Tusmørket satte mig hen et Par Minutter at rekapitulere, af tvunget mig det samme Udraab. Aldrig var den hulde moderlige Natur gavmildere mod mig end denne Sommer. Naturligt at min Kjerlighed og Taknemlighed steg ved hendes Godhed. Aldrig saae jeg derfor Bladene falme og visne og falde med saa underlig vemodig Følelse som dette Efteraar.

Nu er jeg da endelig kommet til Rolighed i denne min Vinterresidens, und jetzt geht's los. Du veed hvad jeg har at vare paa i denne Vinter — dog

1) Georg Koes.

2) Se Citatet ovenfor, S. 74.

nej Du veed det ikke, thi jeg veed det i al Sandhed næsten ikke selv, det er at sige: jeg var i Begyndelsen tvivlraadig hvad jeg for Alvor først ret skulde tage fat paa. Jeg har saa mange og saa heterogene Jern i Ilden, at jeg med største Føje kan frygte for at nogle af dem saa lidt hen kunne komme for Skade at kjølnes. Jeg fortryder næsten, at jeg lod mig overtale til at paatage mig Bearbejdelsen af den danske Literairhistorie for *Eichhorns* Literairgeschichte.¹⁾ Det alene vil uden Tvivl give mig fuldt op at bestille til Nytaar, i det mindste hvis jeg skal bearbejde den danske Lit. Gesch. som *Eichhorn* selv leverede den tydske i Verkets udkomne 1ste Halvdeel; og jeg vilde dog naturligvis nødigt at mit Arbejde skulde see alt for galt ud, især jeg første Gang optræder og det for saa stort et Publikum og under saa hæderligt et Firma.

Hvad den bevidste Disputation sig anbelanger, da er jeg endelig kommet saa vidt, at jeg netop er blevet enig med mig selv om Emnet. Det bliver omtrent som saa: *De versione Homeri danica adornanda*²⁾ . . . Titlen bliver sikkert ikke disse Ord, men Sagen er dér sagt, og denne Afhandling kunde blive et ypperligt Vehikel til at sige mange herlige Ting om vort skjønne Sprog og Midlerne, som Sprogets Natur og Analogie giver os i Hænde til at udvide dets Omfang og gjøre det end mere fuldkomment. Saadan en Afhandling, som jeg imaginerer mig over denne interessante Gjenstand, vilde da vel

¹⁾ Se Indledningen.

²⁾ Om en dansk poetisk Oversættelse af Homer. Brøndsteds Disputats behandlede dog ikke dette Emne.

sagtens ej blive ret gammel før der hævedes et Ramaskrig om Vold mod Sprogets Aand og andet mere af Mennesker, som hverken veed hvori Sprogperfectibilitet bestaar eller forstaae at føre sig den til Nytte. Det var f. Ex. Tilfældet med Voss' Homer,¹⁾ et Arbejde hvormed Voss erhvervede sig udødelige Fortjenester af det tydske Sprog. Men disse blive, og deres Virkninger spores allerede ved den, i Sammenligning med andre Sprog, uforholdsmæssig høje Grad af Kultur det tydske Sprog allerede i de sidste 20—25 Aar opnaaede; hiine ephemere Producter derimod forsvinde efter føje Tid.

Nu er den første Tome af *Rahbek's* Holberg kommet ud.²⁾ Den er langt fra at være saa splendid som jeg havde ventet den. Hr. Directeuren³⁾ agter da nok ganske artig at mele sin Kage.

Kbhvn. 8. Febr. 1805.

Det er brav, Ven min, at Du arbejder paa den interessante historiske Opgave. Giv os noget Klassisk over den, og Du vil gjøre Dig saare fortjent af den historiske Muses sande Venner.⁴⁾ Jeg har aldrig kunnet faa den saa omsnakkede Pragmatismus i Hovedet eller blive enig med mig selv hvori den skulde bestaae som Fordring til Historieskriveren;

1) Idyldigteren og Filologen Johan Heinr. Voss' Oversættelse af Odysseen og Iliaden 1777—79.

2) Rahbek begyndte 1804 en Udgave af Holbergs Skrifter i 21 Bind.

3) Universitetsbogtrykker og Forlægger J. Schultz, af hvem Rahbek var økonomisk afhængig.

4) I 1806 besvarede Møller den af Vidensk. Selsk. udsatte Prisopgave om Misbrugen af den saakaldte pragmatiske [ræsonnerende] Historie og opnaaede Selskabets Guldmedalje.

og jeg er vis paa, at mangelen En paa Prent har roest den Ting og postuleret den som nødvendigt Requisite for en god Historie, uden at have gjort sig bestemte Begreb om hvad det da egentlig monne være han fordrede; og jeg er fuldkommen enig med den store *Eichhorn*, naar han i en af sine Fortællinger mener, at Historieforfatterens Bestræbelser for at blive det man kalder pragmatisk, naar han ej bliver staaende ved det alleralmindeligste, let lader ham sur og bringer ham paa farlige Afveje. Bevare os for hiine alt for philosophiske Historier! Godt og vel om man ej paa denne Vej kom til at skrive Historiens *a priori*!

Jeg er forfærdelig opbundet med Arbejde og har saa mange heterogene Jern i Ilden, at jeg maa maale min Tid ud i Lod og Qvintin for at passe paa at intet af den kjølnes, medens det er Tid at smede. Mit literairhistoriske Arbejde gaaer ret godt fra Haanden. Dog har jeg kun de 5 Artikler: Drama, Lystspil, Sørgespil, Oper, Veltalenhed færdige. Jeg skal med det første sende Dig et Par Smaaafsnit til Gjennemlæsning og Bedømmelse. Det hele Bidrag skal absolut være færdigt ved Slutningen af Marts Maaned, da det skal være i Göttingen inden Paaske. Jeg skrev *Eichhorn* til i Januar Maaned og fik for et Par Postdage siden Brev, et saare venskabeligt Brev fra den ædle Mand. Det traf sig heldigt for mig, at den 2den Tome af Literairgeschichte bliver forhalet til Paaskemessen. Jeg fik da ovenmeldte Udsættelse.¹⁾ Jeg seer, at min Bearbejdelse af den

¹⁾ Brøndsted havde ikke behøvet at ile. Hans Bidrag kom først frem i 1810 i Litteraturhistoriens 4de Bind.

danske skjønne Literaturs Historie, skjøndt cursorisk, dog bliver vidtløftigere end den, efter den Plan *Eichhorn* har fulgt, skulde være. Men med Flid bliver jeg nu ved at bearbejde de øvrige Artikler saa vidt Kundskab og Kræfter tillader i samme Maneer som de allerede færdige, da jeg nemlig har besluttet at udgive her i Kbhvn. inden min Rejse dette lille Arbejde paa Tydsk under Titel: „Geschichte der schönen Redekünste der Dänen.“¹⁾ Den Smule Bog vil nok faae Aftræk i Tyskland, maaskee selv i Fædrelandet.

4. Maj 1805.

Nu begynder jeg paa Mandag ret for Alvor paa min Disputats,²⁾ som skal være færdig i en Ruf, tænker jeg, og indeholde lateinisches Allerlei Ruskomsnusk, hvad det kan blive, maaske 1ste [Deel] af en Samling af opuscula latina³⁾ af hvad jeg saa kan have liggende. Den Plan jeg havde udkastet til en rigtig Afhandling om den danske Prosodi, og som jeg maaskee engang udfører, om Skjæbnen giver mig lykkelig tilbage til mit kjære Fædreland, har jeg for det første opgivet.

Jeg er Patient af en afskyelig Inflammation i Underlæben foranlediget ved et voldsomt Stød af en Fleuret ved Fægten. Den Spøg har gjort mig til Stuearrestant paa 4de Dag og kunde aparte kostet mig en 2 à 3 Fortænder. Sagen er: Uforsigtighed af begge Herrer ved at fægte contra uden Masker. Nu er jeg

1) Denne Plan blev ikke realiseret.

2) For Magistergraden.

3) Latinske Smaaarbejder.

bedre og haaber mig til Mandag saa vidt, at jeg da kan gaae lidt ud; men den Ting har plaget mig bandsat i disse Dage. Jeg skulde just, da jeg har endt et langt, og med Hensyn paa mine samlede Papirer temmelig besværligt Arbejde, som jeg havde foresat mig, have nydt min *Koes* hans herlige Instrument og det dejlige Foraarsvejr; men saa gaaer det! Der kom mig og en Fuulhedsaand i Vejen, som skreg Stop! Da var jeg bedst i Farten.

7. Maj 1805.

Dit sidste Brev og medfølgende overraskede mig synderligt i Aftes. See mig engang til den gifte Mand, hvor han i Smug ligger og boler med de Ni. Jeg havde travlt, da jeg fik dit Brev, og har saaledes end kuns kikket her og hist i dine tvende digteriske Arbejder og derpaa lagt dem bort for ret i Mag at nyde den bijou i Morgen tidlig med den herlige Morgensol og min første Pibe. Jeg skal paa Fredag eller Løverdag ærlig sige Dig mit ringe videtur.¹⁾

Lad mig dog til Gjengjæld for den Glæde blot Synet af 2 vidtløftigere digteriske Arbejder fra din Haand skjænkede mig, fortælle Dig det saare glædelige, at vi med det Allerførste faae 2 store Bind nye Digte af Dannebarden *A. Øhlenschläger* paa Schubothes Forlag. Jeg har i Eftermiddag seet de første 23 Ark hos *Koes*, som faaer Arkene varme fra Pressen (*Schubohnte* er *Koes* forbunden i adskillige Henseender) under det hellige Løfte ingen at vise dem, inden de helt udkomme, uden allene hans Broder og

¹⁾ Det ene af disse Arbejder var et Forsøg i nordisk Stil om Surturs Rejse.

mig. Papir og Tryk er den herlige Digter værdig. Jeg faaer de færdige Ark af *Koes* i Morgen Efterm., og jeg skal da melde Dig desangaaende i mit næste Brev.¹⁾

18. Maj 1805.

Det falder mig ind, at jeg i Dag maa polemisere en Smule med Dig i Anledning af denne Dannebarde [*Øhlenschläger*]. Først hvad anbelanger et Par Ord jeg har sagt til denne herlige unge Digters Berømmelse i mit lille literairhistoriske Arbejde, da — enten jeg læser dit Brev paa dansk, hebraisk, mesopotamisk eller chinesisk Maneer, saa faaer jeg ingen anden Mening ud af dine Ord end denne dobbelte: at Du har misforstaaet *mig*; og selv er — som min fortrolige Ven tilgive Du mig min Aabenhjertighed — meget ubillig imod denne sjeldne unge Digter. Kan det være Dig til nogen Trøst, at jeg her strax tilstaaer: at ogsaa jeg skammelig har miskjendt ham, før jeg tilgavns lærte ham at kjende — *eh bien donc!* Deri ligger en stor Ubillighed af Dig, næsten en større end det er, naar Du vilde have, at jeg i Stedet for ham skulde have ladet *Thaarup* blive det 3die Blad i de bedste danske Digteres Kløverblad, ved Siden af *Baggesen* og *Pram*. Næsten kunde det falde mig ind at gjøre Dig et Spørgsmaal, som jeg forundrer mig over intet Menneske gjorde mig, da jeg efter at have læst enkelte Stykker af *Øhlenschläger*, dem jeg udrev af deres Sammenhæng og hvis Tendens jeg følgelig ikke fattede,

¹⁾ Talen er om *Øhlenschlägers* Hovedværk fra Ungdomstiden, „Poetiske Skrifter“ I—II, Kbh. 1805, hvori bl. a. *Vaulundurs Saga*, *Aladdin*, *Frejas Alter* m. m.

endnu for et Aar siden skreg med Professor *K[jerulf]* og de andre et: Korsfæste! mod ham som et vildt, utæmmet, smagsfordærvende Genie — dette Spørgsmaal: men har Du da og virkelig studeret denne Digter, læst ham med det varme Hjerte og den rolige Sindsstemning, som er uomgængelig Requisite for tilfulde at kunne nyde hans høje, ædle, mandige, i sagte luende, ej voldsom flammende Fantasie betydningfulde, kuns for den forstandige Læser gennemskuelige, slørindhyllede Muse? — Og nu Du — er det dog virkelig dit Alvor, dit ramme Alvor, at jeg skulde sat *Thaarup* som Digter ved Siden af eller end og over *Øhlenschläger*?? Siig mig dog, jeg beder Dig, hvad det er der har skaffet denne Digter den Celebritet, Du og andre er saa villige at erkjende ham velfortjent. *Dansk* maa det ikke være, thi hvad han paa *Dansk* har skrevet kjender jeg saa temmelig: 3 smaa Operetter,¹⁾ henved en Snees mindre lyriske Digte 3: Sange, Viser eller hvad man vil kalde dem, et Par Odeer i den højere Genre og 1 Hymne, er det ej det hele? — Jeg finder deri mangt et net og skjønt affilet Stykke til Dydens og Venskabets og Sangens Priis, som jeg vel gad have skrevet, men i det Hele en Cirkelgang, en evig Cirkelgang af Ideer, som sandelig er temmelig indskrænket, en Mangel af ægte poetisk Beskuelse, som er paafaldende for enhver, der veed hvad ægte poetisk Beskuelse er og har læst og forstaaer *Homer* og *Sophokles* og *Göthe* og *Tieck* og *Øhlenschläger*; og endelig finder jeg i alle de Thaa-

¹⁾ Høstgildet, Peters Bryllup, Hjemkomsten, som — især ved J. P. Schultz' yndefulde Musik — opnaaede en høj Grad af Popularitet hos Samtiden.

rupske Digtinger intet Stykke af højere Genialitet. Om han maaskee — hvis han ej var halsstarrig og for stiv til at tilstaae, som *Horaz* siger: „at ret Meget af hvad han i sin Ungdom lærte er Lapperie,“ — hvis han ej gik i fransk Snøreliv og fransk Dajebaand og kommenterede med sin Ven Professor *Kjerulf* alt for ivrig over en vis galant tilstuderet latinsk Poet og den kolde franske Grinebider, jeg mener *Voltaire* — kunde levere Arbejder af et ganske andet Slags — dette er en ganske anden Sag, som jeg ikke kjender ham nøie nok til at kunne afgjøre. Saa meget kjender jeg dog til ham, at han da og i saa Fald maatte stikke paa en god Portion Magelighed og Dovenskab. — Dog om ham var det ikke jeg vilde snakke, men om *Øhlenschläger*. Du siger jeg har skrevet Nonsens, Nonsens som ingen Mand med Smag og Fornuft vilde sætte sit Navn under. *Møller!* Der slipper Du ikke. Jeg kjender ikke *Øhlenschläger*, jeg har aldrig talt med ham, som Menneske skal han have sine svage Sider, det bekymrer jeg mig ikke om; men som Digter elsker jeg ham for højt til at høre sligt om ham uden at kaste Dig en Handske. Jeg kjender blot een eneste Linie (den staar i *Øhlenschlägers* højst genialske Produkt: St Hans Aften Spil, der i mine og min *Koes'* og fleres Øjne langt langt overgaaer sit Göthiske Mynster¹⁾ — nøjere udpeger jeg den ikke her) som er Nonsens og er sluppen ind ved Uagtsomhed — men den fraregnet, — — det Nonsens maa Du vise mig; Du slipper mig ikke, og før Du enten har forsvaret Dig som Mand eller erkjendt Din

¹⁾ Goethes satiriske Digt: Jahrmarktfest zu Plundersweilern.

Ubillighed imod Danmarks *første Skald*, faaer Du ikke et Ord at vide om hans forventede nye Samling af Digte, af hvilke jeg har læst de første 24 Ark, ofte med inderlig Glæde og Taknemmeligheds Taare i mit Øje. Han har i disse langt overgaaet sig selv.

24. Maj 1805.

Tak, elskede Ven, for dit kjerkomne interessante Brev, som jeg modtog for en Time siden. Saa saare behageligt og smigrende det var mig at see med hvor megen Flid og Kritik Du har gjennemlæst mit lille Arbejde, og saa gjerne jeg under andre Omstændigheder baade snakkede lidt mere med Dig om dine for største Delen adæqvate Antegnelser, fortsatte vor lille Debatte Dannebarden *Øhlenschläger* angaaende og meddelte Dig de belovede Efterretninger, som umulig kunne andet end i høj Grad interessere Dig og hver Brages og Snotras Ven, om denne Digtets senere Producter etc. — saa ganske og aldeles ubeqvem er jeg til Alt i min nærværende Forfatning, da min hele Sjæl, hvad enten jeg sover eller vaager, svæver om et Sygeleje, der fængsler min inderlig uudsigelig elskede Ven *in ipsis famibus Orci*,¹⁾ og min eneste Følelse er martrende pinende Ahnelse af et Stød, som vil knuse mit Hjerte — med denne bittre Følelse kjæmper vel et svagt, et krampagtigt Haab, men denne Kamp spænder og piner end mere mit Bryst; jeg lider ubeskrivelig.

Koes' Sygdom har decideret sig til en frygtelig

¹⁾ til selve Dødens Armod.

Forraadnelsesfeber. Dette Uhyre tærer hans Livsaander og udsuger hans Hjerteblood; det har ham siden 5 Dage ganske i sin Magt og kaster ham af den ene Forvandling i den anden, den sidste stedse fælere end den foregaaende. Om Sygdommens Styrke kan Du gjøre Dig en Forestilling, naar jeg siger Dig, at hvert Ord han i disse sidste 5 Dage udstønner vidner om det fuldkomneste Delirium, at han siden i Forgaars ikke længere kan kræve sig til nogen Slags Naturafførsel, og det Eneste, som hindrer den sidste svage Gnist af Livsaander at udslukkes, er Lægekunstens mest narkotiske Midler: Moskus og Naphta. 2 af Kjøbenhavns dueligste Læger: *Callisen* og *Fenger*¹⁾ trække paa Skuldrene og give intet Haab, uden dog at ville tilstaae at de selv have tabt alt. De tilstaae imidlertid, at deres forenede Bestræbelser ene gaae ud paa at see at understytte den sidste svage Rest af Kraft til Sygdommens Crisis, som de mene at skulle komme ved den 15de Dag (paa Tirsdag) — lever han til da, troe de nok, at den kæmpende Natur vil kunne sejre. Men ak! hvilken Evighed fra nu til Tirsdag! Jeg har vaaget hos ham i Nat; naar jeg er borte, raaber han paa mig; naar jeg er nærværende, kjender han mig neppe. Sygdommen er i høj Grad smitsom. Man giver os en viderlig Rod, *angelica*, at tykke paa. Jeg er kuns faae Timer af Dagen borte fra hans Leje, og i disse faae kan jeg intet, aldeles intet arbejde. Døer *Koes* — — dann stirbt *mir* hin mit ihm die Welt. Jeg er udmattet af

¹⁾ Den højt ansete Professor Heinrich Callisen (1740—1824), bl. a. Forf. til det kulturhistorisk interessante Værk „Physiskmedicinske Betragtninger over Kbhvn“. K. 1807. — Distriktslæge Andreas Fenger (1764—1806).

Sorg og Nattevaagen. Min Forfatning er i høj Grad ængstelig og ussel. Skriv mig et Par Trøstens Ord, jeg trænger dertil.

Din kummerfulde Ven

Brøndsted.

1. Junii 1805.

Tak for dit Brev og den Vennekjærlighed hvor-med Du søgte at trøste mig. Jeg skrev Dig ej i Tirsdags, fordi Intet er mig, i min nærværende Forfatning, modbydeligere end min allerkjæreste Moroe: at skrive Breve, og jeg med Rimelighed formodede Du allerede af min Taushed vilde kunne slutte Dig til at ingen betydelig Forandring er foregaaet med min kjære Patient. Den 15de Dag hensvandt med alle de følgende, indtil i Dag den 19de, uden at gjøre noget Udslag. *Fenger* snakker nu frem og tilbage; *Callisen* er klogere og snakker ej mere end det højst nødvendige, og begge er enige om, at det vil komme an paa om han har Kræfter til at udholde Kurens Sneglegang.

Deliriet har vel slemme Paroxsysmer, men er dog ej saa slemt eller vedholdende som tilforn. Den afskyelige Diarrhoe er ej synderlig mindsket, men han kræver sig dog nu undertiden, og Maven er dog ved Moskus og Naphta styrket saa vidt, at den foruden Medicin kan tage imod en Smule Gelée og Grynsuppe uden Brækning; men den hele Nervevæv er total ruineret; dette tilstaar *Fenger* selv, og det traurigen sikkre Bevis herpaa er, at Pulsens forandres

ved hver Gang ny Medicin rækkes ham, er et Qvar-
teer efter Indtagelsen stærkere, men atter yderlig svag
inden de 2 Timer er omme, da han skal have den næste
Dosis. Gud allene veed hvad Ende dette skal tage.

Disse Linier nedkradses om Morgenens Kl. 3 ved
hans Leje hvor jeg har vaaget i Nat. Han har denne
sidste Nat været saa temmelig rolig, et Par slemme
Paroxsysmer fraregnede. Nu blunder han en Smule,
men hans Søvn er urolig og ængstelig. —

A propos — nu kommer jo Professor *K[jerulf]* til
Slagelse. Da kan Du faae Dig en æsthetisk Diskours;
om just en saadan, som Du vil finde Dig synderlig
opbygget ved, skal jeg ikke kunne sige. Imidlertid:
han er Æsthetiker paa en Hals, thi — han gjelder for
det over hele Byen. Du kan ogsaa faae dygtig revet
ned paa den stakkels *Øhlenschlæger*, bare Du vil en-
trere. Es nimt's sich nur so e'n bischen vor und eh'
man sich umsieht da ist es demonstriert — at *Øhlen-
schlæger* er — fi donc! — et uæsthetisk Menneske,
en Bøffel, et Bæst eller hvad Du vil. Det gjør mig
ellers ondt for Hr. Professorens æsthetiske Skind,
naar *Øhlenschlægers* „Freyas Alter“ kommer; thi jo
mere æsthetisk det er, desto værre vil rimeligvis visse
slemme Snært svie.

21. Sept. 1805.

Par Dieu! — Du est en Dannemand — kjæreste
Møller. Ej som jeg nogensinde tvivlede derom; men
nægte kan jeg ej, at var det muligt mit Venskab og
min Hengivenhed for Dig kunde tage imod noget
augmentum — i Sandhed et saadant var blevet til-

lagt, da dine 4 dejlige Stropher til Dannebarden *Øhlenschlæger* i Aftes varmede mit Hjerte og frembragte hiin sagte, usigelig behagelige Nerverystelse, hiin stille kildrende Gysen, eller hvad skal jeg kalde den underlige Fornemmelse Du vist og ofte har havt, naar Du læste noget genialsk, ret ægte og godt, især poetisk, Stykke, med hvilket Du ganske sympathiserede. Ret saa! ret saa! kjæreste Ven. Disse 4 Stropher ere ej allene de bedste Du nogensinde skrev, men de ere for mig som din første Ven, og som varm entusiastisk Tilbeder af det sande Skjønne — der saa inderlig ønskede at vinde, om det var muligt, alle gode Hoveder for det i Sandhed Renere og Højere og Ædlere — mere værd end alle de poetiske Stykker Du hidtil skjænkede os. Thi ved Hjelp af disse 4 Stropher seer jeg allerede i Aanden om føje Tid en total Revolution at skulle foregaae ogsaa med Din poetiske Tro. *Koes* og din Ven hilse Dig allerede som en af Vore. Velkommen skal Du være i vort Samfund! Og skulde maaske Dit Studium af *Øhlenschlægers* sidste herlige Samlinger have givet Dig Mod til uden at spørge Dig Forlov hos det i allerhøjeste Grad eensidige Triumvirat, jeg mener de Herrens Professorer *S[an]d[e]r*, *K[je]r[ul]f* og *R[a]h-[be]k*, strax at anstille som saa en lille Udfejlsesfest i dit Bibliothek, hvor jeg da for Fremtiden nødig savnede: den *Wolfiske* Homer med Prolegomenerne,¹⁾ hver Stump som er tilbage af de græske Tragikere, *Aristophanes* og *Lucian*, *Tasso* og *Boccaccio*, *Shakespeare*, de gamle Engelske og Skotske Ballader, Hel-

¹⁾ Den tyske Filolog Wolf's banebrydende Værk „Prolegomena ad Homerum“.

denbuch, de danske Kjæmpeviser, Cervantes' Don Quixote i Originalen eller Tiecks Oversættelse, Göthes *Omnia*,¹⁾ Schillers ditto, Tiecks ditto, især hans Volkmärchen und heilige Genoveva, A. W. og F. Schlegels Arbejder, især deres i høj Grad epoke-rende Critiken — og studerer Du saa af al Magt løs paa disse Mønstre og nogle Flere jeg ikke næv-nede, med de Hjælpemidler dit gode Hoved nok vil vide at finde selv, en Rad af Aar f. Ex. til *Koes'* og min Hjemkomst (om vi nogensinde kommer til-bage — thi det er meget uvist), uden at lade Dig af-drage ved egen Skrivelyst eller imponere af nogen almengjeldende Autoritet, den være af hvad Væsen den vil — jeg vædder 1000 R. mod 1, at Du blot efter et Qvinquennium²⁾ ej allene erkjender din egen „Sommer paa Landet“³⁾ og andre deslige Stykker af andre Forfattere, som nu gaae og gjælde for skjønne *Digte* i den danske Literatur, for mislykkede Pro-dukter, men — det langt mere er — gjerne og villig rækker Haanden til ædel og mandig og kraftfuld Opposition imod den Flauheds Aand og det i høj upoetiske Princip visse Folk, der vel ej ere slette, men dog altid subordinære Hoveder og i højeste Maade eensidigen dannede, og derfor stivsindede og indtil Uforskammenhed intolerante, fulgte af en heel Skok andre Personer, miserable Naturer, af al Magt per fas et nefas stræbe at holde i Vejret i den danske Skønne Literatur. Jeg siger ej for meget. Nefas var

1) ∅: Alt af Goethe osv. — Det Udvalg af Litteratur, som her citeres, er i høj Grad karakteriserende for Romantikens Program.

2) et Tidsrum af 5 Aar.

3) Formentlig et Manuscript af Jens Møller ligesom de andre poetiske Penne-prøver, han har sendt Vennen til Gennemsyn.

det f. Ex., at Hr. Prof. *K—f*, den dovne træge Træmand, fortrængte „Freyas Alter“ fra den danske Skueplads.¹⁾ Nefas, nefas er det, at jeg blot skal tale om den danske Theaterdirections Maal og Vægt, at „Rolf“ og „Balder“²⁾ næsten aldrig opføres, at intet eneste Stykke af *Shakespear*, *Göthe* og *Schiller*, ej at tale om *Tiecks* og *A. W. Schlegels* Arbejder, har viist sig paa det danske Theater, medens Oversættelser af *Iffland* og *Kotzebue-bue-bue* og franske Bagateller strømmer ind fra Creti og Pleti og antages med kysende Haand.

Det var slet ikke min Hensigt her at ville have expectoreret mig til Dig. Imidlertid staaer det der nu engang, og til Dig tør jeg da vel sige min Hjertens Mening fri og uden Sky. Offentlig kan og bør jeg ikke sige den endnu, saa meget det end klør mig i Fingrene, thi jeg er end for meget beskjæftiget med min personlige Dannelse til at have Tid at indlade mig i Polemik, og desuden byder Klogskab Forsigtighed, til man har det Verden kalder gjort sin Lykke; og at jeg ikke agter at opofre mig selv, end ikke for den gode Sag, naar jeg uden dens Tab kan undslaae mig derfor, deri kan ingen fortænke mig; men lad først mig og et Par gode Venner til blive lidt fastere i Sædet — —. Jeg nægter ej jeg er yderst forbitret paa de æsthetiske Ruskomsnuskøkere og er af Hjertens Grund ifærd med at vorde dem, især Træblokken *Kjjerulff* og den lille stolte

1) Kierulf, der var Medlem af Theaterdirektionen, havde sat sig imod Antagelsen af det i 1803 indleverede „Freyas Alter“, der først i 1816 kom paa Scenen.

2) Johs. Ewalds „Rolf Krake“ og „Balders Død“.

egensindige ufordragelige *S[an]d[e]r*, en Pæl i Kjødet. — A propos siden jeg nævnede den lille Person [Sander], maae jeg dog fortælle Dig, at han p. t., animeret som han siger af sine Seminarister, holder Forelæsninger deroppe over — ja gjæt engang — de nyere philosophiske Systemer og sammes Indflydelse paa de æsthetiske Discipliner. Du smiler sagtens, imidlertid er det saa. Saasnart jeg hørte om disse Forelæsninger, skrev jeg ham en Billet og udbad mig Tilladelse til at høre dem. Det nægtedes mig naturligvis ikke. Han afholder sig klogeligen fra alskens Polemik og kompilerer for Resten af Creti og Pleti. Imidlertid kan det være ret artig at høre paa for hvem der ej vidste det, han fortæller, tilforn. Jeg hørte ham 3 Dage, saa havde jeg nok. Jeg er ellers uden Tvivl nylig gevaltig *fallen out with him*, som Englænderne siger, i Anledning af et nyt Stykke, „Hospitalet“ kaldet, han har skreven og Theaterdirectøren naturligvis har antaget.¹⁾ Han havde den store Naade at sende mig det i Manuskript med Begjering om at sige ham min Mening. Det gjorde jeg nu ganske oprigtigen i en Epistel, jeg sendte ham med Stykket tilbage. At jeg deri sagde ham, naturligvis paa en skikkelig Maade, at hans Stykke manglede Genialitet, og at det ikke skikkede sig for ham at gjøre Nar af den store *Schelling*, har han rimeligvis ikke syntes om. Han har ej talt til mig siden — prosit die Mahlzeit, Hr. Professor!

For Resten er det dejligt taust og roligt i Literaturen. De ærværdige Fædre ved denne Højskole

¹⁾ Se Noten S. 41.

snorker saa højt, at jeg tænker sal. *Riegels* kan høre dem i sin Grav.¹⁾ Dog nej — hvad siger jeg — de have Alle meget travelt, kuns paa Blækket smøre de ikke Fingrene. Lad see engang: *Moldenhawer f. Ex.*, ja han haler ind af alle Kræfter paa det hvide Baand.²⁾ *Hornemann* planter Træer og Artiskokker i sin Have. *Münter* løber omkring som besat efter — ingen Ting og falder i sin egen Præstekjole. *N.* og *A. Kall*, de *kjodelige* Brødre, pudse op paa deres Gaarde.³⁾ *Abraham* har desuden nylig forandret Snittet paa sin Paryk og skjendes regelmæssig een Gang hvert Qvartal med Portneren i Borchs Collegium, naar han betaler os vort Stipendium. *Kjerulf* ligger hver Nat hos sin Kone og ta'er sig om Dagen en Priis Tobak; hvad han gjør mere veed jeg ej. Dog jo — han ytrer sig stundom, at Gall's System er noget Galskab, der kuns kunde opstaae i en Tydskers Hoved, og bliver vred, naar nogen svarer ham: at det da rigtignok ej var i hans Hoved Sligt skulde opstaae.⁴⁾ — *Rahbek* hiasker ind fra Baggehuset [sic] daglig med Skidt og Dræk til midt paa Ryggen. Undertiden, som f. Ex. naar han for sine Synders Skyld skal gjøre Opvartning hos en af Princesserne, i den saakaldte Studentertrøje med en Fjer i Hatten, som fordem var sort, nu indsprængt en Cocarde, der

1) Den bekendte radikale Historieskriver Niels Ditlev Riegels (1755—1802), der i flere Piecer havde kritiseret Universitetsforhold.

2) ∴ anstrænger sig for at blive Storkors.

3) Nicolai og Abraham Kall, den første Orientalist — lidet produktiv; Broderen Abraham var først Professor i Græsk, siden i Historie. Han var Efor for Borchs Collegium.

4) Den kendte tyske Frenolog Dr. Gall havde 1804 holdt Forelæsninger i Kbhvn. over sin Theori, af Hovedskallens Bygning at kunne slutte til de fremherskende Anlæg hos Mennesket, og Brøndsted havde været en ivrig Tilhører ved disse Forelæsninger.

skjøndt fordem hvid nu behøvede et lille Bræt ved Siden med Paaskrivt: „det betyder en hvid Cocarde“ — for at ansees for hvid, og et Lysespid ved Siden.¹⁾ For nogen Tid tænker jeg Gadedrengene hyssede, nu forfølge de ham ej, da de ere vante til dette Optog. *Rahbek skuer til* endnu;²⁾ men den megen Skuen har allerede gjort ham stærblind, og inden han bliver reent blind, det han nok moxen er, i det mindste aandeligen, vilde han vist gjerne *skue fra*, hvis han kunde paa en skikkelig Maade. — Professor *Bang*³⁾ lader sætte nye Ruder i Professor *Badens* gamle Residens, som er tilfalden ham. Raisonnerer han som saa: *Baden* behøvede ej saa meget det udvendige Lys, da han havde des mere af det indvendige⁴⁾ — hos mig er det tout contraire, thi vige de gamle forbrendte Skiver for de Ny! — saa har jeg intet derimod. Ellers plante de ærværdige Fædre, som have Residens og med den en Have,⁵⁾ flittigen i samme især for somme Aarsagers Skyld en vis Blomst, der i Systemet hedder *papaver*, hos os Valmue. De Gamle gjorde den just ej til noget *Kundskabs-Træ*, men jede Zeit hat so seinen eigenthümlichen Geschmack. — *Thorlacius*⁶⁾ ligger i aaben Fejde med den trævne Fru Grammatica og latinæ lingvæ genius hvergang han som Universitetets Bedemand skal

1) 1807 blev Rahbek udnævnt til Captain ved Kongens Livkorps.

2) c: er fremdeles Udgiver af „Tilskueren“, som imidlertid gik ret slet og som Rahbek maatte opgive 1808.

3) Antagelig Prof. medicinæ Fr. Ludv. Bang.

4) Professor Jakob Baden, Filolog, kendt som Oversætter af klassiske Forfattere, var død Aaret forud.

5) Størstedelen af disse Professorboliger med ret anelige Haver laa paa det nuværende Universitetsbibliotheks-Grund, men de fleste ødelagdes under Bombardementet.

6) Thorlacius, se ovenfor S. 27, Noten.

indbyde Folk at høre noget Sammenskrevet læses op (thi bless my soul! *Taler* holder man ikke mere paa Universitetet, siden *Baden* gik først af Velten, siden ud af Verden), eller naar en Mand skal hattes¹⁾. — *Møller* tager sig en Kone og anvender den Tid han fra Kjæresten faaer tilovers paa at forhutle de Elogia Godtfolk giver ham til Indrykkelse i Litteraturtidende over store Mænd.²⁾ Ibidem kredenser han høvisklig som sig hør og bør for Vedkommende og arbejder i Forening med Flere paa ved „Lærde Efterretninger“ at gjøre de Tydske vise om hvorlunde det Altsammen her er saare godt, og at man ingensteds har saa gevaltig lærde og vise Mænd som her ved Universitetet, forstaaer sig hver i sit. Det gelinger ham neppelig, med mindre de højvise Velbyrde, Velbaarne og Højærværdige Herrer skulde ville forene sig om (det vanskelig vil skeep) at udluge som Ukrudt den omtalte Valmue. Thi Tydskerne har blandt mange andre Fejl ogsaa den: at være vantroe. Det mærkede jeg grant ifjor jeg var i Göttingen, men hvad! Göttingen er jo kuns en Flæk mod Kiøbenhavn, og Tydskerne ere Vindmagere, siger Prof. *K-r-f.* — Den eeneste *Treschow*, den lærde og flittige Mand, hører ej til Zunften som det lader.³⁾ — For Resten gaaer alt sin jævne skjæve Gang, man aander, æder, sover, gjør Børn hyppig, Bøger en Gang imellem, NB. med faa Blade i og Sottiser i

1) ∅: have Doktorhatten.

2) Møller ∅: den unge ovenfor omtalte theol. Professor Peter Erasmus Müller, der redigerede „Kjøbenhavns lærde Efterretninger“, Berl. Tidendes Litteraturtidende. Indgik 1805 Ægteskab med Louise Augusta Stub.

3) Nordmanden Niels Treschow var 1803 bleven Professor i Filosofi.

Mængde, vid. Göthes Fastnachtspiel: „Man lebt so so, fein bürgerlich, eben leidlich dumm.“ —

Jeg er stærkt okkuperet med at kjøbe en sølle Djævel af en Englishman jeg har til Parleur i dette Sprog ud af Kronprindsens Regiment, hvor han er kommen for sine Synders Skyld; at fuldende min „Leitfaden in der dänischen Litt. Gesch.“, og min Disputats, og faaer ej Tid til meer for denne Sinde. *Koes* er vel, men endnu paa Landet.

Kbhvn. 28. Marts 1806.

Georg [Koes] og jeg have i Gaar og i Dag havt et Arbejde for, som vi ikke uden en ret inderlig og underlig vemodig Følelse have fuldendt. Vi have nemlig tilsammen revideret vore Bogsamlinger, adskilt og henlagt til Indpakning alle de Værker, som emballerede i stærke Kasser skulle afgaae herfra næste Sommer til Livorno til Brug ved vort Studium i Rom. Den anden Hob udgjorde de Bøger, som indpakkede forvares paa et sikkert Sted til vor Hjemkomst (si detur unqvam¹⁾), en tredje dem som skulle sælges. Af denne sidste Hob udgjør min Andeel den største Mængde, da jeg behøver Penge og derfor og sælger mit skjønne herlige Fortepiano, som kostede mig i Efteraaret 280 R., mit Skrivebord, Chatolle og hvad jeg mere kan have af Mobilier. Af mine Bøger beholder jeg blot dem, som ere enten streng philologiske eller af artistisk Indhold. De philosophiske, historiske og theologiske maae

¹⁾ Hvis den nogensinde sker.

vandre. Thi i den danske Literatur arbejder jeg, naar først min Haandbog er udkommen, vist aldrig meer. Det maatte da være jeg engang ofrede min Skjærv paa den Øhlenschlægerske Muses Alter. A propos veed Du at *Øhlenschlæger's* „Hakon Jarl“ er indkommen til Theaterdirectionen? Jeg har endnu ikke kunnet faae fat paa det, men Doctor *Ørsted* og *Gjerlew*, som have læst det, sige det er uforligneligt.¹⁾ Dette Menneske har dog en mageløs Production.

---

¹⁾ *Øhlenschlæger* havde hjemsendt „Hakon Jarl“ til *Ørsted's*. Hans Ven, den senere Consulssecretair i Tunis, *Andr. Chr. Gjerlew*, førte det med sig rundt i flere kjøbenhavnske Familier og læste det højt.

FREDERIKKE BRØNDSTED, f. KOES.
Maleri af Hans Hansen.

II
1818—1833

Iselingen 20. Maj 1818¹⁾

Hulde Ven!

Ikkun et Par Ord i Skynding, da Posten vil bort. Din Ven befinder sig her paa dette kjære Sted — som han kan det. Kjære Venner omgive mig og stræbe saavidt de formaae at lindre min dybe Hjertesorg. Jeg ønskede gjerne at kunne blive her til mod Slutningen af næste Uge.

Tillad at jeg ulejliger Dig med et Par smaa Commissioner. Min tabte *Frederikes* elskte Tvilling-syster har ytret, at hun, for fælles Venners Skyld, gjerne vilde have den Indskrift, som jeg selv skrev og lod sætte paa Pladen, indrykt i Statstidenden (NB. i næste Løverdags Statstidende). Vilde Du vise mig den Godhed at besørge dette? Men jeg ønskede saa meget at *Du selv* tog Correcturen, paa det ingen Trykfejl, end ikke i Interpunctionen, skal indsnige sig. Vedlagt min Afskrift. Jeg ønskede enten latinske Bogstaver eller Schwabachere — hvilke du synes bedst om — jeg tænker vi vælge de sidste²⁾).

Nürnberg 15. Dec. 1818

Jeg har foresat mig ikke at forlade Nürnberg uden at sende Dig, kjære Ven, et Par venlige Ord herfra. Men jeg vælger med Flid dette lille Blad for

1) Skrevet ti Dage efter Hustruens Død.

2) Med *Antiqua* staar under selve Dødsanmeldelsen i Statstidenden (²²/₆) at læse: „I Guds frygt, i Aand og Sandhed og af sit Hjertes Fylde elskende det Gode var hun i Livet mange gode Sjæles Glæde og Velsignelse; er hun efter Døden mange trofaste Hjerters Savn og Forlængsel.“

et Brev til Dig, at jeg ei skal forføres til Vidtløftighed. Naar begge store Cathogorier, Tid og Rum, harmonerer tilhobe, saa kommer man bedst ud af det, og dette lærer baade *Kant* og Erfaring. Tag da ad interim tiltakke med følgende Aphorismer.

Min kjære *Lunzi*¹⁾ og jeg droge fra Göttingen over Mühlhausen, Langensalz og Erfurt til Weimar, meest fordi jeg efter *Göthes* eget Ønske vilde tale med ham (han ønskede især nogen nærmere historisk Oplysning om hine mærkværdige Marmore fra Phigaliæ og Ægina); ogsaa forlængtes mig selv at skue endnu engang den gamle germanske Digterørn i de herlige Øjne. Dette lykkedes mig tilfulde, og nød jeg skønne og uforglemmelige Timer i *Göthes* Huus det Par Dage jeg kunde blive i Weimar, enddog det blev min Skjæbne dér, ligesom for tolv Aar siden, 1806, at rage i Collision med en Kejser. Det var Kejser Napoleon, som sidst bragte os in's Gedränge; dennesinde var det Kejser Alexander. Dog var det første Gang værre, thi Napoleons 200 Kanoner og tusind Gange flere Krigsknægte gjorde langt værre Alarm end den Snes Vogne fuld af fornemme og simple Lakaier, med hvilke Alexander denne Gang paa sin Hjemrejse gjæstede Weimar. Imidlertid var der af disse stump- og spidsnæsedede Personer nok til at gjøre Rummet knapt i hvert hospitium. Ogsaa fik *Göthe* alt for travlt med at indrette en stor Hoffête, en Maskerade, som i Anledning af disse høje Gjæsters Nærværelse skulde gives, og hvori *Schillers* og *Göthes* egne Værker

1) Se ovenfor, Indledningen.

skulde optræde personificerede og fremsige af Göthe digtede Stanzer. Jeg kunde ikke oppebie Stadsen, skjönt *Göthe* opmuntrede mig nok dertil.

Göthe er vel i disse 12 Aar jeg ikke saa ham bleven 12 Aar ældre, men han nyder fuldkommen usvækket Sundhed og seer ud som en gammel Løve. Det infame Rygte, som baade i Hannover og andendeds kom mig for Øre om hans Tilbøjelighed til Drik, er idel Løgn. Han har digtet meget Nyt paa den senere Tid, især en hel Samling i persisk Costume, hvoraf i det mindste „das Buch der Liebe“, som skal være herlig over al Maade, vil udkomme til Paaske hos Cotta.¹⁾ Om vor elskte Digter [*Oehlschlæger*] talte jeg meget med *Göthe*. Han bragte ham selv strax ved mit første Besøg paa Bane og yttrede med Varme sin Glæde over at *Oehlschlæger* er agtet og elsket af sin Nation efter Fortjeneste. Om *B[aggese]ns* Diævelskab havde han blot flygtig engang hørt Noget.²⁾ Jeg fortalte ham mere, hvorved han yttrede: „Ja, das mein' ich wohl, dass er nit was Gutes schafft; *der* ist mir immer als ein lockerer Geselle vorgekommen.“ —

Vi ankom i Fredags den 11. Dec. til denne smukke og interessante By [*Nürnberg*], en ægte gammel tydsk Stad, fuld af store og skjønne Vidnesbyrd om tydsk Dygtighed, Kraft og Kunstsans. Hvad er dog *Sebaldus-* og *Laurens-Kirkerne* herlige Bygninger, stupende Mindesmærker af gothisk o: germansk Grandicitet! *Sebalduskirken* har et Monument, som

¹⁾ Talen er om Digtsamlingen „West-östlicher Diwan“, der udkom 1819.

²⁾ I *Oehlschlæger-Baggese*ns Fejden var Brøndstedts Sympatier afgjort paa *Oehlschlægers* Side.

ved Stil, Conservation og Fortreffelighed sikkert er det Eneste i sit Slags i Tydskland — jeg mener den af gamle *Peter Vischer* og hans fem Sønner i Begyndelsen af 16. Aarh. (1506 til 1519) i Bronze forfærdigede Katafalk, som omgiver St. Sebaldus' Grav. Hvilken Kunst til hin Tid i denne Stad! De tolv Apostler, som omgive Graven, ere beundringsværdige Statuiner, og jeg har slet ikke kunnet imodstaae Fristelsen at spendere nogle Guldstykker for at faae gode Afstøbninger af disse. Den bekjendte Kobberstikker *Reindel*, som er Forstander for Konstakademiet her, besørger mig disse Gipsafstøbninger, som derpaa af Boghandler *Schrag* sendes til *Perthes* i Hamborg. Du har vel Intet imod at jeg skriver *Perthes* til, at adressere Dig næste Sommer engang ved Lejlighed denne Kasse, som jeg ønskede uaabnet indtil videre. Skulde jeg døe i Italien, maa Du paa mine Vegne forære disse Afstøbninger til vort Konstakademie. Vi Danske maa endog have en vis national Interesse for gamle *Vischers* herlige Konstaværk, paa hvilket det danske Vaaben hyppigen forekommer, da St. Sebaldus i Legendens angives som dansk Prinds ved Fødselen.

Efter Wien interesserer Nürnberg mig meest af alle de tydske Steder jeg har seet, baade ved sine skønne Bygninger, ejendommelige Fysionomi, Folkets lystige Godmodighed og ved den Mængde af fortrinlige Talenter især i Konsten, jeg har lært at kjende. Jeg har været her i 3 Dage og kan ikkun blive her to endnu, men jeg ønskede at kunne blive her 3 Maaneder.

Rom 7. Dec. 1819.

Min gamle elskværdige Fader¹⁾ skrev mig for nogen Tid siden til om at hans ved Menighedens Talrighed og andre Forhold temmelig besværlige Embede nu begynder at blive ham for svært, og at han derfor nu til Nytaar eller kort efter vilde indgive en Ansøgning til H. M. Kongen igjennem Danske Cancellie om sin Afsked med en i Forhold til hans lange og tro Embedsførelse og til Embedets Indkomst passende Pension. En næsten firsindstyveaarig og velfortjent Olding vil man vel ikke afslaa hvad lidet Evolument han beder om og som han vel desværre ifølge Livets Maal ikkun kort Tid endnu vil kunne nyde. Imidlertid er det af Vigtighed, at en kjærlig Ven, udenfor Cancelliets Personale, paa bedste Maade og ivrigen tager sig af denne Sag. Og hvem skulde jeg, naar jeg selv i denne Afstand kun svagt og middelbart kan tilvirke Opfyldelsen af min Faders Ønske, hellere foreslaae ham som Hjælper og Mellemand end Dig, kjære Ven, hvis Sindelag, hvis prøvede Venskab for mig og hvis personlige Bekjendtskab med min Fader selv, ere mig Borgen for at Du ikke vil afslaae min og hans Begjæring: ret ivrigen og med Varme at tage Dig af denne Sag.

Ind i Februar Maaned i det seneste haaber jeg vist at have Efterretning om denne Sag som ikke allene mit sønlige Sindelag (pietas filii), men ogsaa en dyb Taknemmelighed opfordrer mig til at inter-

¹⁾ Sognepræst Christian Brøndsted (1742—1823) gift 1. Johanne Hatting (1745—79). gift 2. Mette Augusta Petersen (1751—1832), P. O. Brøndsteds Moder. Om dette Ægtepar se løvrigt Mem. og Breve VI.

essere mig højliggen for. Min Fader er ved sin Godgjørenhed i det Hele, og især ved sin store Gavnildhed i de Aar, da jeg saa meget trængte til hans Understøttelse, hvis jeg skulde kunne udføre min Rejse og videnskabelige Foretagende, langt fra at være en riig Mand. Han har vel ingen betydelig Gjeld, men han ejer heller Intet synderligt, og det vilde være mig en højst smertelig Tanke, at min Fader, den elskværdige Olding, i sin høje Alderdom tildeels ved min Skyld skulde være nødsaget til betydeligen at forandre og indskrænke sin sædvanlige Levemaade. — Du har vist fuldkommen forstaaet mig, og mit Hjerte tilsiger mig, at Du gjerne vil staa mig bi eller rettere træde i mit Sted for rettelig at pleje dette min gamle Faders Anliggende.

Om hvad her paa senere Tider er tildraget sig vil jeg endnu, om og iilsomt, melde dig Et og Andet: Tibergravningen er aldeles strandet, dog ikke paa nogen Sandbanke i Floden, men paa en moralsk Klippe, jeg mener Entrepreneurens, Sig. *Naros* Løgnagtighed og lumpne Opførsel. Det eneste, som endnu tildeels beskæftiger Publicums Omtale denne Sag vedkommende, er en criminel Proces han har paa Halsen for at have stjaalet en Regjeringen tilhørende og ret smuk Sepulcralcippus, hvilken han naturligvis angav fundet i Floden. Denne Sag maa først endes inden han kan følge den af Regjeringen [o: af Statssekretairen Cardinal *Consalvi*] ham forlængst meddelte Consilium abeundi. Han er her da endnu uhæftet imod Caution til Politiet for hans Person. Man siger, at Charlatanens berømmelige Maskine

eller Kunstmudderpram, „Medusa“ kaldet, om nogen Tid skal aftakkes og sælges for Actionærenes Regning. Den sidste, som Sig. *Naro* narrede, var H. M. Kejser *Franz*, hvem man, imod den redelige og kyndige Abbé *Feas*¹⁾ Advarsel, fik til at tage 10 Lodder.

Ved en af de smaa Gravninger, som Regjeringen bestandig lader fortsætte hist og her indenfor Murene, tildeels under *Feas* Bestyrelse, fandtes for nogen Tid siden i Nærheden af Kirken St. Eligio og henimod det Qvarteer, som kaldes *bocca della verità*, Substructionerne og første Stokværk vel conserveret af et antikt romersk og anseeligt Huus, hvis Fundament er i det mindste 30 Palmer under Gadens nuværende Brolægning. Over første Stokværks af ypperligt Murerværk opførte Indgangsvolte eller Arkade befandt sig en vel skrevet eller rettere med rød Farve malet Indskrift, som er snurrig nok fordi den indeholder et par Ord, som ikke engang *Etatsr. Thorlacius* vil have læst i nogen latinsk Bog (uagtet *Pram* engang yttrede, at han burde brændes som en Hexemester paa Grund af hans altfor megen og utilladelige Lærdom, og blev ganske vreed paa mig, fordi jeg slet ikke vilde have ham brændt, anførende tvende Contragrunde for min Paastand: først at jeg holder alt for meget af Manden selv, og dernæst: at jeg intet Hexerie seer i hans Lærdom, saa meget jeg end kjender og skatter den). Jeg tænker Indskriften er af 3. eller Beg. af 4. Aarh. p. Chr.

De pavelige Tropper og Militaircommissionen,

¹⁾ Carlo Fea (1753 – 1834), berømt italiensk Arkæolog, Commissarius for Oldtidsminderne.

som drage til Sonnino, Fratinone og de øvrige Røvereder for at udføre Regjeringens strenge, men nødvendige Beslutninger af 19. Juli, have bestandigen siden havt nok at gjøre, og vi læse i det mindste hver Uge i Roms officielle Journal „Diario di Roma“ om partielle Strejftog af Tropperne, om opfangne Banditers eller deres Hæleres Executioner osv. Sonnino er fast aldeles demoleret, og de af dens Indvaanere, som ikke vare Misdædere, transporteret hid til Rom eller anvist andensteds Landejendom. Alle Hoveder af den Hydra, der nu i saa mange lustra har infecteret Neapels Landevej, ere vel endnu langt fra ei faldne, men dog kan intet Menneske, som kjender hvad her foregaaer, nægte at den pavelige Regjerings Foranstaltninger denne Gang for at hævde Landefreden i hine fatale Bjergdistricter ere alvorlige og vel combinerede. Den sidste Ulykke vi have hørt om paa Neapelsvejen hændte i September Maaened i Nærheden af Fordi (ikke Romersk Gebet), da en Conte di *Brignoli* fra Genua blev udplyndret.¹⁾

De fremmede Trækfugle, især Englændere, have forlængst atter begyndt at grassere i Rom. Den fa-meuse Lord *Elgin*, Plyndrerer af Athens Parthenon, er her. Han har saagar gjort mig den Ære (eller Skam) at besøge mig, og det kostede mig Møje at holde Contenance. Hertuginde af Devonshires Huus her afgiver hver Fredag Aften den interessante Cercle af de Fremmede, som ere her, og af den romerske Noblesse. Hendes Huus er mig og Andre end mere i en anden Henseende en sand

¹⁾ Sml. Aubers Opera „Fra Diavolo“ eller „Værtshuset i Terracina“ der spiller i samme Egne og paa samme Tid.

Resource, fordi man nemlig der seer Alt nyt af den franske og engelske Litteratur. — Af Danske ere vi kun faa i Rom for Tiden. Den gode Dr. *Clausen*¹⁾ ankom i Forgaars, og jeg har allerede flere Gange seet ham. Jeg haaber i Et og Andet at kunne være den brave Dr. Clausen til Tjeneste.

Hs. Højhed Prinds *Christian* og hans temmelig talrige Følge venter jeg den 20.—22. Decbr. Ifølge Prindsens sidste Brev til mig af 12. Novbr. fra Frankfurt bliver hans første Ophold her ikkun 12 à 14 Dage; men paa Tilbagerejsen fra Napoli tænker han at blive her 6 à 7 Uger. Min gamle *partout et nulle part*, jeg mener Baron *Schubart*²⁾ er med.

Seer Du den kjære *Thorwaldsen*³⁾ Bring ham min Hilsen og mit Budskab, at alt gaaer vel i Studierne. Han skal snart faa Brev igjen fra mig, uagtet han ikke har svaret mig paa mit sidste.

Rom 17. Novbr. 1821.

Det er i Dag min Fødselsdag, og jeg troer ikke at kunne anvende en Time eller to af samme bedre end ved at stræbe at afbetale lidet af den Gjeld jeg staaer i til Dig, elskte Ven, for dine interessante og venlige Meddelelser.

Først og fremmest min hjerteligste Tak for Din Deeltagelse og vennehulde Omsorg baade for mit og min Families Vel, som Du stedse har udviist og

¹⁾ Den senere Prof. theol. H. N. Clausen (1798—1877), se hans „Optegnelser“, K. 1877.

²⁾ Den fra Thorvaldsens Historie kendte Baron Herman Schubart havde sit Landsted Montenero ved Livorno (se iøvrigt Mem. og Breve XXXII. 192 ff).

³⁾ Thorvaldsen opholdt sig paa Besøg i Danmark et Aar fra Høsten 1819 til Sensommeren 1820.

hvorpaa end ydermere dine sidste Breve ere mig saa talende Vidnesbyrd.

Du skriver mig ogsaa venligen om det Ønske, fælles med adskillige af vore kjereste og højtagede Venner, at se mig til sin Tid anfortroet det interessante Embede paa Sorø.¹⁾ Skal jeg ganske oprigtigen tilstaae Dig det, da har jeg selv den største Lyst til denne Post; ogsaa siger mig en indvortes Stemme, som jeg med Vished veed umotiveret af Egenkjerlighed, at jeg nok der kunde udrette Et og Andet godt til Stiftelsens sande Gavn og Fremme, især i Forening med saa fortrinlige Medarbejdere. Den eneste Ulempe for mig er Tiden, da hiin Post maaskee bør tiltrædes, efterdi jeg end her sidder midt i mine Arbejder og ikke uden den største Skade for mig, ogsaa i oeconomisk Henseende, kunde opgive den Plan selv i næste Sommer at besørge den første Deel af mit Værks Udgivelse i Paris (og jeg vilde dog gjerne gjøre det saaledes, som jeg hartad troer kan lykkes mig, at I ingen Skam skulle have af mig). Dog mener jeg nok, at den Ulempe jeg herved kunde befrygte kan jevnes, især med nogen Condescendenz fra Directionens Side, hvormom jeg i næste Uge skal tilskrive vore ædle Venner Etatsraad *Engelstoft* og Dr. *Mynster*, hvem jeg begge er Breve skyldig. Jeg skal siden melde Dig det endelige Resultat, som, efter den Tid der sædvanligen medgaaer til skriftlig Meddelelse imellem Danmark og Rom, vil kunne haves ind i Januar Maaned.

¹⁾ Akademiet paa Sorø var blevet rekonstrueret efter Branden 1813 og skulde nu træde i Virksomhed 1822. Det er Direktørposten her tales om.

Vi have her i denne Sommer havt dejlig Fred og Ro til vor Dont hver i sit. Nu begynde atter de sædvanlige *beefsteaks* (som man i Paris kalder dem) at incommodere os en Smule. Dem bryder jeg mig ikke meget om, undtagen naar de stundom (for mine Synders Skyld) medbringe Breve til mig. Da maa jeg, nolens volens, føre dem lidt omkring og høre det sædvanlige „very fine, indeed it is very fine“ — de rare *beefsteaks!* En af dem var f. Ex. ganske fortreffelig igaar, da jeg i Samtale kom for Skade at anføre et Ord af Shakespear i „King Lear“. Jeg havde tilforn sagt ham, at jeg aldrig har været i England, og han forbausedes nu over at man havde læst „King Lear“, uden at have været i England! Min *disturbo*, som Italienerne kalder det, vil atter (unter uns gesagt) gaa løs i næste Maaned, da vi her, efter Hs. H. Prinds *Christians* og *Adlers* Breve til mig desangaaende, venter Prindsesse *Caroline* og hendes Gemal, Prindsen af *Hessen-Philipsthal* med Følge. Jeg har allerede spildt to eller tre Dage paa at finde disse høje Gjæster et passende Lokale med fornødne Bekvemmeligheder etc. De bliver her i 3 Maaneder. Jeg venter ogsaa de unge Grever *Bille-Brahe* (den ene af dem, i det mindste, maa gjerne komme, thi jeg lærte ham paa mine Forelæsninger at kjende som en rar Fyr og meget flittig¹). Han lærte bestemt Et og Andet hos mig, men har vel siden, frygter jeg, svedt det ud igjen). Her skal ogsaa komme en St. Croixisk eller St. Thomasisk

¹) Formentlig den senere Diplomat Henrik Bille-Brahe (1798—1875), Søn af den kunstelskende Greve Preben Bille-Brahe, der paa sit Gods Hvedholm samlede betydelige Kunstskatte.

Negerpotentat med en fornem Frue (om hun er sort veed jeg ikke), som skal have gjort megen Staahej og levet i Suus og Duus i Kbhvn. med en hel Skok Sorte og Brune — uf! dem er jeg bange for. Jeg begriber ikke, hvad alle de colorerede og decorerede Personer ville her — det er jo dog meget morsommere i det søde Paris.

Du vil have bemærket, at Hs. Hellighed for nogen Tid siden har fulmineret en Bandstraale fra Monte Quirinale mod Carbonarierne¹⁾. Den Napolitanske og Romerske officielle Avis fortæller, at samme faderlige og allerhøjeste Foranstaltning af Kirkens op-højede Overhoved har gjort den allerstørste Virkning baade her og end ydermere i Napoli; hvilket er med Tugt at sige Løgn i deres Hals, efterdi samme Bandedict er blevet læst og hørt baade her og i Napoli med den største Ligegyldighed, højst med et Smil — et Skuldertræk. Man bemærker blot, som værd at beagte i Henseende til den Romerske Taktik, at Hs. Hellighed *nu først* (post festum) begyndte at tordne. Tappreere havde det nu vist nok været, hvis det saa velmente Edict var kommet, da General Pepe stod med 30000 Md. i Abruzzo's i Nærheden af Rieti. Naar Fjenden er nedkastet, kan selv Æslet med Sikkerhed give sine Dask. — Mig forundrer ofte her i Italien de soidisant legitime Skurkes Slethed og Lumpenhed meget mindre end deres Mangel paa Conduite, deres Trepidation og Uraad i mange Tilfælde, hvor de, for ikke at prostituere sig end ydermere, maatte bære sig ganske ander-

¹⁾ Frihedspartierne i Italien, organiserede i hemmelige Foreninger.

ledes ad. Nylig stod i den officielle Napolitanske Avis (den eneste som nu udkommer i den meget store Stad og er miserabelt redigeret), at Tidens Calamitet og den allerhøjeste Nødvendighed af de høje Monarchers og i Særdeleshed Hs. Sicilianske Majestæts vise og landsfaderlige Foranstaltninger ogsaa kunde skjønnes deraf, at det ikke har været mueligt at iværksætte den nye Administrations Bestemmelser paa Sicilien, efterdi det blev umueligt at finde Candidater nok med de fornødne Betingelser: at kunne læse, skrive, regne etc., som ikke tilforn vare af Carbonariernes Sect. Der behøves ikke megen Skarpsindighed til at indsee, at man hellere skulde have opgivet sin Klage over Tidens Calamitet end opdække sin egen Misère vis à vis en fjendtlig Sects Talrighed i eget Land. Det seer naturligvis yderst miserabelt ud i det skammelig medspillede Monarchie, som helst paa Sicilien. I Palermo var atter, ganske nyeligen, Spektakler i Anledning af den højst ufornuftige Forhøjelse indtil det Dobbelte af Alt til Brød eller overhovedet til Meel bestemt Korn-, Male- eller Quærnagivt. Folkets naturlige Aversion, dér som overalt imod det fremmede, for Syditalienere aldeles dobrepodolskiske Militair, mildnes ved dettes almindelig erkjendte honnete Opførsel. Den almindelig agtede Overgeneral Baron *Frimont* tilskrives ganske den Moderation hvormed man i den sidste Tid har forfaret, ganske imod de Napolitanske og Franske Ultra's ivrigste Ønsker og Indskydelser. Derfor er *Frimont* intet mindre end yndet af vedkommende høje Personer, og man skal

have gjort alt mueligt for at udvirke fra Wien af hans Rappel, som dog slet ikke synes at ville lykkes dem.¹⁾

Intet af Hvad her tildrog sig, siden mit Ophold i Italien, har i den Grad vakt Italienernes Interesse (deres egne Anliggender ej engang undtagne) som Begivenhederne i Grækenland.²⁾ Al Lumpenhed, gemen Egennytte og fiffigt Bedrageri uagtet, som jeg saa ofte ærgrede mig over i de 3 Aar af min skjønneste Ungdomstid jeg levede blandt dette Folk — uagtet al den Modgang, stundom endog Mis-handling, der timedes mig og mine Rejsefæller, kom os fra dette Folk, ikke fra Tyrkerne (med hvilke vi freilich ikkun sjælden havde at bestille), saa har jeg dog ingensinde kunnet miskjende Grækernes lykkelige Organisation og eminent Anlæg, deres overordentlige Nemme og Hurtighed, aandelig og legemlig, deres Tendens til Dannelse og Reorganisation, deres *Ret* til atter at blive et Folk og faae deres fordømte Tyranner af Vejen; ogsaa har jeg aldrig tvivlet paa, at Grækerne, naar de engang for Alvor brød løs, vilde kæmpe mandeligen. Dette sandes nu i højeste Maade. De allersidste Begivenheder i October Maaned deels paa Fastlandet, deels i Canalen mellem Zante og Peleponnesen (hvor den sidste tyrkiske Flaade fik et hæsligt, længe forventet Knek) ere særdeles gunstige for Grækernes, ikke allene for dem selv, men for hele Europa yderst

¹⁾ Maaske tænker Brøndsted i disse Ord paa sin egen Skæbne som „Kgl. Hof-Agent“ (se Indledn.), den han dog ikke omtaler i Brevene.

²⁾ Det er om den græske Frihedskrig (1821—24) Brøndsted taler i dette og følgende Brev, og hvis Udgang beredte den ivrige Filhellen en bitter Skuffelse.

vigtige Velfærdssag. Imidlertid er det heel mueligt, at Cabinetternes uhørte Lumpenhed, som deels frygte enhver Frihedsstraale, som kom den fra Lucifer, deels hellere opgive en heel Nation af den ædleste Menneskerace end miste een Sæk Mokkacaffée paa deres Toldtarif, fremdeles hindrer Rusland i Krigen og nøde Grækerne at trække sig tilbage paa Morea og Øerne. For en Extermination (som Nogle frygtede) af dette opvakte og interessante Folk troer jeg man kan være aldeles rolig. Jeg anseer det for aldeles umuligt, at Tyrkerne skulle kunne gjenvinde den tabte Overmagt til Søs.

Rom 15. Junii 1822.

Tak for dine venlige Yttringer angaaende hiin interessante Post. Jeg veed ikke lettelig at noget offentligt Forhold eller nogen Embedsstilling kunde været mig ønskeligere; ogsaa føler jeg, at hiin Stilling vel egnede sig til at fremkalde ogsaa hos mig den levende Deeltagelse og den rolige Begejstring for Sagen, som jeg dagligen takker Gud for i mit skønne og ædle Studium, og som jeg altid følte, hvor jeg, nu og da ogsaa udenfor mig, udrettede noget godt. Dertil kommer, at meget kjere Personer, min Famiie og alle mine Venner, saare ønskede denne Forandring i min Stilling, og at jeg nok, som Fader, kunde ønske selv at have en umiddelbar Indflydelse paa mine Børns Undervisning. Men — hvad jeg her har for, er mig alt for vigtigt (endog unter uns gesagt i oeconomisk Henseende) til at jeg uden største Tab skulde kunne bryde op i de

næste Maaneder. Og paa den anden Side kan jeg jo paa ingen Maade forlange, at Directionen (som viser mig al muelig Velvillie) eller endog Regjeringen skulde rette sig efter min Lejlighed ved Besættelse af saa vigtigt et Embede. Jeg har imidlertid endnu intet officielt fra Vedkommende om denne Sag, men jeg forudseer, at Directionens Hensigter i Henseende til Tiden, da Institutet paa Sorø skulde aabnes og følgelig Directeuren være nærværende, neppe ere forenelige med mit Forehavende og Umueligheden af at komme til Danmark førend ad Aare; og jeg bør da nok aldeles renoncere paa hiin behagelige Udsigt. — Min Sundhed og Arbejdsdygtighed synes mig forøget og styrket i de sidste Aar, hvorfor jeg ikke nok kan takke dette samme alvise og altstyrende Forsyn, som fandt det fornødent til min Opdragelse at lade mig times saa bittert Tab og Savn og Smerte — ak, min hulde, ædle Hustrue! Havde jeg hende, jeg bortgav gjerne og strax Alt, Alt hvad jeg ellers har kjært i Livet, mine Børn, mine Samlinger indtil sidste Blad — dog skee Guds Villie!

Du skal ret have Tak for de skønne Efterretninger Du sidst meddelte mig om vort fælleds kjære Bibelselskab.¹⁾ Det glæder mig ret at denne velgjørende Indretning saa frodigen voxer og fremmes. Her er da, som Du jo nok veed, Alt saadant Contrabande. Pfafferne handle og wirtschafte med Bibelen omtrent som med deres Tabaksappalto —

¹⁾ Brøndsted var ved sin Tilbagekomst bleven valgt ind i det nyoprettede Bibelselskab særlig som filologisk Raadgiver ved den reviderede Oversættelse af det Nye Testamente.

den Sauce de *selv* tilsætte er dem Hovedsagen. Nogle Been af Franciscus af Assisi's fortørrede Legeme ere dem en langt vigtigere Opdagelse end om et nyt Brev af Paulus til Romerne fandtes. Med hine kunne de lettere drive deres Hokuspokus. Her er nylig en (for Resten meget smuk) Medaille udkommen forestillende paa den ene Side Pavens særdeles lignende Brystbillede og paa den anden Side adskillige hellige Mænd (endnu levende Prælater) i det Øjeblik de opdage Franciscus-Benraden, som ligger i Forgrunden af Reversen. Man havde valgt *denne* Begivenhed som den vigtigste(!) i Hs. Helligheds Regjeringstid.

Det glæder mig at vor kjere *Freunds* Tegninger have behaget Eder.¹⁾ Han bliver en herlig Kunstner — blot I nu ogsaa kunde mage det saa, at han kan komme til at udføre nogle af disse gode Nordiske Ideer i det Større paa en eller anden Maade. Seer Du den kjære Dr. *Estrup*²⁾, da hils ham venligst fra mig og siig ham at *Freunds* Model til den Basrelief, som skal komme paa sal. Etatsr. *Scavenius'* Grav, er særdeles lykkes og har overmaade behaget *Thorwaldsen*, og mig desligeste. *Thorwaldsen* er frisk og meget beskjæftiget, især med tre store Arbejder: Frontonfigurerne til Frue Kirke i Kbhvn. (Du veed at den rige Groupe forestiller Johannes Døberens Prædiken, Johannes selv i Midten under Frontespidsen og de Tilhørende til begge Sider i forskjel-

¹⁾ Sandsynligvis er Talen om *Freunds* Udkast til Ragnarokfrisen. Da *Thorwaldsen* i 1819 drog fra Rom, overlod han Bestyrelsen af sine Værksteder til sine to kæreste Elever, Italieneren Tenerani og til Herm. Freund (1786—1840).

²⁾ Historikeren og Godsejeren H. F. J. *Estrup* (1794—1846), 1830 Direktør for Sorø-Akademi, havde Aaret forinden dette Brev gæstet Rom.

lige Stillinger efter det, ifølge Frontonlinierne, af- tagende Rum). Dernæst med Modellerne til Prinds Joseph Poniatowski's collosale Statua equestris, og til Copernicus' Statua sedens (en gevaltig Colos ganske fortreffelig tænkt), som begge komme til Warschaw.

Jeg gjorde nyelig med *Thorwaldsen* en særdeles behagelig lille Udflugt, som vi begge trængte til og som vederquægede os meget, til Biretto, Ruinerne af det gamle Sutrium, hvor der er et mærkeligt af den massive Klippe heel udhugget Romersk Amphitheater. Vi vare 5 à 6 Uger borte i Selskab med Thorwaldsens fortrinligste Elev *Tenerani*, og morede os prægtigt. Vort Hovedformaal var det egentlig at see Birettos herlige Domkirke, som ingen af os endnu kjendte, og den fortrinlige Lucas Signorellis og Beato Angelico da Fiesoli's uforlignelige Frescomalerier; men da der maaske er noget i hvad *Thorwaldsen* siger: „Det er umueligt at gaae med Brøndsted i det moderne Rom, uden at han snart, inden man mærker det, faaer En ind i det antike,“ saa fik jeg ham ogsaa denne Sinde paa hiine fornøjelige antiquariske Afveje. — Det er ellers mægtigt hedt for Tiden i denne Stad. Vi plages jævnlig af Scirocco og stræbe, skjønt forgjæves, at udsvede Effecten af 26 til 28 Graders Varme dagligen (efter Réaumur). Dog ere vi vel tilmode og flittige hver i Sit. *Thorwaldsen* har nu til hans mangfoldige Arbejder saa mange Studier paa forskellige Steder, at disse Værksteder og deres Indvaanere samlede paa eet Sted vel kunde udgjøre en egen lille Konststad. Hans første Besøg hver

P. O. BRØNDSTED.
Maleri af *C. A. Jensen* 1827.

Morgen er til Elevernes Arbejder. Herom sagde han nyelig: „Jeg gaaer omkring hver Morgen, som en anden Doctor, og seer til mine Patienter — dog beskeftiger jeg mig mest med chirurgiske Operationer.“

Vi have i denne Tid et par tapre Landsmænd her, som ere komne tilbage (naturligvis med uforrettet Sag) fra Morea. Den ene er et ungt Menneske fra det Schlesvigske, navnlig *Harring*,¹⁾ som skulde fare med at være Kunstner og har ogsaa fusket lidt paa Poesien (hvortil han for Resten har mere Anlæg, desværre, end til Konsten). Han kom hid nøgen — næsten i bogstavelig Betydning og har ikke haft det Allermindste andet end hvad *Thorwaldsen*, jeg og andre Landsmænd skjænkede ham. Nu er dette stakkels Menneske bleven syg af Feber i denne Hede og falder os end mere til Byrde, jeg veed næsten ikke hvad jeg skal finde paa. — Den anden er vor egen Kjøbenhavnske vel examinerede unge Ven Hr. *Krøyer*,²⁾ som ogsaa var tapper og græciserende (fra Hanen fløj op og til den fløj ned igjen). Han er vred paa Grækerne, fordi de ikke, de fiffige Personer, tilstrækkeligen have skjønnnet paa hans Fortjenester (hvilket jeg kunde have sagt ham i Forvejen at de ikke vilde), hvorudover han gav dem hen til deres egen Forhærdelse, vendte *Acrocorinth Ryggen*, drog over *Golfen* til *Salona* og derfra vi-

1) Harro Harring (1798—1870) republikansk Eventyrer, hvis Liv tildels fortaber sig i Mystik. Harring har forfattet et Utal af uligevægtige Bøger, baade Romaner og politiske Digte og Brochurer. Han havde efterhaanden den Skæbne at blive udvist fra de fleste europæiske Lande, død paa Øen Jersey for egen Haand.

2) Den som fremragende Zoolog senere kendte Henrik Nikolai Krøyer (1799—1870). Jvfr. Krøyers Erindringer 1821—38. K. 1870.

dere til Amona, og er nu her. Han er ikke uden Kundskab i Et og Andet, men en af de underligste Personer jeg har havt den Lykke at conversere med. Da han jævnlig besøger mig og har bedt om Anviisning med Bøger, Bibliotheker etc., saa har jeg anseet det for min Pligt at yde ham den Hjælp jeg er i Stand til. Da jeg daglig arbejder i Minervabibliotheket, saa har jeg gjort ham bekendt dér, og han synes at benytte Resourcerne der flittigen, ligeledes i Vaticanen. Pengehjælp har han ikke forlangt og er Ingen af os til Byrde. Hans Forhold hjemme taler han aldrig om, synes ej heller villig til at svare paa Spørgsmaal i den Henseende.

Rom 18. Sept. 1822.

Grækerne have atter ved Patrasso ganske nyeligen taget 1 Fregat, 2 Brigge og 2 Kanonbaade af de tyrkiske Skibe, som det lykkedes at sætte 16000 Mand i Land ved Patrasso; disse sidste til liden Baade, efterdi de allerede ere slagne ved Argos. Dette ifølge seneste meget tilforladelige Breve, som i Løverdags ankom til Arcona og strax sendtes hid. At Grækerne ikke stort synes at bryde sig om Verona-Congressen er unegteligen meget uartig (det er moxen det eneste hvori de sympathisere med Tyrkerne); dog fast endnu utilgiveligere er den Lige-gyldighed de udviste imod vor berømmelige Hr. *Krøyers* udmærkede Egenskaber (den gode Mand er afrejst og syntes lidet bedre tilfreds med Rom end med Grækerne), samt imod en herværende Ven

af ham, en vis Hr. Dr. *Lieber*, et umaadeligt pecus, som nyeligen lod indrykke noget i Allgemeine Zeitung om de Aarsager, der bevægede ham til saa snart at forlade Grækenland, fordi de nemlig — dog jeg vil ikke besudle vort Sprog med Hr. Liebers Cruditeter — „weil die Griechen in eine moralische Verwesung übergegangen sind“ — jeg mener ufor-gribeligen, „dass Hr. Dr. Lieber lieber hätte schwei-gen sollen“.

Den overordentlige Varme vedholdende over 3 Maaneder frembragte her en umaadelig Mangfoldig-hed af Sommerfrugter — jeg saae ingensteds i Italien en saadan Overflod. Ferskener, Abricoser, Blommer, Pærer og deslige kostede næsten intet her i disse sidste Par Maaneder. Denne overordentlige Rigdom af alskens Frugter har været mig her paafaldende — det forekom mig som om jeg atter var forsat til Smyrnas eller Pergamos' Slaraffenland.

Thorwaldsen har skrantet lidt paa sidste Tid af en Brystsygdom han kalder Asthma, men som ikke er det. Nu er han Gud skee Lov bedre. Jeg har hele Sommeren været flittig i min Dont uden at have havt end ikke en halv Times Hoved-pine. Dette tørre solvarme Klima convenerer mig overmaade. Jeg gruer ved den blotte Tanke om det søde Kjøbenhavns Efteraarsslud og Taage. Jeg skriver i denne sidste Tid over mine uforlignelige Bronzer fra Gramentum og jeg haaber det skal blive godt.¹⁾

¹⁾ Brøndsted ejede selv betydelige Oldsagsamlinger, særlig af Bronzer. An-tagelig er det hans langt senere udgivne arkæologiske Essay „Die Bronzen von Sirtiis“, som her omtales.

22/11

Vi have igaar havt det Uheld at miste Hs. Maje-stæt Kongen af Preussen. Han var meget flittig til at gaae omkring, samt roesværdig sparsom. I Thorwaldsens Studium f. Ex. gav han (efter at have be-seet alle Værkstederne) til Arbejderne — der er nogle og halvtresindstyve — een Zechin i Drikke-
penge, hvilken Sum vil udgjøre omtrent 5 Rigsbank-
skilling pr. Mand. Og hans to Sønner gave Dagen
efter 5 paoli eller 50 bajochi (hvilket omtrent tilsva-
rer 5 Mark Rigsbank). Sparsomhed er en god Ting!

Jeg er ret vel og flittig i min Dont. Med Græ-
kerne gaar det efter de allerseneste Efterretninger
fortreffeligt — Gud være lovet!

Rom 28. Febr. 1823.

Jeg sender Dig disse hurtige Linier fra *Museum Kircherianum* (i Collegio Romano), hvor jeg hen-bringer i sidste par Uger det meste af Dagen, da jeg benytter en ganske herlig Cinerair Urne i Bronze (fundet i Præneste i Midten af forrige Aarhundrede) med Forestillinger af Argonautmythen, men ikke kan bruge dette uforlignelige Monuments hidtil exi-sterende Contrafej, førend jeg har faaet en „andens skidne Linnet tilbørligen vasket“, som Voltaire kaldte det — vil sige: førend jeg har faaet den hele Fore-stilling tegnet om igjen.¹⁾

Inden jeg omtaler nogensomhelst anden Ting bør jeg give dig den *definitive* Efterretning om Rosen-crones Buste: at denne forlængst var frank og fær-

¹⁾ Om dette Fund skrev Brøndsted et Universitetsprogram 1834: „De cista aenea Præneste reperta“.

dig og ganske nyelig er bleven indpakket for med en Mangfoldighed af andre Kunstværker og Gibsafstøbninger at sendes med et Skib, som vi vente hertil i næste Maaned. Har jeg, som det forekommer mig, tilforn yttret for Dig, at samme Buste monne være afsendt forlængst, da maa Du undskylde mig og skjænde paa *Thorwaldsen* derfor, efterdi denne kjære og store Kunstmand er den rædsomste Confusionsmand man kan tænke sig og vidste ingen ret Besked, da han, paa min Forespørgsel, gav mig den gale som jeg atter ekspederede til Dig, enddog jeg skulde have spurgt mig for, som nu skeet er, hos Andre først. Jeg var nyelig selv nærværende med *Freund*, da Rosencrones Buste indpakkedes og tør forsikre, at I derhjemme kunne have den, om intet Uheld tilstøder, inden Midsommer. Thi det Skib, hvormed jeg af H. H. Prinds *Christian Frederik* er beordret, inden min Afrejse herfra, at besørge alle de (meget betydelige) Gibsafstøbninger for Akademiet, som vi her have ladet forfærdige, og Prindsens egne Sager, maa ankomme hertil inden Udgangen af Marz.

Jeg selv forventer min Permission om at kunne afgaae til Frankrig inden Midten af April Maaned og tænker inden dens Udgang at kunne forlade denne kjære Stad, men jeg bliver i det mindste 3, maaskee 5 Uger i Florenz, hvor jeg nødvendigvis maa lade tegne et par for mig vigtige Mindesmærker og benytte end flere. Derfra gaaer jeg til Genève, hvor jeg har et vigtigt Ærinde, og senere til Paris. Af *Thorwaldsens* Rejse med mig til Paris bliver der da Intet

(desværre baade for ham og mig. Det første fordi jeg virkelig der kunde været ham til megen Tjeneste). Det er overhovedet gaaet i Staa med Poniowski-Colossen, da *Thorwaldsen* paa senere Tid har været belemret med andre Ting. Det er end ikke fra Directionens Side for dette Nationalmonument i Warshaw fuldkommen afgjort, at Groupens Bronzestøbning skal skee i Paris, endskjøndt det saaledes først var dens egen Proposition til *Thorwaldsen*, og han havde antaget den.

Jeg føler mig næsten overarbejdet (enddog jeg plejer at kunne taale den Bump, som man kalder det i Fyen) og trænger til den stærkere Bevægelse, som saa meget convenerer min Sundhed og som da og min Reise snart vil forskaffe mig. Det eneste, som udenfor min Videnskab ret vederquæger mig, er Musik, hvori jeg mærker at jeg har gjort stor Fremgang i de sidste par Aar, men ogsaa Musik udfordrer vedholdende sedentair Bestræbelse. Det er mig saaledes, selv for min Sundhed, et stort Savn, at jeg af oeconomiske Grunde har i sidste halvandet Aar maattet afskaffe min Ridehest. Dog hverken over dette eller Andet maultænkolerer [sic] jeg — enddog jeg unter uns maae tilstaae for Dig, at Taarerne stundom komme mig i Øjnene ved den blotte Tanke om at jeg om et par Maaneder maa forlade dette velsignede Land, elsket af mig som mit andet Fædreland, for at drage til Frankrig som jeg ikke lider. Dog — mit Arbejde udfordrer end (Gud skee Lov!) at jeg i la bella Italia gjenhilser den tilstundende Vaar.

Paris 30. Novbr. 1823.

Omsider ankomsten til dette moderne Babylon vil jeg atter, om og kun iilsomt og desultorisk, fortælle Dig Et og Andet, som det falder mig i Pennen.

Efter et frugtbart Ophold først i Florenz, siden i Genova og Mailand, gik jeg ind i Julii Maaned over den dejlige Comoer-Sø og over Lago Maggiore, over det majestætiske Simplon og igjennem Rhonedalen til Genf. Jeg meldte Dig, troer jeg, tilforn at jeg havde besluttet, inden jeg drog til Paris, at skikke mig til Ro et Sted og somhelst i Genf, for at gjen-
nemsee med en Indfødt en Deel af mine franske Udarbejdelser. Dette Forsæt udførtes, idet jeg blev stadigen arbejdende, faa Dages Excursioner fraregnede, i Genf fra 25. Juli til 10. Octbr. Hensigten af dette mit Ophold har jeg fuldkommen opnaaet. Den vakkre lille By og flinke vindskibelige Mennesker gefaldt mig overmaade, og jeg fandt i den rige og, hvad end bedre er, i mange gode Studier vel bevandrede og elskværdige Genfer — Patricier *Favre-Bertrand's* Bibliothek saadanne litteraire Resourcer, som jeg ikke havde kunnet vente mig i Genève. Hvad som mere end Alt andet glædede og vederquægede mig baade i Genève og andensteds i Schweiz, er den Tilfredshed og Velstand, som er almindelig udbredt over det lykkelige Land, en Følge af milde velgjørende Indretninger, Paalæggenes overordentlige Ringhed, Embedsmændenes Retskaffenhed og patriotiske Sindelag og det nuværende Confoederativsystems Fortrinlighed. O, det lykkelige Schweiz! bare man vilde lade det med Fred! At

man fra flere Sider skeler til denne lille Stats Confoederativsystem og den Lykke dens Borgere for Tiden nyde i Freds og Friheds venlige Paulun, derpaa har jeg baade i Genève og siden i Bern og Zürich og Schafhausen erfaret frapante og lidet lystelige Begivenheder, endog officielle Actstykker. Det huer overhoved slet ikke høje Vedkommende at man noget Sted i denne vor miserable og forknyttede Verdensdeel kan befinde sig vel *uden* Fyrster, saa vel at Modsætningen af denne Lykke med Nabo-staters Elendighed (hvor man dog har fyrstelig Vel-signelse i Overflod) bliver højst paafaldende. Enten af virkelig, enddog aldeles ugrundet Frygt, eller og maaskee snarere af Misundelse og for at chikanere, fremgaae derfor til de forskjellige Cantonregjeringer idelige Noter om formentligen farlige Fremmedes Ophold i Schweiz, om forklædte Jacobineres eller Carbonaris Tilstedeværelse, snart fra een fornem Kant snart fra en anden. Selv under mit Ophold blev en særdeles skjøn Nationalconcert med Bal og flere Højtideligheder, som udførtes i Lausanne i Begyndelsen af August Maaned¹⁾ og hvor jeg var nærværende (den smukkeste og uskyldigste Festlighed man kan tænke sig) udskegen for en ultrarepublikansk halvcarbonarisk Forsamling med farlig politisk Tendens, og jeg har selv seet to høje Fore-spørgsler desangaaende, hvortil dog fra vedkom-mende politiske Spioner svaredes til høje Commit-terere, at man kunde være rolig, da Sagen ikke var saa farlig.

¹⁾ 1. August er Schweiz's Frihedsdag.

Iblandt de udmærkede Mænd jeg i Schweiz lærte at kjende glæder jeg mig især over Grev *Capodistrias* Bekjendtskab;¹⁾ en meget udmærket Mand hvis sjældne Evner og patriotiske Sindelag engang, haaber jeg, vil udvirke det Bedste for hans mis-kjendte og mishandlede, men usigelig interessante og navnkundige Fædreland, det skjønne Grækenland. De sidste Efterretninger synes meget gunstige for Grækerne, endskjøndt den tapre General *Bozzari* er omkommen i en Træfning ikke langt fra Vrachori. Slagets Udfald var ellers særdeles hæderligt for Grækerne. Dog — det er ogsaa aandelig Contrabande at see i denne mærkværdige Nation andet end en Haandfuld Oprørere.

Det traf sig, at jeg fik meget behageligt Selskab i Midten af forrige Maaned, da jeg ifølge Aftale med Hr. *v. Cotta*,²⁾ vilde drage til Stuttgart for at aftale det Fornødne i Henseende til de tvende Udgaver af mit Værk. En meget opvakt og dannet Mand, en Americaner navnlig *Church*, Consul for de Americanske Fristater i L'Orient i Frankrig og bekjendt ved mange Dampbaades Fabrication i Frankrig (ogsaa ved en saadan, som lykkedes overordentligen paa Genfersøen), var af Kongen af Würtemberg, som ønskede en Dampbaad indrettet paa Bodensøen, anmodet om at komme til Stuttgart for at bestemme det Fornødne i saa Henseende. Han maatte gjøre selvsamme Vej som jeg, og vi forenede os til Sam-

1) Den græske Statsmand Johs. Ant. Capodistrias (1776—1831), som spillede en stor Rolle i europæisk Politik. Han overtalte saaledes Schweiz til Frafald fra Napoleon og var med til at ordne dets ny Forfatning.

2) Den daværende betydeligste og mest ansete blandt tyske Bogforlæggere.

rejse igjennem det nordlige Schweiz over Bern, Zürich, St. Gallen etc. til Constanz og Schaffhausen, derfra over Stuttgart, Carlsruhe, Baden, Strassbourg etc. til Paris. Denne meget flinke og dygtige Mand blev mig meget kjær paa denne Rejse, og jeg skulde næsten troe, at han ogsaa fik mig meget kjær. Overalt blev mig især een Erfaring mærkelig ved dette mit nye Forhold, nemlig den: at de mest forskellige Mennesker kunne befinde sig fuldkommen vel tilhobe og i immerværende gjensidig interessant Meddelelse, blot der er Samklang i Sjælenes Grundtoner, hvilke altid maae være *Retsindighed* og *Frihed*. Han vidste ikke det Allermindste af den Smule jeg forstaaer, jeg aldeles Intet af Alt hvad han giver sig af med, men desuagtet fandt vi snart, begge temmelig videlystne og fordomsfrie, i den gjensidige Meddelelse en Kilde til Fornøjelse og Reflexion. Alt hvad han fortalte mig med en Klarhed og Forstand, som jeg beundrer, om hans lykkelige Fædreland America, var ligesaa Nyt og Belærende som hvad jeg til Gjengjæld fortalte ham om Grækenland, Italien (hvor han aldrig har været) osv. I Konst-samlinger, hvor Smag og historiske Forhold især komme i Betragtning, vidste maaske jeg bedst Besked, hvorimod han paa den mest tilfredsstillende Maade dagligen forklarede mig mangehaande Naturforhold, Maskinindretninger, Handelsforhold og deslige mere, som jeg tilforn slet ikke retteligen havde indseet. Med denne meget retskafne, erfarne og indsigtfulde Mand befandt jeg mig ganske fortreffelig paa denne ogsaa i andre Henseender instructive

Reise. Det gamle *Aventicums* Ruiner¹⁾ undersøgte jeg for første Gang; deslige de meget mærkelige Tappissierier (Gobbelins), som de tappre Schweizere toge fra Charles le témeraire i Slaget ved Murten (1476) og som bevares i en af Kirkerne i Bern (jeg har den største Lyst til at skrive noget engang, naar jeg faaer Tid dertil, om disse besynderlige Forestillinger). — At det skjønne Rhinfald ved Schafhausen glædet mig forestiller Du Dig lettelig. Det er herligt og grandios, men ikke saa overraskende og malerisk som Anioflodens Fald ved Tibur i det Romerske. — I det uselige Constanz, som immer tvinner endskjøndt i den herligste Beliggenhed (det er som al Lykke og Velsignelse forlod den arme Stad siden hiint fameuse Consiliums Forbrydelse²⁾) maatte ogsaa jeg see paa den fæle Trækarre, paa hvilken Johan Huus udslæbtes til Baalet. Jeg for min Deel ønskede den forvandlet til en Baad, at sende vor Tids Consiliumspaffer og Ultras tilhobe hinsides Lethe.

Men af Alt, alt hvad jeg paa denne Reise har seet og erfaret for mig Nyt og Mærkeligt, har Intet i den Grad overrasket og glædet mig som gamle Ervin von Steinbachs herlige Münster-Taarn i Strassburg. Hvilket majestætisk, ædelt Værk! I sit Slags ligesaa fortrinligt som Iktinos' Parthenon, Sophokles' Ajas, Raphaels Skole i Athen, som det ypperste hvad menneskelig Genie, Tanke og Indsigt i noget andet Fag har frembragt. Det er ikke at nægte, at naar man tumler meget omkring og seer Meget, bliver man

1) Aventicum = Avenches i Pays de Vaud.

2) Consiliet 1415, som fældede Johan Huus' Dødsdom.

uvilkaarligen lidt sløj til Beundring, kræsen, blasé eller hvad jeg skal kalde det; desto behageligere er det da stundom, ved Siden af saa megen altfor omsnakket, altfor berømt Vanmagt, at finde Noget, som *overgaaer* Forventningen — og dette var Tilfældet med Strassburgs herlige Taarnpyramide. Det bedste vi siden fandt i det usigelig kjedsommelige flauie insipide Champagne, var den Erfaring, at samme monotone Land dog frembringer en Viin, med hvilken man passende kan udbringe et Hoch! for gamle Erwin von Steinbach — er lebe hoch und abermals hoch! der alte Tüchtige — auch die Todten sollen leben! som helst hver den (ak de ere ikkun faa desværre), der frembragte et saadant Værk til Guds Ære og til Næstens Glæde.

Ankommen til denne store Stad, dette søde Rede, dette sande *Lutetia regia*, vil sige, i tro Oversættelse: kongelige Svinesti, har jeg for det første slet ikke kunnet rose mig af Climatets gavnlige Indflydelse. Jeg ankom hertil d. 13. November og har hidtil i disse 17 Dage forgjæves ledt efter Solen. Naar man i Stedet for denne milde og oplivende Stjerne ikkun finder Taage og Fugtighed, naar man Kl. 4 om Eftermiddagen maa tænde Lyset for at kunne skrive sine Breve, naar man idelig maa hoste og bruge Tørklæde af Forkølelse, naar man paa Gaden immer faaer Klammerie, fordi man løber hinanden paa Ærmet, da den tykke Taage hindrer En i at see sin Næste i Tide — ak, da føler man, ikke just til synderlig Satisfaction, Forskjellen mellem dette og Italiens dejlige Climat. Ogsaa afgive Louvre og Pa-

lais royal etc. ikkun helt maadeligt Bytte (at sige for Folk af mine Affectioner) imod Capitolen, Vaticanen. Dog erkjender jeg fuldkommen den store Rigdom paa Resourcer baade videnskabelige og andre, som denne store Stad tilbyder. Jeg erkjender dem med Billighed og stræber at benytte dem med Flid. — Jeg er her bleven imodtagen med den største Velvillie baade af gamle og nye videnskabelige Bekjendte og Venner, af *Quatremère de Quincy*, *Langles*, Baron *v. Humboldt*, *Rochette* etc. og er allerede i fuld Virksomhed med den videre Redaction af mine Arbejder og Udførelsen af de mange Kobberplader jeg her maa lade stikke. Mit Arbejdes Beskaffenhed fører det med sig, at jeg nødvendigen og snart maa see Samlingerne i British Museum; jeg tænker at gaae til London i Januar og snart igjen at vende her tilbage, da det er mig om at gjøre, at den *franske* Udgave af mit Værks første Hæfter som snarest ad Aare kunne udkomme.

Paris 4. Maj 1824.

Jeg befinder mig ret vel og særdeles beskjæftiget. Mit literære Forehavende giver mig stundom vel megen Tracasseri med dit og dat (dog det Brogede af denne Virksomhedens Skaktavl formindskes ikke ved efterhaanden at komme i Berørelse med en halv Snes Konstnere af forskjellig Caliber), men jeg er nu saa temmelig vant til Turen. To Ting ere vigtige i denne Verden (foruden grundig Ærlighed og grundig Flid, som helst naar Livet er animeret af mangesidig Berørelse), det ene: at man aldrig lader

sig imponere af Nogen eller Noget, det andet: at man i Alt vænner sig til ved første Blik at erkjende „quid distent æra lupinis“. ¹⁾ Her, i dette moderne Babylon, og i idelig Berørelse med Individier af dette forfængelige, men opvakte og adroite (behændige, nævenyttige) Folk, er en god Skole til begge Dele.

Jeg er i disse Dage beskjæftiget med alskens Talberegning (et for mig lidet fornøjeligt Materiale) for at udbringe de fornødne Resultater til Bestemmelse af Priis og anden materiel Betingelse i en Anmeldelse eller Prospectus (over de første 7 livraisons af mit Værk), som jeg i næste Uge skal nedskrive paa fransk og tysk, og hvoraf jeg strax skal besørge adskillige Exemplarer sendte til Kbhvn. Jeg er ordentlig nysgjerrig efter at erfare, om man derhjemme vil være lidt begjærlig efter mine Skriverier.

Prinds *Christian* skrev mig i et af hans Breve for et Par Maaneder siden: „De er beskjæftiget med Redactionen af Deres talrige lærde Samlinger om Deres Rejser og Foretagender i de græske Lande, et Værk hvoraf De vist vil høste megen Ære, og Fordelen vil vel heller ikke udeblive.“ — Det sidste er Hovedsagen. Man lærer ellers meget ved saaledes af al Formue at tumle sig omkring i den herlige Oldtids skønneste Regioner, men for Kjød og Blod er det just ikke behageligt længe at beskjæftige sig anstrængt med een Gjenstand, som absorberer al anden Attraa og Tilbøjelighed. Selv mit Musikstudium, som jeg uafbrudt drev i Rom indtil selve den Stund jeg drog bort fra den kjære Stad, lider

¹⁾ Citat fra Horats' Epistler. Meningen er: hvad der duer og hvad der blot er Regnepenge.

ved Nødvendigheden af en anstrengt Virksomhed for min Hovedgjenstand.

Paris 4. Februar 1825.

Allerførst modtag en trofast Ungdomsvens bedste og inderlige Lykønskning til din nye megen Glæde og Velsignelse lovende Stilling. Jeg billiger ganske din Beslutning, kjære Ven, og troer endog at indsee efter hvad jeg kjender til dine huslige Forhold og din Stilling, at Du ej burde hendsidde længe uden at vælge Dig en ædel Qvinde, som vil vorde dine Børns Moder og forskjønne dit Huus.¹⁾ Held Dig at Du fandt hvad Du søgte! — Med mig er det anderledes. Jeg er end ved *mine* Forhold og Foretagender som en Fugl paa Taget; mine Børn savnede hidtil ej en anden Moder — thi min hulde Svigerinde blev strax, da Sorg og bitter Smerte omspændte mit Hjerte, mere for *dem* end noget Fruentimmer, endog det ædlest, forenet med, mig kunde vorde. Jeg haaber da, naar jeg igjen om nogen Tid omfavner Eder, mine Kjere, at kunne see mig glad i din Lykke, dog uden at følge dit Exempel i denne Henseende.

Skulde jeg fortælle Dig endog blot det Vigtigste af hvad som faldt i min Erfaring i hiint skjønne, rige og med alle Frihedens og en lykkelig Forfatnings gode Frugter bugnende Land [England], da maatte jeg hartad belave mig paa at skrive en Bog. Jeg havde især to Hensigter med mit Besøg i England; den ene at benytte tre eller fire videnskabelige

¹⁾ Møller havde efter sin første Hustrus Død, i 1823 indgaaet nyt Ægteskab med Sophie Kellermann (f. 1803), Datter af Toldforvalter K. i Neumünster.

og Kunst-Samlinger (de vigtigste dem i British Museum), som det var mig absolut fornødent at lære at kjende førend mit Værks Udgivelse, da min Beskrivelse af mange Ting behøvede et Lys, som ikkun *der* var at finde; den anden at foranstalte det fornødne til en engelsk Udgave af mit Værk, som blev absolut fornøden, om jeg vilde haabe at rembourserer mig selv og *Cotta* de betydelige Summer vi have vovet paa dette Foretagende. Det første af disse Formaal har jeg temmelig vel opnaaet, det andet fuldkommen, idet jeg har afsluttet en Contract med en af de bedste Boghandlinger i London: *Whittakers*, som uden just at være ualmindelig fordelagtig dog sikkrer dette hele Foretagendes *oekonomiske* Basis.

Du forestiller Dig neppe, hvad *susurro*, som Italienerne kalde det,¹⁾ hiin kloge og mægtige Regjering's Erkjendelse af de sydamericanske Stater *her* har foranlediget iblandt Jesuit- og Aristocratpakket. Alle bourbonske og [van]helligede fule Paryker ere rent af lave. Men Du skal see hvor spagfærdigen de høje Herrer omsider lader sig det gefalde. Man veed altfor vel hvor meget brændbart Stof der ulmer overalt paa Continenten til at man skulde vove det mindste Fjendtlige mod England.

Paris 30. Maj 1825.

Det er desværre en slemmere Aarsag som i de sidste 4 Uger holdt mig borte fra min Skrivepult og (hvor jeg allermindst skjøtter om at være mere end højst fornødent) i min Seng. Jeg har nemlig

¹⁾ Kan gengives ved: Mumlen og Skumlen.

været syg eller rettere sagt mit venstre Been har været sygt (og det ganske alvorligt), jeg selv var ikke sengeliggende 3: en sund Patient, frisk Krøbling, eller hvordan man ellers vil dreje det om til at anvende paa mig en vis Charade et Sted i Platons Scholiast om Flaggermuusen: Fugl og ikke Fugl. Muus og ikke Muus etc. Sagen er at da jeg for 5 Uger eller lidt længere siden i en beskeden Vehikel, en af de sædvanlige Lejecabriolets, ilede over Boulevard [ ] til en kjær Familie (Prinds *Dolgoroukis*) hvor jeg var indbudt til Middag, blev saa glubsk nedrendt af en uhyre stor og i fuld Fiirspring fremfarende Statscarosse, at jeg endnu forundrer mig over og maa ansee det for en besynderlig naadig Beskjermelse af Forsynet, at min Tjener og jeg ikke sønderknusedes paa Stedet eller reent lem-læstedes — thi af vor uselige Vehikel blev ikke Pind paa Pind tilbage, og hiine to vælige engelske Fuchser med tilhørende firhjulede colossale Æske foer bogstavelig hen over vore Legemer. Af Natur temmelig haardfør agtede jeg ikke i Førstningen en Mængde Contusioner jeg havde faaet ved denne desperate Culbutte; jeg hinkede i de følgende Dage omkring til mine Arbejder, som vare og ere mange, da jeg, som Du veed, trykker en langagtig og kostbar Bog (hvilket unægtelig, som min elskte Moder siger, er den største Daarlighed noget fornuftigt Menneske kan gjøre, som helst naar samme Idræt holder ham borte fra kjære Slægtninge og Venner). Herved blev snart den værste Blessure jeg havde faaet paa det venstre Skinnebeen meget slem og til Slutning

saa svulmet og piinagtig, at min Læge maatte opgive alle fordeelende Midler, erklære mig sengeliggende en Maaned (og han holdt nøjagtig Ord), lade tiltrække en Byld, der omsider udrensedes og langsomt lægtes . . . jeg vil ikke atter gennemgaae i Tankerne de lange, lange Nætters Piinagtighed for et indvortes sundt og sædvanligen virksomt Menneske. Læse, læse var min eneste Tilflugt. — Nu er jeg frisk igjen. Gud være lovet, men endnu kun temmelig svag paa Benene. Idag var min første Udflugt i en Vogn, hvor den friske Foraarsluft og Grønhed vederquægede mig.

Man er her, seer jeg (og først idag er jeg atter, efter meer end 4 Uger kommen til at see ret ud af mine Vinduer) i spændt Forventning om de mange Raritæter, der skulde komme, først i Morgen i *Aviserne* fra Reims om Kroningsoptøget dér igaar, og siden i *Virkeligheden* her med Indtoget den 6te Junii, paa hvilken samt paa ni følgende Dage stegte Kramsfugle, eller dog i det mindste stegte Pølser og Vafler ville flyve, og om ej just Melk og Honning, dog Viin og Brændeviin og Øl ville flyde og springe det spektakuløse (jeg mener det spektakellystne) Pariser-*Publicum* i de allerede halvt, og fra 6te Junii af helt opsperrede Munde. — Igaar var det nær gaaet Kongen¹) ilde, da hans Heste forskrækkede ved det ved Vejen opstillede Artillericorps' Kanonsalut bleve sky og holdtes med største Møje fra at løbe Pokker i Vold. Hestene af en anden Vogn nær Kongens bleve reent løbske og fore afsted over Stok og Steen med den omkastede Karet, hvori befandt sig Grev

Curial, Hertugen af Dumas (Ministeren for de udenlandske Anliggender) etc., af hvilke den ene fik Kravebenet brudt, den anden et Øre reent afskaaret i de sønderslagne Karetglas.

Med Trykningen af mit Værks første Afdeling gaaer det ret godt fremad. Det bliver i det mindste ganske *smukt* (det tør jeg love), bare det ogsaa maatte være *godt*.

London 12. Junii 1826.

Dine Breve, saa længe Du endnu vederquægede mig dermed, vare mig altid til største Glæde. Lad mig ikke fremdeles for længe vente, hvad enten Du var Synderen som taug først, eller det maaskee var mig selv. Jeg kunde og nok ønske af mine kyndige Venner at erfare om mit Værks første Afdeling, som dog forlængst maa være Eder bekjendt, har fundet Naade for Eders Øjne? I Frankrig og Tyskland synes det at gjøre Lykke, endog over min Forventning. Selv i engelske Journaler har man gjort sig den Umage at oversætte og indrykke Udtog deraf. Men det Whittakerske Huses Fallit eller dog Saa-godt-som-Fallit volder mig her megen Bryderie, da Husets Trustees eller Commisarius ikke ere i Stand til at opfylde de med Whittaker selv afsluttede Contracter. Dog kommer jeg vel paa en eller anden Maade ud af Labeten.

Jeg er her siden Slutningen af Marts Maaned og bivaanede, saa ofte mit Arbejde tillod det, Parla-

¹⁾ Her sigtes til den sidste Bourbon, Carl X's Kroning og paafølgende reaktionære Regering.

mentsforhandlingerne, som vare yderst lærerige og interessante, især imod Slutningen af Sessionen. Nu have Electionspektaklerne til Valg af nye Repræsentanter for næste Parlament taget deres Begyndelse, og Alt hvad Valgdygtigt er i denne umaadelige Stad, er i Bevægelse fra aarle til Quælde. Slig *bustle* saae jeg aldrig før i mine Dage. Det maa man lade John Bull, at han kan oppe sig, hvor hans Interesser er med i Spillet, opslaae sit *hustings*-Stillads i en Haandevending og perorere sit Pub- eller Pøb-licum med en Stentorstemme og den meest superstoiske Apathie imod ugunstige Nødder, Pærer eller Appelsinkrællinger. Hvilken Hurlumhej! Men der er Liv i alt dette, og selv de plumpeste *hustings*-Orgier (to af hvis virksomste Møllehjul unægteligen gaae ved Øl og Brændeviin) lade Frihedens og Patriotismens skinnende Paulun øjnes i Baggrunden. Men bemeldte Møllehjul i Forening med City'ens Støv og Steenkulsdamp frembringer rigtignok en ikke meget olympisk Atmosfære. Ogsaa takker jeg Gud ved slig Lejlighed for temmelig stærke Arme og Been, thi i *hustings*-Tummelen bryder man sig af patriotisk Iver ikke meget om at træde paa hinanden.

C. v. Webers, „Freischütz's“ og „Oberon's“ mageløse Forfatters pludselige Død bedrøvede os alle dybt. Man bereder denne store Musiker en værdig Jordfærd næste Fredag, da Mozarts Requiem til Parentationen opføres i St. Pauls-Kirken, og Bisættelsen siden skeer i det catholske Kapel.¹⁾

¹⁾ Den store tyske Komponist Carl Maria v. Weber (1786 -- 1826) havde, skøndt nedbrudt af Helbred, paataget sig et Gæstespil og at dirigere sin nye Opera „Oberon“ i London. Han blev syg under en Opførelse og døde næste Dag (5. Juni). — Hans Kiste førtes siden til den katholske Kirkegaard i Dresden.

Paris 27. October 1830.

Hôtel de l'Orient, place des Italiens.

Paa senere Tid er det gaaet mig underligt med min temmelig udbredte (maaskee endog noget for vidtløftige) Brevveksling, og jeg vil sige Dig et par Ord derom, da det stundom kan interessere et par oprigtige, trofaste Ungdomsvenner at kaste et fælleds Blik tilbage paa de Ting og Forhold, som tit mægtigt indvirkede paa deres Tænksomhed og Idræt: Siden jeg, paany begejstret for det britiske Museums *attiske* Skatte, besluttede at fremtage og først, fremfor saa meget andet, at bearbejde Alt af mine Papirer med Hensyn paa det mageløse Parthenon (der som bekjendt henlaae i den moderne Tid, og siden *Stuart's Bog*,¹⁾ i tyk Ukyndigheds Augiasstald), saa greb snart denne herlige og udsigelig frugtbare Gjenstand, fast som en Forliebelse, dybt i mit Væsen, og jeg erindrer ikke nogensinde i mit Liv at have været flittigere og ufortrødnere end i det sidste par Aars Tid. Men — die Liebe ist *anschliessend*, og *mit* Parthenon, vil sige mine Forestillinger om Perikles' og Phidias' Parthenon, opfyldte mit Sind og min Tanke til den Grad, at for Tiden næsten intet Andet fandt Rum hos mig, min daglige Vederquægelse, Musiken alene undtagen. Ogsaa min Brevvexling leed derunder, og just den interessanteste, mig selv kjæreste Deel af samme, meest, jeg mener den til mine kjære Venner og Ordensbrødre i Videnskabens skjønne Egne (den anden, eller officielle, og ifølge sin Natur kortagtige Deel

¹⁾ Det store arkæologiske Værk: *The Antiquities of Athens*, by J. Stuart & N. Revitt. 1—4 B. 1762—1816.

af en Mands Brevveksling kan enhver, som er vant til Virksomhed, let expedere); og just da jeg midt i Sommer blev færdig med Parthenons Halvdeel (den 2den Tome af mit Værk) i de to Udgaver som her fremmes, og begyndte at betale Noget af min Brevgjæld til mine Venner, just da, imod Slutningen af Julii Maaned udvikler sig pludselig, som ved en Gjenfødelse af Thebanske Sparter, et aldeles nyt og højst mærkværdigt Skuespil: den sidste franske Revolution. Ved saadan Lejlighed, i en saadan Skole for Tænksomhed og Belærelse føler Individet tilfulde: *homo sum & humani nihil a me alienum puto*¹⁾ . . . man bliver tilbøjelig til at opgive for en Tid alt Hensyn paa egne Forhold for at opfatte i vor Erfaring saa meget som mueligt af de store Motiver og Idrætter, der bevæger sig for vore Øjne. —

Iblandt de Ting dit sidste Brev indeholdt, var og den Efterretning, at den brave *Høyen*²⁾ nu er ansat ved Konstacademiet. Dette har meget glædet mig, og H. K. H. Prinds *Christians* senere Breve til mig vidne end ydermere om at den flinke *Høyen* er Prindsen paa bedste Maade anbefalet. Jeg har det bedste Haab, at jeg nok maaskee kunde komme til at udarbejde med *Høyen* Et og Andet, til gjensidigt Tarv, naar jeg igjen kommer til Danmark — et Ønske som jeg tænker at udføre saa snart mueligt; men jeg maa først over til London hvor jeg har vigtigt Ærinde. —

1) Jeg er Menneske, og Intet Menneskeligt bør jeg anse som mig uvedkommende.

2) Niels L. A. Høyen (1798—1870) havde i Vinteren 1828/27 holdt Forelæsninger over den antike Malerkunst for Akademiets Elever og var i 1829 bleven udnævnt til Professor i Kunsthistorie og Mythologi ved det kgl. Akademi.

Her gaaer Tingene i det Hele vel og vilde endnu gaae meget bedre, hvis det ikke var lykkedes adskillige (ikke mange) Terrorister og jacobinske Blodhunde (ephemere Vildskudd her efter enhver Regjeringsforandring, omtrent som hos os Paddehatte efter en mild Regn) at indgive en vis Klasse af den lavere Almue en lumpen Higen efter de fire ulykkelige fangne Ministres Blod. Man har nemlig vidst at forestille Pøbelen denne Sag, som om Regjeringen vilde spille Folket paa Næsen og betjene sig af alskens Kneb for at redde de skyldige Fanger — hvortil da og det, vistnok vel meente, men utidige Forslag nyeligen af *de Tracy*, Lafayettes Svigersøn, i de Deputeredes Kammer om Dødsstraffens Afskaffelse og Kamrets Sendelse til Kongen¹⁾ om denne Sag, har bidraget. Ak ja, uheldigviis! — saasnart en Pøbel, hvilkensomhelst, er kommen i Bevægelse, taaler den intet mindre end at holdes for Nar; just i en, maaske ubevidst, men derfor ikke mindre reel og indvortes Følelse af sin egen Incapacitet og Kloddrianisme viser den allerbidskest Tænder ad Enhver, som den mistænker for, ved Klogskab og snild Adfærd, at ville paaliste eller afliste den Noget; selv at hugges ind paa og adsplittes af et par Husarregimenter tilgiver den snarere end dette; thi Pøbelen har ogsaa sin point d'honneur, og ulykkeligvis er en Deel af Pariser-Pøbelen just nu, ved et Sammentræf af Omstændigheder og ved alskens Tilpustninger af jesuitiske Partier (som blot attraae Tumult og Spectakler) falden paa at fordre, som en

¹⁾ Den nylig valgte Louis Philippe efter Carl X's Afsættelse ved Julirevolutionen.

Art Æressag for sig, hine ulykkelige Menneskers Hoveder. Alle Opløb og Uordener hidtil — flere Gange, men især nu sidst den 18de October om Aftenen og den følgende Nat — som f. Ex. Sammenstimlen udenfor Kongens Palais under idelig Raab: *les têtes des ex-ministres! Mort à Polignac! Mort à Peyronet!* etc., Udmarch af flere tusind Mand Skrabsammencompagnier herfra til Vincennes for (naturligviis forgjæves) at intimidere den brave Commandant General *Doumenil*, som Folket kalder „la jambe de bois“, til at udlevere dem Fangerne, alle disse Optøjer ere vel nu vel hidtil strandede, især ved Nationalgardens mandige og ferme Opførsel; men jeg befrygter at disse Spektakler, som idelig holde en Deel af Paris i en spændt og feberagtig Tilstand, ville fremskynde eller aftrøe Pairskammeret, i dettes forestaaende Criminalsæde, den Dødsdom man skriger paa; men som jeg for min Deel og mange redelige Mænd med mig maa ansee for ulovlig og skammelig, og som, hvis den udføres, og Kongen end ydermere intimideres til ikke at benytte sin constitutionelle Benaadelses-Ret, vil blive, som den paa Lady Macbeths Haand hos Shakespeare, en uafvaskelig Blodplet paa den ellers i saa mange Henseender skjønne og gloriøse Statsforandring. I mine Tanker har man her lige saa lidt Ret til at afhugge Polignacs og Consorters Hoveder som til at tage dit eller mit eller enhver anden uskyldig Mands. Thi dette Lands Fundamentallov („la charte“) erklærer vistnok Kongens Ministre *ansvarlige*, men hvorfor? Just fordi man i selvsamme Paragraph be-

P. O. BRØNDSTED.
Maleri af La Dupré 1833.

stemmer, at Kongens Person og hans Dynastie ere invicible og uforanderlige. Naar man nu, saa langt fra at holde denne Grundlovs Bestemmelse, vender sig til Hævn, efter et vistnok skammeligt Indgreb i Nationens Rettigheder, *imod Kongen selv og hans Dynastie*, som man straffer med det Allerhaardeste der kan times et kronet Hoved: hans Krones Fortabelse og Dynastiets totale Forandring — saa har man eo ipso tabt al Ret til at tage en ny og blodig Hævn over Kongens Tjenere. Mig synes at dette er soleklart. Et nyt Motiv til Mildhed, som ogsaa billigen burde komme i Betragtning, er den Omstændighed at hiine uselige Mænd i Grunden (endskjøndt nu vistnok paa den negative Vej) ere Frankrigs største Velgjørere; thi de have fremskyndet den Crisis, som var fornøden for at dette Land kunde faa den ædle Konge [Louis Philippe], den ypperlige Constitution, det fortrinlige Ministerium, og overalt den Mængde af Institutioner og herlige Motiver til Frihed, Velstand og borgerlig Lykke som Frankrig nu besidder, og som, hvis ikke nye Tumulter, Krig og anden Vanfred bliver til Hinder, snart ville udvikle sig paa det skønneste.

P. S. Den 2den Tome af mit Værk, som er mig imellem os sagt det kjæreste af Hvad jeg hidtil har udført, har her gjort megen Lykke, men jeg gad især gjerne erfare hvad man i Norden mener om en Bog, som har mange ganske nye [Syn?]¹⁾. Hører Du herom nogen Stemme, som er værd at mærke, da ville Du venligen lade mig erfare en Gjenlyd

¹⁾ Papiret beskadiget.

deraf. — Min Bog naaede endnu min gamle ufor-glemmelige Lærer *Oluf Worm* paa denne Side af hans Grav, og det har rørt mit Hjerte, at det blev en af hans sidste Glæder paa hans Sygeleje at gjen-nemblade denne Bog.

Iselingen, v. Wordingborg 24. Maj 1832.

Saalænge man befinder sig i Londons Hvirvel og i mangehaande Virksomhed kan man nok, om ej glemme, dog opsætte en af Venskabets under-ordnede Pligter, jeg mener den at give Gjengjeld for kjær og velkommen skriftlig Meddelelse; men naar man, som her er Tilfældet med mig, er sluppen ud af hvad en engelsk Matros kalder *the bustle of the tide* og er kommen ind i en rolig og sikker Havn, da vilde det snart blive utilgiveligt at op-sætte en kjær Pligt længere.

Jeg vil her strax fortælle Dig, at jeg medbringer et Product af mig selv til Forøgelse af Din Bog-samling, jeg mener et engelsk Skrift som jeg (for-ført hertil af mine Venner *W. Hamilton* og *Col. Leake*) udgav faae Uger før min Afrejse fra London: over 32 af de fortrinligste græske Vaser i *Camp-nari's* Samling fra sidste Aars Udbytte af Udgrav-ningerne i græske Ruiner ved *Vulci* („a brief de-scription of thirtytwo ancient greek fictile vases“ etc.). Den lille Bog, hvis Gjenstand i det mindste er højst mærkelig og frugtbar, gjorde strax uventet Lykke og anledigede, at de rige Knorte derovre, som nyeligen stirrede paa de malede græske Vaser

omtrent som *bulls* (med eller uden John til Fornavn) paa en malet tillukt Port, fik samme Appetit, der ikke mangler dem udi andre Ting, og kjøbte af Ejeren, i de sidste 10 à 12 Dage af mit Ophold i London, for over 700 ₤ Sterling, det er vel omtrent Tredjeparten af de 32 jeg beskrev. Et tidligere engelsk Skrivt af mig: „On panathenaic vases and on the holy oil contained in them“ etc. vil Du finde indrykt i 2det Bind af „Transactions of the Royal Society of Literature“, som i Decbr. valgte mig til sit Medlem, en Ære som jeg tilstaaer var mig velkommen.

Jeg var just i Begyndelsen af denne Maaned saa temmelig færdig med mine Arbejder i London, ogsaa med en Proces som jeg, skjøndt et af de fredeligste Dyr paa denne Jord, har maattet føre med en Boghandler i London, da jeg fik den højst smertelige Efterretning om min elskværdige gamle Moders Død. Dette sørgelige og aldeles uventede Budskab bedrøvede mig saa dybt, at ikkun faae af mine Venner (Du iblandt dem), som kjendte den elskelige gamle Kone, kunne forestille sig det, og det fremskyndede min Hjemrejse. Jeg forlod London Natten mellem 11te og 12te Maj under besynderlige Forhold, nemlig Dagen efter det hele *Grey'ske* Ministeriums Fratrædelse, da den umaadelig store Stad befandt sig ikke just i noget Slags Oprør eller egentlig Pøbeltummel, men i en Uro og Agitation, som maa forekomme de Eftertænkende næsten endnu farligere end et pludseligt Opløb, fordi hiin gaer igjennem den mere formuende og virksomme Deel

af Nationen og umueligen lader sig reprimere ved almindelige Foranstaltninger. Den sidste Dag jeg var i London havde Ejerne af, man sagde over 10000 Huse (af hvilke jeg selv saae flere hundrede), opslaget paa deres Vinduer og Døre store trykte Placater saaledes lydende: *of this house no taxes whatever will be paid til the Reformbill shall be passed.* Skulde det Tory-Parti, som med Lord Lindhurst, Hertugen af Wellington og Lord Aberdeen i Spidsen, ved deres Intriguer i Overhuset fik det Earl Grey'ske Ministerium til at resignere, virkelig blive i Stand til at paatage sig Statsbestyrelsen, da vil dette have en overordentlig Indflydelse paa alle Forhold i Europa. Men jeg er af den Mening, at hiint Parti og Majoriteten i det Hele af Overhuset snart selv ville indsee, at de have spillet *for højt* Spil, at det ikke vil være *dem* mueligt at indrette nogen Reformbill, som paa nogen Maade kan tilfredsstille Nationen. Skulde de mindre Stater, i Norden og Tydskland, ved det pludselige og jeg troer ikkun kortvarende Omslag af Tingene i England lade sig forføre til at kaste sig det russisk-østerrikske Continentalsystem i Arme og det skulde komme til en ny europæisk Krig, da kunne vi let være forlorne anden Gang, thi John Bull lader sig ikke spotte, i det mindste ikke længe, det kan Du være vis paa, og han faaer dog Magten til Slutning.

Der har Du en lille Resumé af min politiske Tro befæstet ved 10 Maaneders Ophold i det mageløse Land og ved en temmelig alvorlig Bestræbelse for at lære Sproget tilgavns og at indsee mange For-

hold i den store Maskines Indretning og Bestyrelse, som jeg tilforn ikke ret forstod.

Paris 9. April 1833.

Jeg har længe havt i Sinde at tilskrive Dig, kjære gode Ven, men jeg opsatte det indtil jeg bestemt kunde meddele Dig, og ved Dig fælleds Venner, om min Hjemkomst. Jeg har omsider fuldendt alt hvad jeg endnu havde at trykke hos *Didot's*¹⁾, fremsendt alle mine mange Ting over le Havre til Hamborg, og bestemt min Afreise herfra til Torsdag den 18de April; jeg haaber at være i London Løverdagen den 20de og afgaae med Dampskib Løverdags den 27de April, at naae Hamborg Tirsdag den 30te, Kiel den 1ste og Iselingen den 2den Maj.²⁾ Gid jeg var der!

Jeg har faaet tegnet alt hvad jeg nærmest maa lade udføre i Kobberstik af min skønne antike græske Bronzesamling, som endnu er her. Dette Arbejde, som naturligviis ikke kunde udføres uden i god Belysning, nødte mig til at leje et eget Locale for Opstilling af min Bronzesamling, og denne Opstilling, egentlig ikkun bestemt for de Kunstnere som tegnede, blev paa mine Venners indstændige Begjæring til en Udstilling i nogle Uger. Der blev et Rykind af dette nysgjerrige Folk. Endog de politiske Journaler snakkede derom, og nu, da jeg efter

1) Det ansete Bogtrykkerfirma Firmin-Didot, der trykte den franske Udgave af Brøndsteds Værk.

2) „Caledonia“ eller „Frederik VI“ anløb paa Rejsen Kiel—Kbhvn. Vordingborg og Kallehave.

6 Ugers Tummel og Hindring af Vedkommende, omsider maatte lukke igjen, behager man at blive smækvred, man lover mig endog en Pille desan-gaaende i „Gazette de France“. Ligemeget! „Det gjør ikke,“ sagde min elskværdige *Lunzi* fordum, inden han lærte rigtig Dansk. Endelig har jeg havt Fordeling, Indpakning og Forsendelse af tildeels vanskelig transportable Ting i 14 eller 15 Ballets over le Havre til Hamborg, saa Du nok seer, at jeg ikke har ligget paa den lade Side i de 3 Maaneder jeg er her. Men nu længes jeg ogsaa ganske umaner-ligen efter det kjære Danmark, mine Børn, Iselingen, Axelstad, efter Dig, din elskelige Familie og alle mine Kjære.

Iblandt adskilligt af hvad visse Folk i Kjøbenhavn kalder „Jau“, som vi have havt her i denne Vinter, er da ogsaa St. Simonisternes splittergale Klikke, og *le père Enfantin's*¹⁾ Proces for utimelig Con-venticle (hvor han iøvrigt ved endelig Dom nye-ligen blev frifunden). Han er da gal — Gud bedrel — og hans *Børn*, „mes enfants“, som for Resten kalde sig „les compagnons de la femme“ — tildeels nogle rødnebbede Fugleunger med en Costume, som ikkun synes mig brugeligt til at hænge op i Kirsebærtræer at skræmme Spurve med — er me-get lidet mere ved Forstandens Brug; nu ere en Skok af dem (bestandigen her og andensteds i Frankrig under ugudelige Menneskers Forfølgelse, som ikke vilde lide deres Bestemmelse som „compagnons de

¹⁾ Den socialistiske Sværmer Enfantin (1796—1864) lavede en Religion ud af St. Simonismen i hierarkiske Former, der virkede helt parodisk („Mesteren“ omgav sig med 40 Apostle osv.)

la femme“) udvandrede nyeligen til — Tyrkiet, formodentlig for at erhverve sig Martyrkrone ved at spiddes af Tyrkere og steges levende af Grækere.

En „Jau“ af en anden Art har *Victor Hugo's* sidste Tragoedie „*Lucrece Borgia*“, den romanttissimeste horreur man kan tænke sig, foranlediget. Hovedindgredienzerne i denne Hurlumhej ere kun adskillige Bagateller: Incest (med Faderen, som ovenikjøbet er Pave, og to Brødre, af hvilke den ene stikker den anden ihjel og kaster hans Legeme i Tiberen, alt for den hulde Systems Skyld), tre Ægtemænds Mord, syv Forgiftelser, tre eller fire Quælsmaal i Fængslet, et Modermord etc. foruden mindre agreements som Dolkestik, blodige Klammerier ved et Gilde etc. etc. Man skulde ikke troe at slikt Sammensurium kunde være farligt, og dog er det saa, thi *Victor Hugo* har (uheldigvis!) Genie, et tveægget Sværd i dens Haand, som besjæles af en ubændig Natur, den fuldkomneste Foragt for al Form og alt Forbillede og al Conveniens, og af et uudslukkeligt Had til ethvert Fortrin i det borgerlige ved Rang, Stand, Rigdom eller deslige. Jeg har seet dette horrible Spil to Gange, og uagtet de bedste Kræfter i mit Væsen: min Sædelighed, min æsthetiske Følelse, min historiske Indsigt osv. ideligen revolterede sig imod den psykologiske Umuelighed af disse Gestalter og Forbrydelser, maae jeg dog tilstaae, at der ere Forhold og Motiver i hver af de fem Acter, som have ikke alene forbauset, men rørt og bevæget mig i mit Inderste. For den i Fornuft og Tro

og Sædelighed Ubefæstede er saadant naturligviis Gift, complet Arsenik, og da det højstærede Publicum her (som overalt kan jeg troe) ingen Forfatter elsker højere end den som *forgiver* samme, saa have alle Slags academiske og uacademiske Puristers Piben og Trampen Intet hjulpet. Romantismen, som helst den diaboliske, synes bestemt at sejre baade paa Scenen af Théâtre de la porte St. Martin og andensteds. Theatret var ved dette Stykkes 48de og 51de Forestilling (da jeg saae det) lige saa propfuldt som ved den 1ste.

Spørger Du mig om hvorledes de politiske Ting med *juste milieu* etc. monne gaae nu om Tider, da svares efter min fuldkomne Overbevisning: meget bedre end man efter Omstændighederne kunde haabe det. Kongen selv er vist et klogt og consequent Hoved, som nok vil vogte sig for sine Forgjængeres Sottiser, og det nuværende Ministerium bestaaer af patriotiske og dygtige Mænd. Blot de underordnede Embedsmænd kunde findes i tilstrækkeligt Antal for dette vidtløftige Riges Administration tilforladelige og redelige; men dér hopper det nu som altid i dette Land, thi jeg fordrister mig ikke til at imodsig *Voltaire's* egne Ord om sine hjerteelskede kjere Landsmænd: „Les Français sont essentiellement *fanfarons* et essentiellement *pillards*.“ Imidlertid gaaer det Meste her umiskjendeligen fremad til det Bedre, saa meget mere som de to eneste Partier, Regjeringen endnu har at kæmpe med, nemlig Republicanerne og Legitimisterne, ere splittergale og forladte af Nationens bedre Deel.

Jeg har her i London erhvervet skønne Ting og forholdsmæssig meget godt Kjøb for vort kongel. Myntecabinet, som Du skal see, naar Du om føje Tid besøger mig paa Rosenborg.¹⁾

¹⁾ Her befandt Møntkabinettet sig. Brøndsteds Privatbølg var Vestergade Nr. 40 (gl. Nr.).

Medaillon af P. O. BRØNDSTED.
David Graveur. 1831.

REGISTER

- Aagaard, Sophie, f. Koes, 7, 127, 159.
- Baden, Jakob, Professor, 121.
- Baggesen, Jens, Digter, 48, 90, 101, 102, 109, 129.
- Bang, Fr. Ludv., Professor, 121.
- Bang, P. G., Professor, 9.
- Bernadotte, General, 96.
- Bille-Brahe, Henrik, Greve, 137.
- Birch, David Seidelin, Præst, 27.
- Bodenhoff, Andreas Grosse-
rer, 44.
- Brignoli, ital. Greve, 134.
- Brun, Friederike, 93.
- Brunn, Th. C., Professor, 32.
- Brøndsted, Charlotte Hedvig,
f. Frisch, 19f.
- Brøndsted, Chr., Sognepræst,
1, 94, 97, 131.
- Brøndsted, Frederikke, f. Koes,
3, 127, 142.
- Brøndsted, Gert Johan, Præst,
19f., 59.
- Brøndsted, Mette Augusta, f.
Petersen, 159.
- Brøndsted, Peter Oluf, Arkæo-
log, 1—177.
- Brønlund, Procurator, 23f.
- Bull, Student, 57.
- Bülow, Ritmester, 80f.
- Callisen, Heinr., Professor,
Læge, 113f.
- Capodistrias, J. A., Greve, 153.
- Carl af Hessen, Prins, 87.
- Caroline, Prinsesse af Hessen-
Philipsthal, 137.
- Chemnitz, tysk Præst, Con-
chylolog, 23.
- Christensen, Byfoged, 98.
- Christian Frederik (VIII), 7,
135, 137, 149, 158, 166.
- Church, amerik. Consul, 153f.
- Clausen, H. N., Professor, 135.
- Collerup, Kaptajn, 80.
- Cotta, tysk Forlægger, 8, 153,
160.
- Crux, Domprovst, 100.
- Dahlén, kgl. Skuespillerinde,
47.
- Deichman, Jfr., 81.
- Dolgorouki, 161.
- Donaup v., Frøken, 95, 97.
- Dorph, N. V., Rektor, 4, 9.

- Doumenil, fr. General, 168.
 Du Puy, Ed., Sanger, Skuespiller, 47.
 Eichhorn, J. G., tysk Professor, 95, 96, 102, 104, 106f.
 Elgin, Lord, 134.
 Infantin, 174.
 Engelbreth, Kirstine Marie, f. Petersen, Provstinde, 40, 65, 80.
 Engelbreth, Wolf Fr., Provst, 40f., 58, 60ff., 74, 75, 76, 80ff.
 Engelstoft, L., Professor, 136.
 Estrup, H. F. J., Historiker, Godsejer, 143.
 Favre-Bertrand, Schweizer, 151.
 Fea, Carlo, ital. Arkæolog, 133.
 Fenger, Andr., Læge, 113f.
 Firmin-Didot, fr. Bogtrykkerfirma, 173.
 Frederik (VI), Kronprins, 18f.
 Frederik Christian, Hertug af Augustenborg, 21, 68.
 Freund, Herm., Billedhugger, 143.
 Friboe, Fred., Generallieut., 44.
 Friederich Wilhelm, Konge af Preussen, 147f.
 Frimont, Overgeneral, Baron, 139.
 Frydendahl, kgl. Skuespiller, 47.
 Frydendahl, kgl. Skuespillerinde, 47.
 Funk, Skuespillerinde, 48.
 Gjerlew, A. C., Consulssecr., 124.
 Gyldendal, Boghldr., Agent, 67.
 Göthe, J. W., 128f.
 Göttig, cand., 85f.
 Hamilton, W., 170.
 Hansen, Hans, Portrætmaler, 1.
 Harring, Harro, Forf., 145.
 Hauch, Adam Wilh., Overhofmarskal, 19, 21.
 Heyne, O. G., tysk Professor, 95, 96.
 Hornemann, C. F., Professor, 51, 120.
 Houmann, Niels, Skipper, 28.
 Hugo, Victor, fr. Digter, 175f.
 Humboldt, Baron, 157.
 Høyen, N. L., Kunsthistoriker, 166.
 Jaeffeu, Emigrant, 68.
 Johansen, Auskultant, 72.
 Johnsen, holl. Leg.secretair, 23.
 Kall, Abr., Professor, 120.
 Kall, Nicolai, Professor, 120.
 Kierulf, Frue (Slagelse), 72.
 Kjerulf, Jørgen, Professor, 16, 35, 45, 49, 60, 110f., 115, 116, 118, 120, 122.
 Knudsen, H. C., kgl. Skuespiller, 31.
 Klopstock, tysk Digter, 94.
 Koes, Georg, Filolog, 3, 48f., 68, 72ff., 94, 97, 112ff., 117, 123.

- Kofoed, Møller, 83.
 Kok, Fabrikant, 80f.
 Kop, Fuldm., 63f.
 Kruise, Laur., Forf., 60.
 Krøyer, H. N., Zoolog, 145f.
 Kuhlau, Fr., Musiker, 6.
 Langles, 157.
 Leake, Oberst, 170.
 Loemoe, Skuespillerinde, 47.
 Loft, Enke efter Rector, 80f.
 Lorentz, Didr. Carl, Officer, 19.
 Louis Philippe, Konge af Frankrig, 169, 176.
 Lund, Henriette, 69.
 Lunzi, Conrad, 5, 174.
 Moldenhawer, D. G., Professor, Overbibliothekar, 20, 31, 38, 45, 46, 51, 68, 70, 120.
 Müller, P. E., Professor, 31 f., 51, 122.
 Münter, Fr., Prof., 30, 51, 120.
 Mynster, I. P., Præst, Dr. theol., 136.
 Møller, Abel. Sophie, f. Lund, 29, 36, 49.
 Møller, Jens, Prof., 1—177.
 Møller, J. C., Sekretær i Højesteret, Forf., 59.
 Møller, Sophie, f. Kellermann, 159.
 Naro, ital. Entrepreneur, 132f.
 Oehlenschlæger, Adam, Digter, 9, 42, 52, 53, 59, 108, 109 ff., 115 ff., 129.
 Perthes, tysk Boghandler, 130.
 Petersen, Chr., Sectr., Godsejer, 78f.
 Pio, Jean, Skuespiller og Danser, 71.
 Plum, Marie Sophie, f. Munk, Præstefrue, 98.
 Pram, C. H., Digter, 109, 133.
 Quatremère de Quincy, 157.
 Rahbek, Knud Lyne, Prof., 33, 48, 68, 105, 116, 120f.
 Reefeldt, Frue, 59.
 Rein, Jonas, norsk Præst og Digter, 33.
 Reindel, tysk Kobberstikker, 130.
 Reinhold, K. L., tysk Professor, 97.
 Reinvillie, fr. Emigrant, 92.
 Revitt, N., engelsk Arkæolog, 165.
 Riegels, N. D., Historiker, 120.
 Rochette, 157.
 Rosing, M., kgl. Skuespiller, 47.
 Sander, Levin Chr., Professor, Digter, 41, 46, 49, 57, 116, 119.
 Schlegel, J., Professor, 65, 68.
 Schrag, tysk Boghandler, 130.
 Schubart, Herm., Baron, 135.
 Schultz, J., Univ. bogtrykker, 105.
 Sheridan, engelsk Digter og Politiker, 15.
 Spies, tysk Student, 72.
 Stephens, Henrik, Dr. philos., 60.
 Stramboe, Gustav Wilh., Major, 43.

- Stuart, J., engelsk Arkæolog, 165.
Suadecani, C. F., Livlæge, 86.
Tenerani, ital. Billedhugger, 144.
Thaarup, Th., Digter, 60, 109 f.
Thorlacius, Børge, Professor, 31, 121, 133.
Thorvaldsen, Albert, 135, 143 ff., 147, 149 f.
Treschow, Niels, Prof., 122.
Voss, J. H., tysk Digter, 105.
Wad, G. L., Landsarchivar, 11.
Weber, C. M. v., Komponist, 165.
Wedel, Baron, Gardelieut., 67,
Werlauff, E. C. Prof., Bibliothekar, 9.
Whittaker, engelsk Forlægger, 160, 163.
Worm, Oluf, Rektor, 2, 29, 170.
Ørsted, A. S. eller H. C., 124.
-

